

IACOBI FONTANI MEDICI CLARISS. ET PRIMARII IN Aquensi academia, Regij Professoris:

COMMENTARIA.

In Hipp. omnes Aph. cum docta, breui, fida, ac perspicua enarratione, nouaque Methodo, omnibus medicinam profitentibus perutili & necessaria.

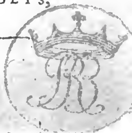
Eiusdem tractatus absolutissimi, De Crisiω & morborum causis, aliique nonnulli, in quo priori, fracastorij sententia de Cris. causis eruditè defenditur.

AD

Doctissimũ & Prudentissimum DD. Nicolaum Fabricium Dominum de Peiresc Consiliarium regium in supremo Senatu Aquensi.

PARISIIS.
Apud ADRIANVM BEYS, Via Iacobæa.

M. DCVIII.

DOCTISSIMO, ET PRVDENTISSIMO D. D. NICOLAO Fabricio Domino de Peiresc, Consiliario regio in supremo senatu Aquensi.

Iacobus Fontanus. S. D.

Rtem longam, vitam verò breuem pronunciauit Hippocrates. Vitæ artem conformem, vna sola poteſt reddere methodica ſuperfluorum exciſio. In Aphoriſmis Hippocratis nihil legitur quod trũcare poßit, ſine operis dedecore & authoris iniuria, verum quia ab eo congeſti fuere aphoriſmi in aduerſaria, eam ob rem methodi ope egẽt. Ordinis autem ratio præcipua, à finè propoſito pendet: ea enim quæ me-

thodo disponuntur, à fine suum locum, & sedem sibi vendicant. Finis artis medicæ est curatio morborum, cuius auxilio sanitas in pristinum statum restituitur. Digessimus ergo optima ratione Aphorismos, quatenus ad curationem morborum spectant. Ea vero quæ in his, contemplationis esse videbantur, retulimus ad curationem: vana etenim prorsus est in medicina contemplatio, quæ ad curationem non refertur. Si quis itaque in medendo egeat Aphorismis, ad victus rationem pertinentibus, ad sanguinis missionem, purgationem, & alios scopos, denique ad prædictionem, in hoc opere facili negotio, ad vnum caput redactos inueniet breuiter, & dilucide explicatos. Scio multos triuisse eandem viam, sed diuerso proposito, nec ita praxi medicinæ accommodato. Hunc vero quem in

hoc opusculo condendo insumpsi laborem, tuo fauore tectum, in lucem prodire exopto, qui virtutum & scientiarum omnium cumulo coruscans fugabis omnia omnium obtrectatorum conuitia, efficiesque, vt hoc opus medicinæ studiosis vtile, sit omnibus futurum iucundum: cum ita, his non tantum placeas, sed etiam reliquis omnibus qui literarum studijs incumbunt, vt nullam sibi ipsis propriam virtutem esse putent, nisi tibi testatam, & acceptam intelligant. fauebis igitur, tua benignitate, nostro labori, vt omnibus gratus sit: eo beneficio multos tibi deuinces, & FONTANUM alijs de causis familiæ vestræ deuinctum, hoc singulari munere in perpetuum tibi obstringes. Vale ex nostro musæo. Aquis sextiis Calendis Martiis 1608.

AD
Lectorem beneuolum.

N tibi lector Candide clarissimi ἀρχιάτρου Iacobi Fontani βιβλίον παλαιόκαινον, Aphrismorum (inquam) diu passimque diuulgatorũ, noua cõmentaria Methodo noua & succincta disposita, varia doctrina, noua etiã illustrata, vera tamẽest, & si quæ alia, fida, facilis, breuis, & perspicua, medicinæ animum applicantibus accommodatissima, praxique non minus vtilis quam necessaria: Enimuero cũ verissimum sit illud summi dictatoris pronũtiatum ὁ βίος βραχὺς, ἡ δὲ τέχνη μακρή summa ope niti decet virum medicum τὸν βίον μακρὸν, τὴν δὲ τέχνην βραχεῖαν ποιῆσαι,

uo imperitus cito diſcat, eru-
itus autẽ bene & cito iudicet:
æc ab authore in præſenti
:rennuè ſunt præſtita, nã præ-
:r ordinem qui memoriam &
ıdicium iuuat, doctrinã & per-
ıicua breuitas huius operis
ommendationem facit. Nec
ſt cur parua moles te ab eiuſ-
em lectione deterreat οὐ γὰρ ἐν τῷ
ἐγα εὖ, ἀλλὰ ἐν τῷ εὖ μέγα. His itaq;
ıecum vtere ſedulo Amice le-
:or, proculdubio, non mino-
:m vtilitatem ex hoc opuſcu-
ı (quod nobis Clariſſ. & Pru-
entiſſ. viri cõſiliarij D. Fabri-
j, D. in Peireſc auctoritate, &
nicorum precibus, contigit)
:portaturi, quam ex doctiſſi-
ıa, facili, ſuccique pleniſſima
uiuſdem authoris Methodo,
uæ nunc, cum fructu vberri-
ıo, omnium ferè manibus te-

ritur: insuper fontanum ipsum, τῆς ἰατρικῆς παιδείας καλῆς γε, καὶ τελειοτάτης πηγὴν ad maiora, melioraque incitabimus, vsq; adeo, qui nunc scaturiginem, modo fontem dabit: talis enim est summi viri & literati erga τῆς φιλομαθείας animi propensio & volũtas. Porro benigne lector, etsi omni studio in eo solo incubuimus, vt quã paucissimis mendis afflueret præsens hic liber, attamen propter authoris absentiam, eiusque in ἀπογράφῳ suo insolitum characterem, tum quoque Typographi ἀμβλυωπίαν, voti compotes per omnia fieri non potuimus; quocirca te qui labores nostros capis non carpis, obnixe rogatum volumus, vt si quæ errata in ὀρθογραφίαν commissa occurrant, æqui bonique consulas & corrigas. *Vale, faue, fruere.*

Οὐδὲν σθένος ἄνευ φρενός.

ACOBI FONTANI

MEDICI ET PRIMA-
rij Regis Professoris in A-
quensi Vniuersitate.

PRÆFATIO.

In Aphorismos Hippocratis.

IPPOCRATES doctrina admirandus senior iam factus, in memoriæ suæ,& posteriorũ subsidium præcipuas artis edicę propositiones collegit,quas ›horismos appellauit, quasi sepationes, & distinctiones, à verbo ορίζω,quod est distinguo,& separo. phorismus autem Theophilo, est ·atio concisa perfectam sentẽtiam ›mplectens, & Gal.Comment. In ph.1.lib.1.disciplinæ genus, quod ·eui verborum circunscriptione mnia, quæ ad aliquam rem necesria sunt, complectitur. Triplici

verò ſtylo Hippocrates ſua opera deſcripſit, quo ſeſe accommodaret diſcentibus & peritis, illis quippe ſcripti ſunt lib. ſtylo explicato, & fuſo, ad perſpicuitatem doctrinæ, vt de arte, de veteri medicina, de morbo ſacro, & alij quamplures: his verò doctis ſtylo breui, & conciſo, per ſumma capita, recordationis cauſa. Placet enim prouectioribus in doctrina, paucis multa complecti: hoc modo Aphoriſmi ſũt exarati, coacæ prænotiones, prognoſtica, de alimento, & de humoribus, lib. Inter quos, quidã tãta breuitate & obſcuritate conſtant, vt oraculi ſententiæ grauitatem redolere videãtur, quales ſunt de alimento, & de humoribus: Quid enim obſcurius dici poteſt lib. de alimentis alimentorũ & alimẽti ſpecie, vnum & multa, ſpecies vero humido & ſicco, & in his forma & quantitas: & in libris de humoribus, nuditas, viſcerum inanitio, quibus infra repletio quibus ſupra nutritio, & ſexcenta ſimilia, in quibus explicandis præ cæteris laborarunt Gal. Cardanus & Vale-

us: Alius hippocraticus ſtylus mē-
osè modo habet diſcentibus, &
doctis quodammodo vtilis, vt li-
rorum Epid. de victus ratione. In
norbis acutis, & aliorum. Hæc ſty-
Hippocratici diuerſitas ingenij
ius ſublimitatem oſtēdit, qui vt ſa-
iens innumeris moribus, aptus eſt.
:a omni ſtylo animi ſui conceptus
xplicare norit: multi verò de ob-
:uritate doctrinæ aphoriſticæ con-
uerūtur: quæ obſcuritas pendet ex
reuitate. Illud enim Horatij notiſ-
mum eſt, dum breuis eſſe laboro
bſcurus fio. Reſpondemus, doctis
phoriſmos ſcripſiſſe, qui eiuſmodi
ylo oblectantur: verum breuitati
cilitas quædam cōciliari poterat.
i methodo, & ordine fuiſſent deſ-
:ipti: Methodus namque & ordo
erſpicuitatem doctrinis pariunt:
i verò aphoriſmi ſiue methodo &
rdine deſcripti perhibentur, qui-
am tamen ordine eos cōſtare opi-
iantur: verum quoniam hi apho-
ſmi ad praxim maxime referun-
ır: In ea autem diagnoſis, pro-
;noſim antecedit, & eam ſubſe-

quitur curatio, ordo ille nullo modo obſeruatus percipitur, neque vllus alius. Ratio enim methodi requirit, vt omnia quæ pertinent ad vnum caput ſeſe quodãmodo conſequantur: atqui de purgatione, de victus ratione, de prognoſi, in variis egit libris, hoc tamen culpa HIPPOCRATIS non cõtingit: referebat enim illas ſentẽtias in aduerſaria digeſturus in ordinem ſi vita ſuperfuiſſet. Poſſunt itaque in ſeriem quandam & ordinem reuocari eos referendo ad capita ſua: eoque pacto erit vtilior eorũ lectio, & facilius memoriæ commendabũtur: quam ob cauſam nos explicabimus primo loco omnes Aphoriſmos, qui ad victus rationem ſpectant, ſecundo qui ad purgationem, deinde perſequemur reliquos digerendo per ordines & claſſes, progrediendo ſemper à generalioribus, ad minus vniuerſalia; animaduertendus autẽ præter breuitatem, & ſententiæ perfectionem modus ſcribendi HIPP. in Aphoriſtica diſciplina, ſolet quippe generis alicuius ſingularem ſpeciem, loco

generis ponere, quæ ſit maxime ac-
cõmodata,ad illigẽdum, illud quod
genericum eſt: vt eryſipelas foris
ntrò bonum. In quo ſi humor
biliofus, ex quo conſtat, fera-
ur è partibus internis ad externas
onum, & laudabile cenſetur, vt
xplicet hoc theorema, omnẽ mo-
um humoris morbifici à partibus
nternis nobilioribus, ad externas
ſſe laudabilem. Partes enim nobi-
es internaque viſcera ſignificantur
obuſta, quæ expellunt humores
oxios ad externas ignobiliores: eo
acto quo ſolẽt vrbium magnates,
nilites hoſpitandos, ad pauperem
lebeculã relegãre, abutentes pote-
tate & diuitiis. Eõdem planè pacto
.Aph.lib.1. Athletarum exemplo
pecifico volunt docere, vniuerſum
norbum à repletione natum eua-
uatione curari, vt ipſe ſcripſit 20.
b. Et Demum contrariorum con-
raria eſſe remedia: ſed quorſum
oc præſtitit, Medicus eſt artifex
nſui addictus: Ariſtoteléſq, ſcripſit
Medicum curare Socratem: atque
pecies eſt propinquior, & ſimilior

indiuiduo, quam genus: nec scientia vlla indiuiduorum constitui potest: ex Aristotele in libris de demonstratione: ergo iure & merito in medica arte generis loco proponit artifici speciem contemplādam, quo facilius descendat ad indiuiduum proximum. His positis, quæ erant necessaria ad libros Aphorismorum facilius intelligendos. accedamus ad textús aphorismorum explicationem.

VITA

VITA BREVIS, ARS *verò longa, occasio præceps, experimentum periculosum, iudicium difficile: nec solum seipsum præstare oportet officio fungentem: sed etiam ægrum & assidentes, & externa.*

Aphorism. 1. Sect. 1.

PHORISTICAE doctrinæ conscribendæ causam, & rationem veritatis Aphorismorum tradit Hipp. hoc primo Aphorismo, seu præfatione totius operis: ac si diceret scribo aphoristicè hos libros, & breuiter, quia vita breuis est, & ars longa: nisi enim ars, quæ longa est in compendium redigatur, quo pacto, vita existente breui, poterit ab homine comprehendi? Quare Gal. cap. 6. lib. 6 de simpl. Medic. facult. inquit, maximo studio festinemus, viam iure compediosam: nempe quærendo quæ sunt in arte vtilissima. 2. occasio præceps est in morbis acutis, nemo autem optime occasionem applicandi remedij, nouerit, nisi artem ad anuissim calleat, non potest autem in breui vita, nisi compendiosè ars doceatur 3. experientia est periculosa, siue difficilis, vt scribit lib. de humoribus: quare nisi medicus perfectè

dignoscat artem, experiri remedia sine periculo non potest: quare ars docenda breuiter. 4. iudicium est difficile in particularibus morbis, propter cōcursum morbum, causarum & symptomatum: quæ perturbāt mentem Medici iudicantis: hæc autem difficultas, non potest superari, nisi arte sit instructus: perfectè ergo breuiter tradatur oportet: Quare quia vita breuis est, & ars longa occasio præceps; experientia periculosa, iudicium difficile, debeo describere artem Aphoristicé. In secunda parte aphorismi agit de veritate aphorismorū, vt nemo sibi persuadeat esse absolutè veros, sed cum conditionibus dicendis, nimirum si Medicus suum præstiterit officium doctrina, studio, sollicitudine & diligentia, ægrotus suum, obsequendo Medico: astantes etiam, exequendo, quæ Medicus imperauerit, & externa sint parata omnia, nimirum res non naturales: atque si hæc obseruata fuerint, tum demum Aphorismi veri existent, aliter non possunt.

De victus ratione.

AD hoc caput referemus omnes Aphorismos pertinentes ad victus rationem: victus autem ratio, est commoda rerum non naturalium administratio, aëris scilicet, somni, vigiliæ, motus quietis, potus, cibi, animi pathematū, inanitionis, & repletionis, ad sanitatem conseruandam, ad statum neutrum corrigen-

im, & ad morbum curandum. prima ra-
tuendæ sanitatis: secunda pracautio sine
ophylaxis ne incidat aliquē in morbum,
t ne morbus, qui præteriit reuertatur.
am corporis humani constitutio triplex
t, sana, ægra, neutra: eaque vel decidentiæ
l conualescētiæ, tertia est curatio per res
n naturales: Atque victus ratio pharma-
æ, & chirurgiæ præferenda est: quod chi-
rgia non vtamur, nisi in magna necessi-
te: pharmacia verò, nisi turgente materia,
t cocta, Aph. 22. lib. primi. At victus ra-
one in omnibus, & semper vtēdum. Hip.
git de victus ratione in his libris Aphori-
icis, quæ cōsistit præsertim in cibis & po-
bus exhibendis, quæ communiter diæta
pellatur, eius scopus est præcipuus fa-
ltatis vitalis conseruatio & restauratio
r alimentum, in quo alimento conside-
tur: quantitas, qualitas, tempus, vtendi
odus: victus autem est tenuis, vel copio-
s & largus, aut mediocris comparatione
cta cum viribus facultatis vitalis & natu-
lis nutrientis, Quæ vel est robusta, de-
lis, aut mediocris: cognoscuntur autem
r operationes suas: vt enim se habent fa-
ltates, & eorum instrumenta ita opera-
nes ab illis emanātes. Victus tenuis est,
i qualitate siue substantia parum nutrit
pulli iusculum, copia exigua datur, & ra-
, vt semel vel bis in die: Largus contra-
is, qui substantia multum nutrit, copio-
s & frequens est: medius medio se habet
odo. morbus verò, vel est lōgus, vel acu-

tus:hic,vel est acutus simpliciter qui ad 14. diem porrigitur,aut acutus exactè,qui extenditur ad 9.aut 11.diem, vel per acutus, qui vel simpliciter peracutus est ad 7.diem extensus : aut exactè peracutus, qui 3. aut 5.die finitur. Aliud est morbus acutus, impropriè appellatus, qui ex decidentia dicitur,quando scilicet morbus acutus ad 14. diem deductus perseuerat ad 20. & secundum aliquos ad 40. morbi qui prætergrediuntur. 40. diem longi appellantur. his positis tanquam suppositionibus, inquit Hipp. Victus tenuis & exquisitus in lõgis morbis semper est periculosus: quia cum egeant hi,qui tali morbo vexantur virium robore,propter longitudinem morbi eas dissipantem indigent pleniori alimento, quo sustententur:aliter enim deficient in itinere vires, ergo victus tenuis in longis morbis periculosus est. In acutis verò in quibus non conuenit est etiam parum tutus,hæc particula(in quibus nõ conuenit) significat victum tenuem aliquando conuenire in morbis acutis, & aliquando non conuenire:conuenit quãdo vires ægri sunt robustæ,& morbus est aut exactè peracutus, aut peracutus simpliciter: nam vires illæ,cum pauco alimento poterunt persistere vsque ad finem morbi acutissimi. Quare Hipp.Aph.7.lib.huius scribit: cum morbus est peracutus extremos statim habet labores, summéq; tenuissimo victu est vtendũ:non conuenit autẽ cum vires debiles sunt, & morbus simpliciter acutus aut

actè acutus: nō poteſt enim æger cū tāta
riū debilitare viuere vſq; ad morbi ter-
inū: quare Hipp. poſtrema parte Aph. ci-
ti, inquit: cum verò morbus non ex exa-
è acutus, ſed pleniorem victum licet ex-
bere tātum de extrema victus tenuis ra-
ne demendum : quantum extremis
orbis fuerit remiſſior : Rurſumque, in-
it victus, qui ad extremam peruenerit
uitatē moleſtus, probat, illud argumen-
dicto à contrariis: quia quæ ad ſummam
enitudinē perductæ ſunt repletione mo-
ſtæ: Nam omne nimiū & excedens natu-
: inimicum ex 51. lib. 2. Aph. 4. lib. 2. Non
tietas, non fames: neque aliud quidquam
od naturæ modum excedat bonum. Na-
ra enim moderata & temperata gaudet
oderatis, moleſtatur ab excedentibus ſi-
ile enim ſimili conſeruatur, & à contra-
deſtruitur.

[illegible] OMNI DIÆTA præſcribenda ſumatur indicatio à viribus ægri.

VIctus tenuis vires debilitat: atqui ro-
bur virium non indicat ſui debili-
tatem: ſed potius conſeruationem:
m à viribus ex Galen. in lib. meth. Med.
ſumitur indicatio vitalis id eſt vitæ cō-
ruandæ, ergo à viribus nō ſumitur dietæ
æſcribēdæ indicatio. Quo ſatisfiat huic
gumento intelligendum indicationem
ſe demonſtrationem alicuius rei facien-

dæ circa corpus humanum. Illa autem demonstratio, siue iudicium sumitur ab aliqua re indicante: vt, ab ætate, viribus, morbo, & aliis præterea indicatio ratione rei indicantis, aut est magna, aut est parua. Quippe extremis morbis extrema sunt adhibenda remedia, paruis parua: vires itaque licet indicent sui conseruationem: tamē debiles magis quàm robustæ: nam illæ nisi sustineantur interibunt, hæ conseruabuntur aliquo tempore. Porro facultas est debilis, aut ab oppressione, aut à dissipatione, ab oppressione, id est, à cumulo humorum: à dissipatione autem, quando deperditi sunt spiritus, & calor innatus. his positis in morbis contemplamur naturam & morbum, natura morbo aduersatur, & coquit alimentum ad suam conseruationem: verum quia vna est natura, & virium præfinitarum: tantum demitur de viribus contra morbum dimicantibus: quātum earum est necessarium, ad cibum coquendum: ergo quando robusta est pauco eget alimento ad sui conseruationem, vt possit contra morbum fortius dimicare: cum verò debilis est multo, non quantitate: sed numero exhibitionum: vt scilicet parum detur propter debilitatem. Nam debilis non potest magnam alimenti quantitatem conuertere in substantiam partium: sed quia debilis, sæpè danda est illa parua quantitas ne deficiat: quare dietæ ratio sumitur per se à viribus, & per accidens à morbo: nam si maior, quam par sit exhibeatur cibus, natu-

reuocabitur à pugna, quam cum morbo
mmittit, vt coquat alimentum: at quæ
cessitas est, vt natura reuocetur à pugna,
coquat alimentum? quia nisi coqueret
rrumperetur, augerétque causam mor-
ficam: satius ergo est, vt coquat alimen-
m, & quantum potest agat contra cau-
n morbi, quam si relicto alimento cru-
studeret profligationi causæ morbifi-
: maius enim damnum est euitandum:
ius autem est illud damnum, quod ab
mento corrupto proficiscetur, quam à
usa morbifica, quia alimenti corrupti
teria esset cruda, morbifica iam incepit
qui: crudũ vero difficilius subigitur, eo,
od coqui iam incepit. Per se ergo indi-
tio sumenda à viribus in diæta præscri-
nda, & peraccidẽs à morbo: vt enim ex-
catũ fuit: cum morbus est peracutus, ef-
it vt præscribatur victus tenuis, ne reuo-
ur natura ab oppugnatione morbi, ad
ctionem alimenti, reddatúrque ea ratio-
debilior: & morbus robustior. Absentia
im inimici vnius, alterius roboris causa
istit: potior tamen esse dicitur ratio vi-
m quam morbi. Ideirco practici iubent,
manu dextra viribus opitulemur, & sini-
a morbum oppugnemus. Cæterum, cum
es ab oppressione fuerint debiles, est
ndum tenui victu, à dissipatione autem
ulo largiori numero exhibitionum, non
antitate.

Intenui

IN TENVI VICTV ÆGRI delinquunt, quo fit vt magis lædantur. Quicunque enim error committitur magnus, maior in hoc fit, quam in paulo pleniore victu. Propterea etiam sanis periculosus existit valde exquisitus victus, & constitutus: quoniam errores grauius ferunt. Ob hoc igitur tenuis victus, atque admodum exquisitus magna ex parte periculosior est eo, qui paulo plenior. 51.

QVia mensura diætæ difficile præfinitur propter difficilem cognitionem: in particulari virium & morbi, quo Medicus in ea præscribenda minus erret, suadet Hip. vt potius peccemus excedendo: contrariò penitus modo, quam in purgatione in qua deficiẽdo satius est peccare, quam excedẽdo. Nam vt in diæta præscribẽda defect⁹ facile resarciri nõ possunt, ita facile in purgando compensari: nam facilior est, à negotio & pleniori victu ad otiũ, & tenuem victum mutatio, quam contra ab otio ad negotium. In purgatione verò potior est repetitio medicamenti debilis quam reparatio damni ab excedente nati: Adde quod si tenui victu fuerit vsus æger in primis diebus cogarísque deinde ob virium debilitatem largiorem vsurpare victum: natura reuocabitur, à pugna, quam committit cum morbo, nec poterit duobus superãdis par esse: ergo ægroti magis peccant in victu tenui, quam in paulo pleniore: probat Hip. suam sententiam ex damno

od contingit sanis ex obseruata exquisi-
ıri & tenuiori victus ratione. Quoniam
errores grauius ferant. Id est si quan-
illi faciant subitam mutationem ab
ɔ exquisito victu ad largiorem, & ple-
ɔrem, cruditates multas colligunt, ex
ibus nascuntur obstructiones, & ab illis
tredo, tum demum febris, quare sua-
t sanis vt quamlibet aquam obuiam po-
ıt à consuetis enim minor fit passio.

XTREMIS MORBIS EX-trema exquisitè remedia optima sunt, Aph. 6. sect. 1.

Mne remedium debet esse æquale
morbo ex Gal. superatio vero pēdet
à viribus: Ergo extremis morbis ex-
na debentur remedia. Remedia autem
tituuntur in dieta, chirurgia, & pharma-
: ergo extremis hæc debentnr remedia:
remos verò Gal. interpretatur magnos,
ex eodem cap 6. lib. 4. Meth. meden-
magni dicuntur symptomatum magni-
ine, partes obsessæ præstātia, & cachœ-
siue malignitate humorum: verum om-
ıisne extremis morbis extrema sunt ad-
enda remedia? respondemus, magnitu-
morbi indicat quidem magnitudinem
ıedij per se, si vires coindicent, & pos-
ferre: quare in morbo magno si vires
int robustæ, magna concedemus re-
lia: si debiles nō idem: verum sintne ta-
les

les deserendi siue remedio? si Medicus agnoscat sua arte, tales esse plane desperatos: id est, ita superari naturam à morbo, vt nulla sit reliqua salutis spes, sequēdum est illud celsi edictum, non sunt insananda remedia, quę multis auxilio fuere, sin autem res in ambiguo sitæ sint vitæque aliqua salus sit sperabilis, satius est ex eodem celso, anceps remedium experiri, quam nullum, adhibito tamē prognostico: dubij iudicij causa est iam dicta in 1. Aphor. tamen melins est inquit Gal. ęgros iuuare cum periculo quam nullo prorsus remedio adiutos mori permittere. Hoc namque est crudelitatis, illud humanę charitatis, fitque in hac arte, vt in cęteris id quod melius est, non quod simpliciter bonum.

CVM ITAQVE MORBVS peracutus est, extremos protinus labores habet summéque tenuissimo victu est vtendum: quum verò non est, sed pleniorem victum licet exhibere, tantum de extrema victus tenuis ratione remittendum, quanto extremis, morbus fuerit remissior. 7. 1.

APhorismo 5. propter ancipitem diætæ præscribendæ cognitionem, suadebat Medico, vt preferet longiorem victus rationem, tenui: posthac verò ex prefixis & certis indicationibus modum vitæ præfinit certum. In hoc Aph. & in sequentibus, & primo dicit indicationem à morbo peracuto simpliciter, aut exactè per-

peracuto : in quo ſummè tenuiſſimo victu eſt vtendum, nimirum, aut inedia cibi mera, aut perexiguo cibo, ducit verò nos in cognitionem horum morbornm ex laboribus extremis, quos habẽt coniunctos ſcilicet ſymptomata extrema, vt vigilias, deliria, lippothymias, agitationes magnas corporis, dolores acerbos : potéſtque talis efformari ratiocinatio, illi morbi, qui extremos habent labores, ſunt extremi & peracuti : extremis autem morbis extrema debentur remedia ex ſuperiori Aphorſ. ergo in morbis peracutis, ſummè tenuiſſima victus ratio eſt vſurpanda, ratione morbi, cui debetur remediũ æquale : extrema autem extremis ſunt æqualia : virium tamen ratione, ſiquidem fuerint debiles, aliquid ſuggerendum eſſe, quo ſuſtententur. Cum vero morbus non eſt peracutus quia non habet extremos labores, licet exhibere pleniorem victum : at plenior victus cum latitudinem magnam habeat oportet metiri eius copiam ex quãtitate morbi ipſius : cum vt extremis extrema exiguis parua & mediis media conueniant remedia.

CVM MORBI VIS EST maxima, tunc tenuiſſimo vtendum victu. 8.1.

TEmpora morborũ quatuor ſunt, quæ menſurant eius motum impropriè dictum principium, incrementum, ſtatus, & declinatio : in principio & fine omnia mi-

tiora, in statu deteriora Aph. 30. lib. 2. Nam in principio natura aggreditur pugnam cum morbo pedetentim: tum quia cruda sunt omnia, cũ incipit coqui materia morbifica commouentur symptomata: cum enim pus fit dolores, & febres magis accenduntur, quam cum factum est ex Aph. 47. lib. 2. vt ostendat specifico exemplo genericam propositionem, in incremento augeri symptomata, crescunt autẽ illa ad statum vsque, in quo manent in eodem gradu, & summa in declinatione decrescunt, & tandem fatiscunt. Vis ergo maxima morbi est in statu, quare eo tempore præcipit Hip. tenuissima esse vtendum victus ratione: quod extremis extrema debeantur remedia. ne natura studens, & affixa profligationi causæ morbificæ ab eo officio reuocetur ad alimenti coctionem, vnde imminuetur vis illa qua pugnat contra morbi violentiam. Ergo cum morbi vis est maxima, tunc tenuissimo victu est vtendum.

SED EX ÆGROTO CONiecturam facere oportet, an is cum præscripto victu perstet ad morbi vsque vigorem; ânne prius deficiat imparque cum tali victu, succumbat, quam cedat morbus, & obtundatur. Aph. 9. 1.

APhorismi superiores ad amussim obseruati periculum pariunt sæpè: vt enim summum ius summa dicitur iniuria inter iurisperitos. Ita inter medi-

cos seuera & rigida præceptorum medicinæ obseruatio periculosa est, quocirca hoc Aphor. corrigit superiorem victus rationem tenuem, memor. 4. & 5. Aph in quibus præfert victum pleniorem tenui. Cautio ergo talis est, si quando in morbo exacte peracuto præscripserit victus rationem tenuissimam videndum num cum tali victu, ęger poterit superesse, aut viuere vsque ad morbi vigorem: ex quo colligere licet, omnem instituendæ diætę rationem, in qualitate, quantitate, numero sumendam ex prę notione futuri status, scilicet num absit longissimè an proximus sit, quod expressit Gal. cap. 3. lib 1. de crisibus: generosi medici, inquit, atque arte Hippocratica digni officium est, futurum statum præcognoscere. Cum omnem victus rationem ad ipsum aspiciendo decernat, dignoscitur vero ex motu morbi, qui motus, aut celer est, aut tardus, celeritas eius cognoscitur symptomatis magnis cito natis, ex causa calida, vt bile: tarditas autem ex symptomatis tardè nascẽtibus & ex causa frigida, vt pituita & succo melancholico: de quibus in nostra methodo cap. 7. Verum non à morbi statu tantum: sed ex viribus sumenda est indicatio victus vt diximus, quæ cum debiles sint alimento pauco & sæpe repetito resocillandæ, vires autem sunt variis modis debiles, ab oppressione scilicet, & dissipatione. Tum alia animaduertenda est diuisio petita à causa debilitatis quæ prout varia est, diuersa victus ratio institui-

tur: vna illius causa censetur inanitio, vt alui profluuium, longa fames, fluxus sanguinis, ex quacunque parte oriatur, aut potest emanere à re infestante, vt à punctura & vellicatione orificij superioris stomachi facta ab acri humore, syncope, dolore, aut ab intemperie internæ partis principis, à qua calor naturalis diminuitur, à suffocatione vteri, vt in mulieribus, in virium debilitate ab oppressione, tenuis victus cõuenit, ab inanitione nocet. Oportet enim inanitas reficere paulatim, parum & sæpe: si res infestans causa extiterit debilitatis: Tum syncope, aut suffocatio vteri, cùm dissipentur spiritus subito, & debilitentur vires subito sunt reficiendæ ex Hipp. enim quæ subito attenuantur corpora, cito sunt reficienda, in debilitate ab intemperie nata, cum dissipationem illa intemperies pariat: reficienda est debilitas pedetentim: ne verò quicquam iudicatum remaneat sequenti. Aph. præfuit quo modo victus ratio sit præscribenda ratione status futuri.

QVIBVS ITAQVE VIGOR est, hos statim tenuiter cibare, quibus autem postea vigor futurus est, ijs in ipso vigore, & paulo ante, cibus subtrahendus: antea verò plenius alendum, vt durare queat. 10.1.

IN superiori Aph. admonet medicũ prudentem, vt videat num cum tenuissimo victu secundum doctrinam superiorum Aphorismorum præscripto possit durare,

que ad ſtatum morbi:an verò ſit peritu-
ts, ante quã ſtatus contingat,aliquis poſ-
t rogare, quo modo ſeſe debeat gerere
rudens Medicus in perſcribendo victu,
atione ſubiti ſtatus:hoc Aphoriſ. reſpon-
let Hipp. quoniam ſtatus morbi mox fu-
urus eſt, id eſt intra quinque aut ſeptem
lies,ſtatim tenuiter cibare oportet ęgrum:
llud autẽ cognoſcitur ex motu morbi, vt
liximus ſuperiori commentario. probari
verò poteſt hæc pars prior Aphoriſ. hoc
modo: omnis morbus, qui intra paucos
dies ad ſtatum eſt peruentũrus peracutus
dicitur, in omni verò tali victus ratio eſt
præſcribenda tenuiſſima:ergo in quo mor-
bo,mox futurus eſt ſtatus præſcribenda eſt
victus ratio tenuiſſima,aſſumptio huius ra-
tiocinationis probatur per antecedẽtes
Aph. Quibus autem paulò tardius futurus
eſt ſtatus, in ipſo ſtatu & paulo ante ſcili-
cet in poſtrema parte incrementi, ſubtra-
hendus eſt cibus: nam in ſtatu quieſcen-
dum eſſe, paulo poſt ſcribetur: antea verò
id eſt in principio morbi, & in prima parte
incrementi, liberius alendum, vt æger du-
rare poſſit, vſque ad morbi ſtatum: nam
cum morbus ſit futurus longior, niſi li-
beraliter nutriemur ægrum in principio,
periculum eſſet, ne deficeret ante aduen-
tum ſtatus, vel cogeretur Medicus, quo
vires debilitatas reficeret ſubminiſtrare ci-
bos,cum minimè conuenit, id eſt, quando
natura non eſt auocanda à pugna, quod
temerarium fuerit iudicatum. Adde quod

melius est in principio plenius nutrire, quam parcius: ergo Aphorismus verus est.

IN IPSIS TAMEN EXACERbationibus cibum adimere oportet: nam præbere noxium, & cum per circuitus redeunt morbi, In ipsis accessionibus est abstinendum. II. I.

VT Aphorismus hic intelligatur animaduertẽdum est morbos alios esse continuos, alios intermittentes. Continui in suo motu, aut seruant æqualitatem, vt febris synochus, siue continens, aut inæqualitatem, vt continua, tertiana, quotidiana, & quartana. In continuis inæqualibus tempus inæqualitatis, & incrementi dicitur exacerbatio: quia morbus, vt febris exacerbatur, & exasperatur in morbis intermittentibus, vt in febre tertiana animaduertitur periodus, & paroxismus. Periodus est totum tempus, in quo febris à puncto primo & primario reuertitur ad idem punctum, vt fit in fabrica peripheriæ circuli: continet ergo Paroxismum, & intermissionem. Paroxismus verò suo ambitu, complectitur incrementum, & statum quare molestius periodi tempus, à quibusdam dicitur. Aduertendum præterea morborum illa tempora, quatuor dicta, aut esse generalia totius historiæ morbi: aut peculiaria paroxismorum, præsertim in morbis, qui intermissione constant, omnis enim morbus intermittẽs constat principio, in-

cremento, ſtatu & declinatione paroxiſmi peculiaris: his poſitis, quemadmodum in temporibus vniuerſalibus totius morbi, in ſtatu nihil dandum: ſic in particularibus temporibus, vt exacerbatione, & in acceſſione nihil præbendum. Quia inquit Hippocrates, præbere noxium eſſet, quod ſcilicet natura reuocetur à pugna cum morbo, vt dictum fuit: & præterea, quod paroxiſmi, & acceſſiones longiores efficerentur in pernitiem ægri.

MORBI VERO IPSI ET ANNI tempora, & periodorum, inter ſe proportionis obſeruatio, ſiue ea quotidie, ſiue alternis, ſiue maiore interuallo fiant, paroxiſmos, & ſtatum morborum indicabunt: ſed & ex iis, quæ poſtea apparẽt indicia ſumuntur, velut in pleuritide, ſputum ſi ſtatim initio appareat, breuem fore denunciat: ſi verò poſterius conſpiciatur longam: Quin etiam vrinæ, alui fæces, ſudores. iudicatu faciles, aut difficiles, & breues, vel longos morbos fore cum ſuperueniunt demonſtrant.

CVm ſuperioribus Aphoriſmis ſcripſiſſet in ſtatu morbi in paroxiſmis & acceſsionibus, nihil dandum eſſe, nunc methodum tradit, ex quibus, & per quę cognoſcamus ſtatum, paroxiſmum & acceſſionem. I. ex morbis ipſis, nimirum eorum ſpecie, ſunt enim acceſſiones & paroxiſmi morborum præfiniti, vt tertiana ſimplex cum lõgiſſima eſt ex Aph. 59. lib. 4.

ſeptem circuitibus, ſiue periodis finitur, & tertio quoque die repetit, in ea ergo cito futurus eſt ſtatus Quotidiana quotidie acceſſiones habet, & quia à pituita ortum ducit longa eſſe ſolet. Phrenitis ſua natura & ſpecie ipſa eſt morbus peracutus, quibus poteſt addi argumentum à cauſa deſumptum: Nam billioſi morbi cito ad ſtatũ perueniunt, pituitoſi, & melancholici tardè, 2. ex anni tempore, & conſtitutione: Eſt autem anni tempus pars illius, temperamento à reliquis diſtincta Exemplum ſumitur ex Aph. 25. lib. 3. cum inquit, æſtiuæ quartanæ plerunque breues, Autumnales longè, præſertim ſi hyemen attigerint. 3. ex circuitibus & periodis, qui reuertuntur, aut quotidie, vt in febre quotidiana, tertiana duplici, & quartana triplici, & in epilepſia quadam peculiari, aliiſque morbis, qui quotidie ægros affligunt, aut alternis diebus, vel alio modo. 4. ex ſymptomatis epiphenomenis ſupernaſcentibus, quæ ortum morbi ſequuntur, nec ſimul naſcuntur: quod explicat exemplo pleuritidis, in qua ſputum eſt epigenomenon: vt ita ſputum cito poſt natum morbum, id eſt, intra duos, tres, vel quatuor dies appareat, breuem illam oſtendit, quod natura robuſta cito, noxiam minimam conetur expellere, vnde breuitas morbi ſperanda, ex quo colligimus cito futurum ſtatum: Si verò multo poſt principium appareat longam ſignificat pleuritidem: verum in libris de ratione victus in morbis acutis ſcribit

Hipp.

Hipp. in pectoralibus morbis augendum alimentum pro ratione vacuationis. Ergo in quibus sputũ statim apparet post ortum morbum, erit plenior cibus suggerendus. Contrariũ tamen hic videtur sentire Hipp. nam quia breui futurum statum conijcit ex cita expectoratione, parum dandum esse concludit: Quia status mox futurus est, respõde, ratione status mox futuri est præscribenda victus ratio tenuissima, sed quia euacuatio sputi debilitat vires, ratione infirmitatis virium, paulo pleniore est vtendum victus ratione, in quantitate, & numero, vt verò capitur iudicium futuri status ab sputis: ita & ab vrinis, deiectionibus alui, & sudoris cum superueniunt in morbis: nam si illa extrema coctionis fuerint assecuta significant breui futurum statum, si vero cruda extiterint, lõgè abesse. Coctiões enim ex Hipp. in epidemiis celeritatem, & securitatẽ criseos ostendunt. Quare ex his omnibus possumus dignoscere paroxismos, accessiones morborũ & statum futurum breui, aut tardè secundum quæ nos præscribemus diætam tenuem aut longam.

Senes facilè ieiunium ferunt, secundum hos, qui constantem ætatem agunt, minus adolescentes, minimè omnium pueri: atque inter eos maximè qui acriores sunt, & viuidiore ingenio, præditi. 13. 1.

ALius locus est indicans nempe ætas, à qua indicatio sumitur diætæ præscribendæ, ætas vero est animantium vitæ pars, corporis temperamentum immutans, per eam vim caloris innati, quæ viget in humido radicali: dum enim calor agit in humidum radicale, mutat paulatim exsiccando, & sese per accidens pedetentim destruendo : vnde ætatum diuersitas de hac legendum est 2. cap. lib. 1. de sanit. tuenda apud Gal. Ætas diuiditur in pueritiam, adolescentiam, constantem ætatem, & senectutem, quę duplex est, cruda & decrepita. Senes inquit Hip. crudi nimirum à 50. anno ad 60. facilè patiuntur inædiam, propter debilitatem caloris innati mediocrem, paucam dissipationem triplicis substantiæ, ob habitus densitatem: & exiguum suctionis sensum, imminuto sensu, in orificio vētriculi superiore, ob pituitæ copiam quæ illic congeritur in ea ætate vnde deducit Hipp. Si quando senes crudi & robusti laborent morbo, non egere diæta æque liberali, atque in illis ætatibus, quæ senectutem antecedunt, decrepiti vero non facile, ieiunium ferunt, quia cum sint extreme debiles, pauco egent alimento, sæpiusque repetito, ne deficiant: adolescentes autem, non patiuntur inædiam facilè, ob contrarias causas, nimirum ob caloris innati vigorem, multam dissipationem triplicis substantiæ, & exquisitum suctionis sensum. Quare si quando morbo afficiantur egent copia maiori alimentorum constan-

tes ætate, medium locum tenent inter senes crudos,& adolescẽtes:quocirca,morbo expressi,mediocri egent diæta, minimè omnium pueri inediam patiuntur propter maiorem calorem innatum,dissipationem, & sensum suctionis:ita vt totius ætatis hominis.4 gradus constituantur. 1.est senium crudorum. 2. constantium ętate 3. adolescentium 4.puerorum.Atque vt inter senes, quidam sunt crudi, & robusti, quidam decrepiti & debiles: ita inter pueros quidam sunt viuido ingenio, & acriore præditi, quidã hebetiore, promptitudo, illa à calore innato tanquã instrumento nascitur, in quo verò magis viget calor, in eo liberaliore dieta est vtendum.Ergo pueris acriore ingenio præditis dum morbo afficiuntur,liberalior dięta est præscribenda.

Quæ crescunt corpora, plurimum habent calidi innati: itaque copioso cum alimento indigeant, ipsis abundè suppeditare oportet. Alioquin corpus consumitur. Senibus verò parum caloris inest, propterea paucis succendiculis indigent. Exiguus namque ignis fomitis multitudine extinguitur: ob eandem causam nec senibus febres perinde acutæ fiunt, frigidum enim eorum corpus. 14.1.

HIc Aphorismus continet probationem superioris:ieiunium enim fertur facile, aut difficile potissimũ propter copiam caloris innati, aut eius inopiam. Cæterum crescunt corpora communi me-

dicorum edicto ad 25. annum, eo enim vsque ossa quæ sunt reliquarum partiū fundamenta crescunt, sequacia propter humiditatem, cum autem peruentum est ad 25. annum præ siccitate amplius extendi nequeunt, quare vsque illud tempus plurimū caloris naturalis obtinent homines, quia plurimum humiditatis, quo enim plus humidi primigenij in corpore existit, maior inest copia caloris: humidum námque est pabulum caloris: quo autem calor est maior pluri egent corpora alimento: ergo qui crescunt, cum plurimum caloris innati habeant, egent copioso alimento. Neque tamen id probauit Hipp. per causam: sed à consequenti incōmodo. Ita scilicet quando calori non obiicitur alimentum, calor agit in partes solidas, eásque consumit, ergo nisi iis qui crescunt abundè suppeditetur alimentum corpus eorum cōsumitur, quod est maximè noxium. Contra verò senes paucum habent calorem innatum: quare exiguo egent alimento, probaturque similiter ab incommodo: Quia si multum exhiberetur alimentum: suffocaretur calor innatus, non aliter quam exiguus ignis extinguitur multitudine liquorū: Quòd autem exiguum senes possideant calorem natiuū probat Hipp. ab effectu, quia febribus acutis perinde, ac iuuenes non diuexantur. At febris est calor præter naturam, qui contrarius censetur naturali, quare licet paucus sit calor naturalis. in senibus nihilominus poterunt laborare febribus acutis.

Negamus, quia febris Hippocrati, calor est naturalis in ignem conuersus: quo ergo calor naturalis est vehementior: eo febres possunt esse vehementiores ratione caloris: licet materia biliosa sit causa aliquando magnitudinis febris, cõtingit nõnunquam in senibus: quare Hippocrates in Aphorismis, inquit, senes raro acuta febre laborãt. & si quando ea prehenduntur periclitantur. quod eorum ætati minus sit congener.

Ventres hyeme ac vere calidissimi sunt, somni longissimi, quocirca his temporibus alimenta copiosiora dari debent: siquidem plus natiui caloris habent, pluribus igitur alimentis egent, argumento sunt ætates & athletæ. 18. 1.

DVcit indicationem diætæ instituendæ, à tempore anni, prout in illo vigeт calor naturalis, aut debilis est, explicans tantum constitutionem corporis humani, in duabus tempestatibus, ex quibus reliquæ facile intelligi possunt. Cõtrariorum namque contraria sunt consequentia. Propositio ergo talis constituatur. Hyeme verè victus ratio plenior est præscribenda ægrotis: hoc pacto probandum, quoniam maior est copia caloris in corpore humano, somni sunt longiores, plura sunt ergo danda alimenta vt probatum est, atqui hyeme & vere abundant, multa calore corpora humana, & somni sunt longiores, quàm in cæteris tempestatibus. Ergo in illis plura sunt elargienda

alimenta, frigus namque extremum tunc temporis cogit corpora: & per antiperistasin calidora efficit, & propter copiam anatimiaseos, siue euaporationis laudabilis, somni nascuntur longiores, in somno verò perfectior fit coctio in ventriculis. Ergo hyeme, & verè, quia corpora sunt calidiora partibus internis, quas vocat ventres in quibus sunt coctiones, nempe ventriculo, hepate, & reliquis, plura sunt subministranda alimenta, probat verò maiorem argumento puerorum adolescentum, & athletarum: in quibus quia maximè abundat calor ratio victus liberalior est concedenda. Cæterum à regione eadem indicatio sumi potest: Septentrionales ergo nutriēdi liberalius, vnde sequitur æstate propter debilitatem caloris innati à dissipatione natam, propter æstum, pauciora alimenta exhibenda in temporibus mediis modo medio: quocirca scribit 18. Aph. huius libri cibos æstate, & autumno difficile ferunt, hyeme facillimè, vere minus, vt distinguat, quod confusè fuerat probatum de hyeme & vere in superiori Aph. legitur etiam Aphorismus 59. lib. 7. qui continet indicationem ductam ab habitu corporis, inquit enim, corporibus humida carne præditis præferenda fames est. Nam fames siccat corpora, iis ergo pauca in morbis danda erunt alimenta.

Impura corpora quanto plus nutries eo magis lædes. 9.2.

HIc Aph 9. lib 2. pertinet ad quantitatem alimentorum præscribendam: quare est hoc loco collocandus: intelligi namque potest, & de corporibus morbo affectis, & de cõualescentibus. Cum enim illis corporibus exhibetur cibus magna quantitate à prauis humoribus in corpore contentis corrumpitur, vnde magis læduntur ægroti, quare illis parum alimentum elargiendum est.

Vbi fauces ægrotant, aut pustularum eruptiones exoriuntur in corpore, excrementa spectare oportet, Quippe si biliosa fuerint corpus vna ægrotat. Sin sanorum excrementis similia, tuto corpus alere poteris. 15.2.

QVo modo cognoscantur impura corpora hoc Aphorismo explicat Hipp. peculiari exemplo. Quo more solito vniuersalem subintelligit propositionem nimirum impuritatem corporis per excermenta dignosci praua: si quis itaque ex faucium morbo, aut pustularum eruptione in toto corpore vellet iudicare de impuritate corporis erraret. Nam licet illa possint impuritatem corporis denotare, quando ex illa originem trahunt: potest nihilominus fieri, vt quæ pauca erat humorum corruptio in corpore tota expellatur in super-

ficiem corporis: quare ne erremus in eo iudicio faciendo reſpicienda ſunt excrementa, quæ ſi bilioſa extiterint corpus vna ægrotat: ſin ſanorum excrementis ſimilia, purum eſt corpus. Túncque ob inde nutriri poteſt tale corpus, eſt ergo ſuperior propoſitio vera.

Victus humidus febricitantibus omnibus tum pueris maximè, atque alijs qui tali victu vti conſuenere vtilis. 16. I.

EXemplo peculiari febrientium, & puerorum docet, generalem doctrinam; vt nimirum qualitas ciborum ſit contraria cauſæ morbificæ: verum cur humidum præſcribit victum, cum febris intemperies ſit calida: præſertim quia omnibus perſpectum ſit frigidum febricitantibus dare victum, humidum non item, quod multæ febres ſanguineæ dicantur, proinde humidæ cenſeantur. Tamen quia calor ſiccat, & ſit facilius repleri potu quam cibo ex Aphoriſ. ij. lib. 2. neceſſarium eſt ad ſiccitatis contemperationem, & faciliorem nutritionem humidum exhibere cibum, tum quia ſiccitas, difficilius emendatur, quam caliditas, ex Gal. in arte par. Parum. námque humiditas actiua, quare merito mentionem fecit humidi victus, non frigidi. Conuenit etiam & illa victus ratio pueris ob ſimilitudinem naturæ, & incrementi materiam, quæ in humido aſiſtit, tum iis, qui eo vti conſueuerunt, vt indicatio

sumatur, à consuetudine, cui parendum Medico scribit Hipp. sequenti Aph est námque consuetudo altera natura, quæ conseruanda est similibus: quare pueris etiam ægrotis & consuetis humida debent alimenta exhiberi.

Quos etiam semel, aut bis, & plus minúsue, & minutatim, ac particulatim alere conueniat, spectandum: dandum verò aliquid consuetudini, regioni, & ætati. 17.1.

HVc vsque Hipp. egit de quantitate, & qualitate seruanda, in exhibendis alimẽtis. superest vt de modo, quo præberi debent cibi differamus: consistit verò ille modus in numero, tempore, & quantitate exhibitionum. Hipp. admonet Medicum, vt aduertat modum illum, sed modi normam nõ præscribit. Galenus & reliqui Medici, qui commentarios addiderunt in hunc Aph. modi huius indicationem sumendam scribunt: præsertim à viribus ægrotantium, & à causa morbifica, & inter omnes medicos Montanus meo iudicio luculenter huius rei doctrinam expressit, hoc modo: cum penuria humorum est in corp. sine vllo morbo, vt in his, qui fame sunt exhausti: cum vires sunt debiles, parum, & sæpe alimentum porrigendum, parum quidem ne suffocentur vires, sæpè verò, vt corpus reficiatur. Si verò sit penuria humorum, cum affectu præter naturam duæ simul iunguntur debilitates. Nimi-

rum vna ab indigentia, altera ab affectu contra naturam: tunc dandum sæpius & parum, sin autem fuerit excessus humorum distinguendum est, aut enim excedunt humores boni, aut praui. siquidem laudabiles extiterunt effectus ille plethora appellatur. In hac parum & raro exhibebimus alimentum, ne scilicet plethora augeatur accrescatque metu suffocationis, aut ruptionis alicuius vasis. Ex Gal. Comment. In Aph. 3. lib. 1 in copia prauorum humorum victu tenui opus est. Nam ex Aph. 9. lib. 2. impura corpora, quanto magis nutries, eo magis lædes. Parum ergo dabimus, ne cacochimiam augeamus, sæpe tamen, ne debiles vires extinguātur. Nā cum cacochimia virium robur numquam coniungitur. Prauorum autem humorum excessus varius est, illi namque humores aut crudi sunt, & pituitosi, aut adusti: crudi, aut coqui possunt, & verti in alimentum, aut nō possunt: siquidem verti possunt, exiguo est vtendum alimento: Parum ergo & raro exhibendum. Nam vt scribit Gal. lib. 4. de sanit. tuend. cum humores crudi in corpore fuerūt multi: non multum nutrire oportet. Si vero humores crudi praui sint, ita vt extinguant calorem sæpe, & parum, quod adsit penuria bonorum humorum, & prauorum copia. Quare sæpe dandum: parum autem ne augeatur cacochimia: si autem fuerint adusti: illis quoque sæpè & parum dabimus, nam debilis est calor naturalis, & adest penuria laudabilium hu-

motum: cætera fuerunt in superioribus explicata.

Quibus per status circuitus, accessiones fiunt, nihil dare nec cogere, sed adimere oportet adiectioni ante indicationes. 19. 1.

HIc Aphorismus referendus est ad victus rationem in quantitate, & anteponi Aphorismo superiori. Auega existimat eundem prorsus esse cum 10. Aph. in quo scribitur nihil dandum in accessionibus. Dominus Duretus comment. in hunc Aph. distinguit accessiones in particulares & generales, illas in febribus intermittentibus vult obseruari has in continuis. Atque hunc Aphorismum contendit intelligi de vniuersalibus accessionibus, scilicet de diebus criticis: vnde sequeretur in diebus decretoriis nihil esse dādum, quod absurdum esset, & maximè noxium ægris: Illi namque, qui 20. die sunt euasuri nihil caperent 3. 5. 7. 9. 11. 14. & 17. In quibus vires extenuarentur nimium. In eam venit opinionem meo iudicio, ex eo quod præcipiat Hip. adimendum esse de cibo, ante Indicationem, quod parum ad rem facit, nam in febribus tam intermittentibus, quam continuis paulo ante crisim demere de cibis oportet. Quare hic Aph. reducendus ad decimum.

Paulo deterior sed suauior cibus meliori quidem, sed ingrato præferendus. 38.2.

Gratificandum ægris suadet Hip. 6. lib. Epid. gratificari verò est aliquid concedere illis quod palato arrideat, etiamsi videatur contrarium præceptis, & institutis artis medicæ dũmodo facilè possit reparari damnũ, quod sequitur, ex vsu illius cibi, vt si vinũ merũ haustũ fuerit, potu aquæ frigidæ facilè potest contẽperari: sed valdè non sit prauũ illud alimentũ oportet: Nam quæ modum in prauitate excedunt reiici debent, vt fungi, tubera, cepæ crudæ & alia eiusmodi, & morbus extiterit longus. In acutis námq; periculosum est ægri votis in illis conquiescere: in longis non item, cùm enim longo morbo correpti, ex superioribus, egeant liberaliori victus ratione. Illis concedenda multa pręter rationẽ bene institutæ diætæ, quo appetitus corũ cõmoueatur sumátque liberalius cibos. Itaque prudens Medicus, in summa inappetentia, debet ægros rogare, quid comedere appetant: hoc modo enim fit, vt per genera ciborum imaginatione percurrendo, occurrat aliquod ciborum genus gratum, licet minus cõueniens, quod illis concedere oportet quantitate conuenienti Qualitas enim non nocet: sed quantitas, vt communi fertur sermone: nam qualitas sequitur, quantitatis mollem. Ita vt in magna mole sit plurimum qualitatis. Est etiam ha-

benda ratio causæ commouentis appetitum: Nam si extiterint humores praui in ventriculo stabulantes, vt contingit in pica mulierum, illis non est in cibo deprauato eligendo assentiendum: si verò ex consuetudine & natura peculiari indulgendum, ab assuetis namque non fit passio, aut perexigua saltem: si quando verò occurrat, vt æger pertinaciter velit aliquid comedere, quod valde noxium sit, nec possit monitis medici, ab ea opinione diuelli, medici prudentiæ est modum excogitare, quo illi percupitum cibum offerẽdo æger cibum abhorreat: fit autẽ hoc nimia quantitate affatim exhibendo, aut modo indecenti, quo potius cibus nauseam quam appetitũ moueat: demonstratio verò huius propositionis est: ventriculus exactius concoquit illa alimenta, quæ auidius complectitur: nam coctio ventriculi perfectior fit per contactum. Atqui suauiores cibos arctius complectitur. Ergo melius coquit: Quare licet qualitate sint deteriores, gratia, & suauitate vtiliores habentur, hoc autem ex vi imaginationis pendet, quam magnam vim habere in corporibus nostris a philosophis comprobatum est.

Facilius est impleri potu, quam cibo. 11. 2.

POtus nomine intelliguntur ea alimẽta, quæ liquida sunt, quale est vinum, iuscula distillata expressa, & alia eiusdem generis: per cibos autem alimenta solida;

volunt quidam hunc Aphorismũ de conualescentibus intelligi, non de ægris, falso tamen: nam ægroti egent refectione illa, quæ faciliùs perficitur, vt & cõualescentes, propter virium debilitatem: quare liquida aliměta illis etiam magis cõuenient, quam solida: neque tantum propter eam rationem: sed quia cibos solidos deglutire non possunt, conualescentes tamen possunt, hi namque cibi masticandi, masticatio verò difficilis quando inappetentia adest & palati tum linguæ deprauatus gustus: deglutitio itẽ est ferè impossibilis, cum siccus sit Oesophagus, & eius musculi facultate attractrice ferè priuatus: siccitas autẽ illa, & attractricis imbecillitas reluctãtur deglutitioni, liquida autẽ suapte natura sine attractione vorantur etenim per se fluunt, & pondere suo in Oesophagum decidunt, postquam in ventriculum alimenta liquida delapsa sunt minori negotio conficiuntur, minus enim resistunt calori agenti: distribuuntur facilè quia liquida, & in nostram substantiam conuertuntur, quia melius apponuntur, aglutinantur, & adhærent. Ergo verus est Aph. facilius esse repleri potu quam cibo, quare medicus debet ægrotis præsertim inappetentia laborantibus, præbere potius cibos liquidos quam crassos: Neque conquerantur ignaræ mulieres, quę corrupto imaginationis iudicio: putãt ęgros fame perituros, qui solis alũtur iusculis, cũ in illis tota insit carnis substantia: faciliusq; sit liquido refici quã solido.

Eorum quæ confertim & celeriter nutriunt, veloces quoque fiunt excretiones. 18.2.

Consectarius est hic Aph. superioris, celeriter nutriunt, quæ celeriter, & facilè mutantur in substantiam nostrã; qualia sunt liquidæ & tenuis substantiæ alimenta vt iuscula potiones, celerius & facilius nutriunt quam cibi solidi: atqui quæ confertim & celeriter nutriunt, celeres habent excretiones, & dissipationes. ergo si quis nutritur liquidis, siue potu, cum eorum fiat dissipatio celeriter, debemus sæpius illi porrigere alimenta, quam si cibo solido nutriretur, pertinet ergo hic Aph. ad modum nutritionis.

Quæ longo tempore extenuata sunt corpora, lente reficere oportet, quæ verò breui breuiter. 7.2.

Hic Aph. spectat propriè ad restaurationem conualescentium, morbi violentia extenuata sunt corpora, in conualescentibus de perditione triplicis substantiæ spiritalis, humoralis, & solidæ. Quocirca debilia reddita sunt corpora: cum robur virium in illis consistat: ratione vero consistentiæ earũ substantiarũ: aliæ aliis citius, aut tardius dissipantur Spiritus námque tenuiores celerius quã humores: & hi quàm solidæ partes. quo ergo longior extiterit morbus: eo vires magis sunt debilitatæ, in virium autem prostratione sensim est nu-

triendum nam vires debiles, vt in superioribus demonstratum est, non ferunt magnam alimentorum copiam, sensim ergo exhibere, & reficere oportet corpora, quæ longo tempore extenuata sunt, quæ verò breui, cùm facta sit aliqua dissipatio tātum spirituum & humorum, repētè, partes enim solidæ adhuc robustæ, possunt satis largam alimenti copiam conuertere in substantiam: vnde patet veritas Aphorismi.

Quibus noctu bibendi est auiditas, ijs admodum sitientibus obdormiscere, bono est. 27.5.

SItis nocturna aut leuis est, aut magna, in leui somnus humectando remedio est: In magna bibendum parce: & superdormiendum lege plura in Comment. Holerij.

Si à morbo cibum assumens quispiam vires non recipiat copiosiore alimento corpus onerari indicat: si verò modicè epulanti idem eueniat, vacuatione indigere sciendum est. 8.2.

HIc Aphorismus continet signnm largioris adhibendi alimenti in cōualescentibus: nam cum partes corporis conualescentium exinanitæ attrahant cibos, & conuertant in suam substantiam, oportet eas refici: Si ergo non reficiantur, necessarium est conualescentes plura capere alimenta, quā possint concoquere, & conuertere in substantiā quare verus est Aphoris.

Vbi fames, minimè laborare oportet. 16.2.

EXemplo familiari famis, docet in genere in virium debilitate nihil esse præstandum quod laborem adferat, vt in conualescentibus non est adhibendum alimentum magna copia, debilibus non est proprium medicamentum vehemens: neque sanguis copiosè detrahendus.

Famem vini meracioris potio tollit. 21.2.

SI quis à morbo liberatus, in famem inciderit caninam ob victum deprauatum, meri potione illa fames soluitur, siquidem illa fames cõtigerit à pituita acida & crassa: vinum enim oppugnat causam famis & naturæ oppitulatur.

DE EVACVATIONE, ET PRIMO DE SANguinis missione.

Qui à plenitudine morbi fiunt euacuatione curantur: & qui ab inanitione proficiscuntur, sanantur plenitudine, cæterarúmque contraria sunt remedia. 22. 2.

IXIMVS de ratione victus præscribẽda in morbis acutis, longis, & in conualescẽtibus, in qua consistit potior pars curationis. Nunc duas reliquas aggredimur, quæ in euacuando præsertim versantur: Sunt vero præcipuè sanguinis missio, & purgatio, in quibus obseruantur theorema vniuersale curationis, contrariorum contraria sunt reremedia: nomine contrariorum intelligimus omnia illa, quæ quolibet modo caussam morbificam oppugnant, euacuando, alterando, aut alio quouis pacto: more autem consueto Hipp. sub specifica propositione generalem iam explicatã est complexus. Plenitudo verò hoc loco intelligitur humorum in corpore nimia quantitas siue copia, quæ duplex est pro diuersa humorum plenitudine, in generantium dispositione, siquidem sanguis solus, aut vna

cum reliquis humoribus multus ſit, plenitudinem parit, quæ plethora appellatur. Si humores ſint deprauati cacochymiam. A plethora & cacochimia ſumuntur indicationes euacuationis, plethora quidem ſanguinis miſſionem cum virium robore indicat. Cacochimia purgationem. Verum quia ſanguinis miſſio vt plurimum eſt præferenda purgationi: de ſanguinis miſſione primo eſt dicendum. Ceterum per morbos à repletione, intelligit, aut præſentes, aut futuros, vt in ſequenti Aphoriſmo patebit. Morbi autem ab inanitione geniti curantur repletione per alimenta boni ſucci.

Athletarum plenior corporis habitus, ſi ad ſummum ſit plenitudinis gradum perductus, lubricus eſt: neque enim eodem permanere, aut conſiſtere poteſt: cum verò non conſiſtat, nec iam poſſit in melius proficere, ſupereſt, vt recidat in deterius. Quamobrem illa plenior corporis habitudo haud cunctanter ſoluenda eſt, quo corpus nouæ nutricationis initium capiat. Non tamen vſque eo vacuando pergi velim, vt vaſa in ſe penitus conſidant: Hoc enim tutum non eſt: Sed quantum natura feret, eo vſque progredi oportet. Sic & extremæ vacuationes periculoſæ: contráque repletiones extremæ ſi fuerint periculoſæ ſimiliter. 3. 1.

HIc Aph. pertinet ad doctrinam curatricem, & ad eam partem quæ de ſanguinis miſſione agit, probatur autem per ſuperiorem. omnis morbus præſens, aut

morum copiam: non poteſt autem in meliorem ſtatum mutari cum peruenerint ad ſummum plenitudinis gradū. Tertium ergo ſupereſt, vt decidat in deterius, nimirum in eas calamitates, quas diximus: ſequitur ergo indicatione ſumpta à plenitudine ſumma, officium medici eſſe imminuere illum habitum euacuatione, per Aphoriſmum ſuperiorem: Quare ſanguis eſt detrahendus: Euacuatum enim corpus liberabitur, enarratis periculis, & nouæ nutricationis principium capiet. Verum quia à medicis ſcribitur remedium debere eſſe æquale cauſæ morbificæ Hipp. admonet Medicum, inquiens, ne tamen vſque eo euacuando pergi velint, vt vaſa in ſe penitus concidant hoc enim tutum non eſt. Sequitur enim inde ex Gal. in libris meth. medendi decoloratio, à priuatione ſanguinis, & ſpirituum, hydropes refrigerato hepate, ab iiſdem cauſis, Apoplexia, à refrigerato cerebro, macies, alimenti penuria. præſcribit itaque Hip. vnde duci debeat indicatio, quantitatis detractionis, nimirum à natura & viribus corporis, in magna namque copia ſanguinis etiam multum detrahi debet, dummodo vires ferant, uires autem cognoſcuntur, ex actionum naturalium, vitalium, & animalium robore, aut imbecillitate. Hoc loco quæritur, vtrum ſit ducendus ſanguis vſque ad animi deliquium: præſertim cum Hipp. Aph. 23. lib 1. ſcribat euacuandum, vſque ad animi deliquium: ſi ægrotus pat eſſe poſſit: videtur repugnan-

tia contineri in hac sententia, nam par esse, siue ferre posse est, vires esse satis fortes, delinquere vero animo est debilitatis extremus gradus. quidam interpretantur ad ad animi vsque deliquium Id est quousque percipiat medicus pulsum tangendo vires ita imminui, vt si vlterius progrediatur euacuando, sunt defecturæ, illudque vocant ad animi vsque deliquium exclusiuè, non esse autem animi defectum terminũ siue quantitatis sanguinis detrahẽdi iustam normam probant multi, ex eo quod aliqui ita sunt animosi, vt non antea deficiant, quam totus penè sanguis fuerit detractus, in quibus defectus animi esset mors. Quidam etiam reperiuntur, qui vel ad paucam sanguinis quantitatem detractam deficiant. Quare interpretatio iam dicta probanda. Probat autem non esse tutum nimium vacuare quia extremæ vacuationes sunt periculosæ vt extremæ repletiones. Quòd vt scribit Aph. 51. lib. 2. Omne nimium naturæ inimicum. Natura namque conseruatur similibus, quæ cum sint temperata, & commoderata excedenti offenditur. Ergo omnis euacuatio excedens offendit, moderata secundum vires, iuuat.

Semel multum, & repentè, vel vacuare, vel replere, aut calefacere, aut refrigerare, aut alio quouis modo corpus mouere, periculosum. Omne siquidem nimium naturæ inimicum est. Quod verò paulatim fit, tutũ, cum alias tum maximè vbi ab vno ad aliud faciẽda est mutatio. 51. 2.

HIc Aph. intelligi debet de omni euacuatione, vel repletione: quę modum excedit. Talis autem est quæ naturæ noxia existit nimirum, quod omne nimium & excedens sit naturæ inimicum. Quod natura gaudeat moderatis, Quod vero paulatim fit tutum: Idcirco melius est incrementum numeri, quam quantitatis: Quare medici in magnis morbis solent paulatim post præparationes purgare, repetito cathartico Illud autem faciendum præsertim quando opus est mutatione è contrario in contrarium: nam vt subita mutatio periculosa esse solet, ita quæ fit paulatim tuta, de qua vide quæ scripsimus, de victus ratione cap. 2. in nostra methodo.

Fluxiones, quæ ex dorso ad cubitum descendunt venæ sectio soluit. 22. 6.

IN sanguine mittendo locus, ex quo duci debet designandus. Hip. hoc Aph. locum illum non ostendit: Sed authores, qui explicarunt Aphorismum, licet non esset opus ea explicatione: cum Hipp. Aph. 68. lib. 5. partē ex qua ducere oportet sanguinē denotet. Inquit enim parte posteriore capitis laborante in fronte recta excurrens vena incisa prodest: ac si vellet pronūtiare Hipp. dum materia è parte in partem defluit per contrariam esse euacuandam: vocatur autem illa sanguinis missio, reuulsio. In qua non tantum seruanda est oppositio partis: sed rectitudo, & vasorum

communicatio: Oppositio enim facit, vt ad longinquam partē trahatur materia morbifica, quo autem longius abest, eo minus lædit: Rectitudo verò, vt celerius educatur quia recta linea est breuissima, communicatio autem vasorum præstat, vt euacuari possit. Idem potest confirmari aliis Aph. nempe 11. lib. 6. melancholicis & nephriticis hæmorrhoides superuenientes bonæ sunt, hæmorrhoides namque fluentes purgāt materiā melācholici morbi & nephritis: Quare Medicus imitator naturæ, in illis morbis aperiet venas inferiores, saphenam & malleoli: item 21. lib. 6. Insanis si varices, vel hæmorrdoides superuenerint insaniæ fit solutio: quæ omnia pertinent ad reuulsionē. Nam cum insania fiat raptis ad cerebrum calidis siccis & acrioribus humoribus, secta vena in partibus inferioribus, ad naturæ imitationem morbi curatio sequitur. Quare hi Aph. sub propositionibus specificis continent exempla reuulsionis, & prognostica morborum descriptorum.

Parte capitis posteriore laboranti in frontem recta excurrens vena incisa prodest. 8. lib. 5.

VNde patet per cōtrariam partem esse euacuandum, dum materia è parte in partem prolabitur, vocatur autem illa sanguinis detractio, reuulsio: in qua non tantum seruanda est oppositio partis: sed rectitudo, & vasorum communicatio: oppositio enim facit, vt ad longinquam

quam partem trahatur materia morbifica quò autem longius abest eo minimè lædit rectitudo, vt celerius educatur, quia recta linea est breuissima: communicatio autem vasorum præstat vt euacuari possit materia: idem potest confirmari aliis Aphoris.

Melancholicis, & nephriticis, hæmorrhoides superuenientes, bono sunt. 11. 6.

HÆmorrhoides námque fluẽtes, purgant materiam melancholici morbi, & nephritici: quare Medicus in his morbis imitator naturæ aperiet venas inferiores, saphenam, & maleoli.

Insanis si varices, vel hæmorrhoides superueniant, insaniæ solutio. 21. 6.

QVæ omnia pertinẽt ad reuulsionem: nã cum insania fiat raptis ad cerebrum calidis, siccis, & acrioribus humoribus, secta vena in partibus inferioribus, ad naturæ imitationem morbi curatio sequitur.

Difficultatem vrinæ phlebotomia soluit: secare verò interiores conuenit. 36. 6.

PErtinet hic Aphorismus ad reuulsionem, iuuat siquidem euacuatio facta per partem proximam, quæ communitatem habet vasorum, cum parte affecta, inquit ergo Hipp. in peculiari exemplo si

difficultas vrinæ ſit nata ab inflammatione veſicæ, Phlebotomia eam ſoluit: ſiquidem venæ ſecentur interiores tibiarum, ad educendam materiam inflammationis per partem proximam vaſis communicantem cum parte affecta, vt ex anatome patet: Verum ſi adſit magna Plethora in toto corpore, vtiliſſimum eſt primo ſecare venam baſilicam dextri brachij, per reuulſionem, deinde venam ſaphenam, aut malleoli interni per deriuationem.

Mulieri ſanguinem vomenti menſtruis erumpentibus, ſolutio fit. 32.5.

AD reuulſionem pertinet hic Aphoriſmus.

Si fluxum muliebrem ſiſtere cupias, cucurbitulam quam maximam ſub mammis adhibe.
Eodem ſpectat hic Aph. 50.5.
Quibus venæ ſectio, aut purgatio prodeſt, his verè ſecanda vena eſt. 47.6.

TEmpus deſignatur ſanguinis miſſionis, ad morborum præcautionem. ſolent enim multi reuerſiuis & anniuerſariis morbis affligi æſtate præſertim, quibus ad præcautionem detrahendus eſt ſanguis aut catharticum præbendum: Quo autem tempore id debeat fieri, explicat hoc Aph. quibus inquit ſanguinis miſſio, aut medicamentum purgans confert ad præcautionem, nimirum iis verno tempore illa ſunt

administranda: nam vt sanguis detrahi possit requiruntur vires, atqui vere illæ constant: nam cum ver sit temperatum, & minimè exitiosum ex Hipp. Aph. 9. lib. 3. vires corporis auget, in eoque plurimum sanguinis gignitur. Ergo vere commodè mittitur sanguis. Vt vero purgentur humores oportet habere naturam fautricem. Atqui vere humores liquescunt à tepido, & moderato calore, corporáque fluida redduntur. At ex Hipp. Aph. 10. lib. 2. corpora vbi quispiam purgare voluerit facere fluida oportet: cum ergo naturæ, & temporis clementia fiant corpora fluida: tunc erunt purganda, & aliquãdo vtrumque præstandum, purgandum scilicet, & sanguis detrahendus: habenda est autem ratio naturæ humorum in tempore purgationis, & temporis reuersionis morbi; nam si corpus scateat humoribus crassis & frigidis, initio veris sunt purgandi, nisi enim eo tempore purgentur veris tepore funderentur, parerentque morbos aliquos, descriptos Aph. 20. lib. 3. si fuerint biliosi in fine veris educendi, ne in principio æstatis incendium concipiant: ratione temporis, siquidem morbus soleat redire initio veris, paulo ante euacuabimus materiam morbi futuri: atque ita faciendum in cæteris præripiendo humores, qui morbi futuri causa essent. Si quis autem quærat, num aliis tempestatibus liceat ad præcautionem euacuare. Respondeo licere, vt autumno, & aliis: sed Hipp. verba fecisse de tempore commo-

diori, ad id præstandum, verum Hip. nullumne præscripsit tempus sanguinis detrahendi, in morbis genitis & præsertim acutis? præfiniũt quidẽ:nam Aph.29. lib.2. scribit, cum morbi incipiunt, si quid videtur mouendum moue:cum verò consistunt & vigent quiescere melius est.

Cùm morbi inchoant si quid videtur mouendum, moue: cum verò consistunt & vigent quiescere melius est.29.2.

HIc Aphorismus intelligendus est de omni euacuatione, ita vt familiare sit Hip. vsurpare verbum mouere pro euacuare, ratio autem Aphorismi hæc est: cum ad purgandum corpora, & sanguinem detrahendum sit opus virium robore: in principio vires sunt robustæ, licet aliquando oppressæ, quare in principio, si quid mouendum videtur moue, videri autem potest medico, cum adsint indicationes mouendi, vt si pletora adfuerit, sanguinem detrahere oportet, si adsit orgasmus humorum in principio morbi acuti, purgare est necessarium.

Circa initia & finem morborum remissiora sunt omnia, in vigore vehementiora. 30.2.

IN principio ergo, cum natura molestatur grauioribus symptomatis feret facilè euacuationem, in statu non item.

DE PVRGATIONE, ET EA QVÆ AD PVRgationem ſpectant.

Corpora, vbi quiſquam purgare voluerit, fluida faciat oportet. 10.2.

HÆc ſentētia pertinet ad humorum prçparationē, antequam purgētur: Ita vt fluida facere corpora, nihil aliud ſit, quam præparare humores, & aptos reddere ad purgandum. Fit autem hæc præparatio imitatione naturæ, nam Hippocrates Aph. 22. 1. ſcribit, quæ matura coctaq; ſunt medicamēto purgāte ducere, ac mouere oportet: non cruda, nec per initia morborum, quare Medicus miniſter naturæ debet, etiam præparare humores, antequam purget. Quæritur verò, num hæc propoſitio ſit ſemper obſeruanda. Reſpondet Hipp. eodem Aph. niſi humores orgaſmum habeant, & turgeant, quod perrarò fieri ſolet, extra orgaſmum ergo ſunt humores præparandi. vt quidem ſponte natura nunquam molitur purgationes, niſi humores coxerit. Ita Medicus nunquam debet arte curationem inſtituere, niſi præparauerit humores purgandos, præparatio verò fit ſecundum diſpoſitio-

nem materiæ per cõtraria, siquidẽ crassa sit & viscida attenuanda, & incidenda: si verò tenuis fuerit incrassandaa, nne tenuis semper incrassanda? respondeo, si ducenda per aluũ, aut vomitu reiicienda, facilius tenuis, quam crassa purgatur, si tussi, incrassari debet: nam tenue sputum difficile expectoratur, quod eludat ictum spiritus impellẽtis, diuiditur namque, & ita pellenti cedit.

Concocta medicari, non cruda, neque in principiis, modo non turgeant: plurima vero non turgent. 22. 1.

PRæscribit tempus purgationis, nempe, quo tempore humores peccantes sunt cocti, quorum coctio dignoscitur, ab excretorũ coctione, vrinæ, fæcum, & aliorum: nam si cruda educere tentet medicus, commouebit tormina ventris, cardialgias, propterea quod crudi humores agitantur à medicamẽto purgante, nec purgantur propter eorum crassitiem, & visciditatem: audienda tamen distinctio crudi, quæ scribitur à Galen. Comment. in sententiam primam lib. 2. de humoribus. crudum dicitur excrementum, quod à natura victũ non est, atque illud duplex censetur, vnum tenue, aquosum, & liquidum: alterum crassum, & glutinosum. Crudum primi generis, non spectata coctione vacuandum, nam si biliosum extiterit periculum est, ne calore, incendium, & acrimoniam acquirat, si pituitosum, quia facilè

trahitur, educendum. Cruda vero crassa & viscida non sunt purganda. Nam debiles non sunt purgandi. Ad euacuationẽ namque requiritur virium robur: at cum humorum crudorum copia, nunquam robur coniungitur, tales autem sunt crassi & viscidi, ergo non sunt purgandi. Quæ ratio sequenda est, vbi nullum impendet periculum suffocationis aut decubitus humorum in partes corporis, à nimia repletione crudorum & viscidorum humorum: sin verò metus sit suffocationis, aut decubitus, satius est ad salutem ægri, illum pati symptomata dicta, à purgante medicamento, quam suffocari, aut pati, quæ à decubitu illorum in partes varias orirentur: maius namque malum est euitandum: at si humores turgeant, & orgasmum habeant, id est, impellantur è parte in partem, quærentes exitum: aut à partium expultrice agitatione, ne in partem principem ruant de repente sunt purgandi. Raro autem turgere scribit: quare in principio acutorum morborum, raro purgandum censet: his temporibus, in more positum est, in principio, & incremento morborum acutorum purgare ægros, quod multa colluuie humorum scateant, & benigna sint quæ præscribuntur medicamenta, quibus Hippocrates carebat.

Medicari in valde acutis, si materia turget, eadem die, tardare autem in talibus malum est. 10.4.

ACuti morbi dicuntur, qui celeriter, continenter & cum periculo mouentur, qui sunt, aut cum febre, aut sine febre; vt Apoplexia, tetanus à repletione natus: in illis cum adsit calidorum, & siccorum humorum copia, nisi turgeant non sunt purgandi, quod purgantia medicamenta, fere sint calida sicca, a quibus magis calefiunt, & siccantur, raro ergo per initia purgantibus medicamentis vtendum, aut si his vti sit necesse, oportet ea adesse, quæ indicent purgationem, vt virium robur, humorum orgasmum, aut ita tenues sint humores, vt facilè duci possint & expurgari, in acutis verò ex materia frigida repente natis, citra orgasmum purgare conuenit, vt in Apoplexia, metu suffocationis, & extinctione caloris innati, tum decubitus humoris illius frigidi in membra, vnde Paralysis solet succedere Apoplexiæ. Ex hoc Aphoris. intelligitur facilè 10. Apho. lib. 4. PVGNANDVM IN VALDE ACVTIS SI AD SVI EXCRETIONEM INVITET MATERIA EODEM IPSO DIE, DIFFERRE ENIM IN TALIBVS MALVM EST. Quod periculum sit, ne materia turgescens feratur in partem aliquam nobilem, in qua grauem suscitet morbum.

Sudor multus ex somno factus, absque causa manifesta corpus vti pluri cibo significat. Si verò parcius epulanti id eueniat, quod vacuatione indiget corpus, ostendit. 41. 4.

NAm cum copia sudoris per somnũ sine manifesta causa nascatur, aut à copia cibi, aut humorum, vt patet ex Aph. Si quis frugaliter, & parcius viuat, nihilominus, per somnũ sudores emittat multos, onustus est humorum copia, à quibus indicatur purgatio, qui namque morbi à repletione oriuntur, euacuatione curantur: Sudor vero sine causa manifesta dicitur exire, quando oritur præter exercitium aut medicamentum sumptum, quod sua natura sudores promoueat.

Vtero gerentes sunt medicandæ, si materia turget, quarto mense, & vsque ad septimum: sed hæ minus: à iuniore autem fœtu & seniore abstinere oportet. 1. 4.

HOc Aph. Hip. designat tempus commodius purgationis, prægnantium nimirum à 4. mense ad 7. vsque, in eo enim tempore minus timetur abortus, quam in reliquis, nam vt explicat Gal. lib. de formatione fœtus, ligamenta quæ sustinent fœtum, sunt ita tenera ac mollia, vt facile rumperentur, excutereturq; fœtus, A quarto autem mense ad septimum, illa sunt mediæ substantiæ, nec ita facile dilaceran-

tur In eo ergo tempore licebit medico tutius purgare: Sed Hipp. apponit, si materia turgeat, ex qua particula quidam interpretantur Hipp. dixisse prægnantem purgandam cũ morbo acuto laborat, qui morbus in prægnante ex Aph. 30 lib 5 lethalis est, in superioribus autem explicauimus in morbis acutis non esse in principio purgandum, nisi materia turgeat: at materia turget, non solum in morbis acutis, verum aliquando in statu neutro decidẽtiæ. quando præsentiuntur dolores vagi, & motus humorum è partibus in partes, quare Aphorismus intelligendus de vtroque statu. Quæritur, num extra illud tempus præfinitum liceat purgare prægnantes in morbo acuto. aut extra morbũ acutum. Respõdemus ex positis, mulieres grauidas morbo acuto correptas lethaliter laborare, Atqui extremis morbis, extrema debentur remedia, quæ sunt potissimum purgatio, & sanguinis missio. Ergo purgandæ extra illa tempora. Opponunt abortum futurum in primis & postremis temporibus: respondemus primo ea esse præbenda medicamenta, quæ parum corpus exagitent, vt Rheumbarbarum, mannam, tamarindos, & similia. 2. si mater sit interitura vix à periculo mortis fœtus liberabitur. Satius est ergo potiorem habere rationem matris, quam fœtus præsertim cum eodem tempore possimus & fœtui suppetias ferre per vnguenta, linimenta, apposita, & alia remedia. Ergo grauidas purgabimus primis &

postremis mensibus, si adfuerit purgationis indicatio, cum benignis medicamētis. fœtui interim opitulandum. Petitur prætera num extra orgasmum liceat grauidas purgare. Respondemus posse, siquidem adfuerit cacochymia, præparata prius materia peccante, & præsertim in illis, quæ solent epilepticos fœtus aut graui morbo affectos parere: adhibēda tamen est maxima cautio in illis quæ solent certis temporibus aborsum pati, vt vitemus illa tempora.

Muliebri menses decolores, nec eodem semper modo, & tempore prodeuntes, purgationem indicant esse necessariam. 36.5.

MEnses sua natura fiunt ex puriori sanguine, victimæ recens mactatæ simili, qui si decolores extiterint, significant alium à sanguine humorem redundare in corpore, nimirum pituitam si albicantes, bilem si flaui, atram bilem, si atri fuerint. Vnde capitur indicatio redundantis cacochimiæ proindeque purgationis. Pari casu, si menses eodem modo & tempore nō fluant, quo solent naturaliter, nimirum semel singulis mensib. & quantitate consueta, humorum diuersam constitutionem à naturali dispositione demonstrant, proindéque purgationem moliendam, vnde patet veritas Aphorismi.

Si leucophlegmatia detento, fortis diarrhea superuenerit, morbum soluit. 29.7.

MEdicus ita in ea specie hydropis quæ fit a pituita totum habitum corporis occupante, imitatione naturæ debet purgare pituitam frequenter, & satis forti medicamento. Verum metiendæ sunt vires, siquidem extiterint robustæ, fortis diarrhea, id est profluuium ventris pituitosum sanat: si verò effœtæ langueant interimit. Caueat ergo Medicus, ne in debilitate virium purgationem illam instituat. Hic ergo Aphorismus est curatiuus, & prognosticus, primo enim docemur in leucophlegmatia constantibus viribus, debere nos purgare frequẽter pituitam vt curemus 2. docet prædicere quid futurum sit ex diarrhaea nata in leucophlegmatia, nimirum, si vires sint robustæ sanatum iri ægrum, sin debiles moriturum.

Quæ educere oportet quo maxime vergere videbuntur ducito, vijs ac locis vtiliter eò ferentibus. 21.1.

ADmonet Medicum, vt purgãdo sequatur inclinationem humorum, si loca sint commoda, nam Medicus est imitator naturæ: hæc vero sententia interpretatione eget. Nam inclinatio humorum, aut est symptomatica, aut critica. Critica omnis excretio perfecta relinquenda,

Nam scribit Hip. Aph. 20. lib. 1. quæ iudicantur, & iudicata sunt integrè, nec mouere, nec aliud quidquam nouare, vel medicamentis, vel aliis irritamentis, sed sinere oportet. Imperfecta vero crisis iuuanda: ea de causa Hipp. Methonis caput fouit aqua tepida, cum natura per hæmorrhagiam pigrè mouisset excretionem: si inclinatio sit symptomatica, nec iuuet, sistenda. Hæc distinctio continetur Aphorismo 2. libri 4. inquit enim purgantium medicamentorum vsu, talia è corpore ducere oportet, qualia etiam prodeuntia iuuant, contrario vero modo exeuntia sistenda: iuuant vero quæ cocta, & criticè expelluntur, quæ verò contrario modo exeunt symptomatica habentur, & sistenda sunt, si non prosint: nam quorum excretio prodest, iuuanda, etiamsi fuerit symptomatica: vt quæ excernuntur ab irritatione: in qua fluxus fluxu curatur, quæ vero exeunt propter debilitatem facultatis retentricis sunt sistenda, ne exoluatur penitus natura. Loca vero commoda sunt ea per quæ natura commodè solet sese humoribus prauis exonerare, per vomitum, per secessum, per vrinas, per nares, per palatum, ac alias partes per quas ad naturæ imitationem, debet Medicus humores noxios educere, nisi pars illa, per quam imitatione naturæ ducere debet, sit debilis, & læsa; lien purgatur per renes, arteriarum beneficio, aut per intestina per venas meseraicas. Hoc posito, si in renibus, aut intestinis extiterit vlcus, vel inflammatio, non

ducemus, quæ sunt in liene per ea loca, sed vomitu per ventriculum, per vas illud breue: quod a liene fertur in ventriculũ: atque ita in cæteris, quare consilio Hip. 15. sect. 6. Epid. ea quæ eò repunt, quo non est vtile ferri, reuellere oportet, sin quo conuenit, iis vias parare, vt singula eo ferantur, quo conducibile.

Æstate quidem superiorem magis ventrem, hyeme autem inferiorem purgare conuenit. 4. 4.

NOn erat satis Hip. superiori Aphoris. pronunciasse quæ ducenda sunt ducere, quo magis vergere videtur, per loca commoda, nisi peculiariter designasset loca per quæ purgare oportet indicatione ducta à variis rebus. Capta ergo prima indicatione à tempestate anni, inquit, æstate purgandum esse superiorē ventrem, nempe per vomitum: hyeme vero inferiorem per secessum. Per superiorē ventrem non intelligit more anatomistarum caput, sed œsophagum, & orificium superius ventriculi, ad quem bilis æstate genita sua leuitate ascendit: per inferiorem vero fundum vētriculi, & intestina, in quibus stabulatur pituita hyeme producta. Loca autem commoda sunt propinquiora, per quæ, vt diximus, natura solet purgationes moliri: atqui œsophagus, & orificium superius ventriculi sunt propinquiores ori, quam ano, ergo per vomitum excludatur oportet, materia biliosa, in illis contenta,

quæ verò in inferiori, per secessum: id confirmari potest, ex eo quod in morbis biliosis, vt febre tertiana & aliis, Natura per vomitum vt plurimum moliatur excretionem, in pituitosis, & melancholicis per secessum, debet autem intelligi hic Aph. de regionib. calidiorib.

Sub canicula & ante caniculam difficiles, ac molestæ sunt purgationes. 5. 4.

CAniculares dies incipiunt 29. Iulij ad 5. septembris, hoc autem fit propter debilitatem naturæ ab æstu dissipatæ, & potissimum si purgationes constent vehementioribus medicamentis.

Graciles & ad vomendum faciles, per superiora purgare conuenit, nisi hyems adsit. 6. 4.

DVcitur indicatio loci per quem purgare oportet, à corporis habitu, & facilitate expurgandi: per graciles intelliguntur natura macilenti non morbo, aut alio accidente, qui natura sint biliosi propter calorem & siccitate iecoris, proindeque reliquarum partium: à bilioso aut sanguine amaro, male nutritur corpus, vnde macies, nutritionis diminutione: tum facile dissipatur alimentum tenue, per poros quos habent apertos: ex eo etiam contingit, vt venæ calore dilatatæ priuatione carnium apparentes, in illis intumescant: ad vomendum verò illi faciles

ſunt, qui ventriculo ſunt calido, thorace amplo, & collo, tum qui vomere ſæpius conſueuerunt, calidus namque ventriculus multum accumulat bilis attrahendo: thoracis amplitudo, & colli non reluctantur materiæ per œſophagum in vomitu aſcendenti: conſuetudo autem facit, vt facilius euomant. hyeme verò incommodus eſt vomitus, propter rationem iam dictam.

Ægre vomentes, & modice carnoſos, quos euſarcos appellant Græci, infer, ne purgato, deuitans æſtatem. 7. 4.

Aliud eſt ęgre vomere particulari partium conſtitutione, & conformatione, nimirum thoracis anguſtia, & colli, aliud vomere periculoſe, & cum damno, vt qui ſunt capite debili, quod vomitu illud repleatur, qui reiicere ſolent ſanguinem è pectore, & ventriculo, agitatione namque aperiuntur venæ, vnde ſanguinem effundunt Item tuſſiculoſi tabi obnoxij & Anginæ quibus omnibus eſt incõmodus vomitus, hi ergo cum ex vomitu damnis augeri ſoleant: ad vomendum non ſunt prouocandi: præterea qui ſunt mediocriter carnoſi, quos purgandos diximus per inferiora ob copiam pituitoſi humoris, quo abundant, euitare tamen æſtatem oportet: quod tunc temporis bilis dominans ſurſum feratur, licet in regionibus frigidis, & paulo moderatioribus, hæc non obſeruentur, vt ſcribit doctiſſimus Holerius.

Tabi

Tabi obnoxios per inferiora, cauentes superiora.8.4.

QVorum natura & peculiaris partium conformatio vergit ad tabem, per vomitum non sunt purgandi: Tales autem sunt, qui collo sunt oblongo, capite grandi, pectore breui & angusto, humeris elatis, quos pterygodes appellat Hipp. hi namque tali sunt partium cōstitutione, vt è cerebro excrementis redundante ad perpendiculum cadat humor in pulmonem, ex quo fit, vt pulmo exulceretur: & tabes vlceri succedat: per vomitum autem repletur caput, exagitantur pulmones compressi pectoris angustia, vnde alterantur & debiliores redduntur, proindéque defluxionibus magis obnoxij fiunt.

Melancholicos autem vehementius per inferiora purgabis: eadem ratione contrariam iniens vacuandi viam.9.4.

PEr melancholicos intelligit humore melancholico, & atrabilario redundantes, quorum humores, cum crassi sint per inferiora purgandi erunt, vt demonstratum fuit. Quæritur vero num vehementi medicamento sit purgandus humor melanch. Respond. concocta oportet medicari non cruda ex HIP. crassi humores melancholici sunt crudi: ergo coquendi, quare in primo vehemēti medicamēto non

ventricem penitus prostratam, propter frigidam intemperiem ventriculi, aut exulcerationem superficiariam, ab humore acri natam, vt in aphtis solet fieri: aut saniem ab vlcere profectam qua irritatur expultrix ventriculi facultas, in ea ventriculi affectione à quacunque causa exorta sit, H. pronunciat malum esse purgare hyeme per superiora. Verum quādo intemperies cum humore frigido causa est lienteriæ facilius est, & conuenientius purgare per vomitū, duabus rationibus: primo quod iter sit breuius à ventriculo ad os, quam à ventriculo ad anum: secundo quoniam vomitus in hoc affectu faciat ad reuulsionem, quæ supprimendo fluxui videtur maximè accommodata: Respondet Hollerius, vera esse hæc argumenta de particulari purgatione, non de vniuersali: vocat, meo iudicio, purgationem vniuersalem, quando talis pituita è toto corpore descendit in ventriculū, cui expurgandæ secessus aptior est vomitu, præsertim, cum pituitæ copia satis magna contineatur in intestinis, nihil potest per vomitus euacuari, ex Gal. in Comment. huius Aph. Purgatio autē ventriculi particularis est, quando solus ventriculus scatet pituitosa materia, quæ ponderosa hyeme præsertim per inferiora purgari indicat. In aphtis vero, & exulceratione ventriculi non est vomitus accommodatus, quod partibus exulceratis sit maximè noxia exagitatio, quare leui cathartico detergēdo euacuabimus, per inferiora,

præſertim hyeme: vnde conſtat veritas huius Aphoriſmi.

Non febricitãti cibi faſtidium, cordis dolor, vertigo tenebricoſa, & oris amaritudo, purgatione per ſuperiora opus eſſe ſignificant. 17.4.

HÆc omnia ſigna, ſunt indicia ventriculi malè affecti ab humoribus bilioſis, qui in eo continentur, à quibus cibi faſtidium, cordis dolor ab acrimonia, & roſione, in ſuperiore ventriculo ſuſcitatur. Vertigo vero, à vaporibus è ventriculo ad cerebrum elatis, oris amaritudo, ab humoribus bilioſis aſcendentibus à vẽtriculo ad os per tunicam interiorem, linguam inueſtientem, hæc verò indicare purgationem per ſuperiora probatur hoc modo. Humores bilioſi ſua leuitate ſurſum tendentes, vomitu ſunt purgãdi: atqui illa omnia oſtẽdunt bilis dominiũ in ventriculo: ergo per ſuperiora purgationẽ fieri debere demonſtrãt: maior probatur, ex theoremate priori: Quæ ducere oportet quo maximè vergere videtur, &c. Probatur etiam ex euentu, & experientia: quod licet hoc modo affecti s præbeamus medicamentum deiectorium, tamem vomitus excitabitur, propter humores bilioſos in ventriculo redundantes, in purgatione vero vniuerſali licebit forſan vti deiectoriis propter rationem explicatam, in affectis febre bilioſa, idem licet præſtare.

Dolores supra septum transuersum, quicunque egent purgatione medicari per superiora oportet, qui vero infra, per inferiora. 18.4.

TOta difficultas huius Aph. consistit in his dictionibus supra, & infra septum transuersum, siquidem supra septum transuersum existunt partes, pectore conclusæ, pulmones, & cor, tum cerebrum, & quæ interiacent partes: infra verò, partes ventris inferioris, ventriculus, intestina, iecur, lien, renes, vesica, & vterus in mulieribus. Atqui in superioribus asseruimus, humores biliosos in ventriculo contentos, vomitu esse purgandos, qui tamen est infra septum transuersum: Puto ego Hip. voluisse septo transuerso separare partes superiores ab inferioribus: & merito propter breuitatem Aphorismi, & quod nulla sit aptior ad distinguendas illas partes inter se, diaphragmate ipso: nam perfectè diuidit vnam partem corporis ab alia, nullaque est, quæ proximior existat, mediæ corporis parti: Quare iure significauit, distinctionem partium superarum, ab inferis, per septum transuersum. Ac si diceret, partes, quæ magis accedunt & sua conformatione vergunt ad superiorem partem corporis, per vomitum debent expurgari, si cætera consentiant: vt ventriculus, & pulmones. Quæ verò ad inferiorem partem, per secessum, Quæritur verò, quid intelligat per dolores. Explicat, cum dicit eos, qui

purgatione egent: Tales autem ſunt, qui naſcuntur ab humoribus, multa quantitate collectis, & per ſolam euacuationē educendis, nam ſi fiat euacuatio, per reuulſionem, modo contrario eſt purgandum, ſcilicet in dolore renum vacuabimus vomitu. In phtiſeos metu, per ſeceſſum.

Non febricitantibus, ſi tormina acciderint, & genuum grauitas, & lumborum dolor, purgari per inferiora oportere ſignificatur 20.4.

HIpp. in epiſtola de hellebori purgatione ad Democritum addit, Etſi menſes ægre prodeant: cum autem hæ omnes partes ſint infra ſeptum tranſuerſum, ex ſuperiore Aph. per inferiora purgari eſt neceſſe. Cæterum tormina naſcuntur, aut à flatu inteſtinà diſtendente, vel ab acri humore inteſtina erodente. Genuum grauitas proficiſcitur, à decubitu humorum è venis in eas partes, vt & lumborum dolor: menſes vero ſuppreſſi indicant purgationem, per inferiora. Nam, licet illa purgatio, quodammodo deriuet, tamen ad loca promouet, per quæ fieri ſolet menſtruorum euacuatio.

Longo alui profluuio laboranti ſpontaneus vomitus ſuperueniens, morbum ſoluit. 15.6.

VT. in ſanguinis miſſione vacuatio fit per varias partes, prout reuulſio facienda eſt, aut deriuatio; ita & in

purgatione. hic Aphorifmus exemplum complectitur reuulfionis, quæ fieri debet per partem remotiffimam, directè oppofitam, & confentientem.

Ophtalmia laborantem, alui profluuio corripi bonum.17.6.

PErtinet ad reuulfiuam purgationẽ hic Aph. vt quemadmodum natura alui profluuio ophtalmiam fanat Ita Medicus purgatione deiectoria, ei remedium afferat.

Quibus biliofæ funt deiectiones, hæ fuperueniente furditate ceffant, & contra. 28.4.

EOdem fpectat hic Aphor. quo fuperior: vomitus námque præftat reuulfionem in profluuio ventris. Medici cenfent, in hoc imitatione naturæ, vomitum excitandum in diuturno non in recenti, quod agitetur materia, in recenti, nec perfectè reuellatur. Quãdo autem maiori ex parte eft purgata: tunc vomitus multum prodeffe poteft: ad reuulfionem in homine ad vomendum apto.

Eryfipelas foris intro malum intro foris bonum.29.6.

INtus & foris funt aduerbia differentias fitus contrarias fignificantia: Inter quas fit reuulfio. In fpecifico autem eryfipe-

latis exemplo genericas propositiones intellexit, nimirum omnem motum humorum à partibus internis nobilioribus ad partes externas esse laudabilem:contra vero omnẽ motum, à partibus externis ad internas nobiles, malum est.per quas propositiones significatur medico,ne purgando aut sanguinem mittendo reuocet humores intro,qui spõte ferebãtur ad superficiem. Illi enim ad eam artificio compelli debent:vel attrahi, vt in peste, bubone venereo,parotidibus & aliis.

*Qui ad veratrum non facilè supra purgantur, eorum corpora ante potionem copiosiore alimento, & quiete prahumectanda.*13. 4.

HOc Aph. docet Hipp.in quibus adest indicatio purgandi per vomitum, siquidem coniicimus eos difficile vomituros, oportet eorum corpora præparare humectando. Nam humida corpora facilius obsequuntur medicamentis quam sicca, nomine autẽ hellebori intelligit omne medicamentum violentum, cuius violentia ventriculus excitatur ad excernendum per partes superiores, qualia sunt elaterium,antimonium,mercurij puluis, quibus in perniciem ægrorum paracelsistæ empyrici carnifices vtuntur.

Poto

Poto helleboro, corpus mouendum potius, quam somno, aut quieti tradendum. Nam vel nauigatio indicat motione turbari corpora.14.4.

APh. superiori positum fuit hellebori sumptione, id est, violentorũ medicamentorum acrimonia, vomitum cõcitari. cum ergo propositũ est medico vomitũ excitare, oportet mouere corpora deambulatione, aut alio exercitio, quod præcipit sequenti Aph.15.lib.4.

Cum helleborum magis mouere voles, moue corpus: cum verò sistere, somnum concilia, nec moue.15.4.

PRobat autem motu; cõcitari vomitum per effectus nauigationis: qui enim nauigio sese commiserunt, præsertim maritimo, propter agitationem corporis multa euomunt, vt experientia certum est. Nam motu humores attenuantur liquescunt, & commouentur, in vẽtriculo, ex quo excitatur ventriculus ad excludendos illos. præceptum itaque sit generale, quoties sumpto medicamento, vomitum concitare fuerit in votis, oportet mouere corpora: neque tamen prodest solum ad vomendum motus corporis, sed & ad deiiciendum: quãdo verò volumus prohibere vomitum, quietem & somnũ imperamus, non neglectis aliis remediis. quæ vim habent vomitum coercendi.

In vomitionibus sponte factis, & perturbationibus ventris: si talia purgentur, qualia purgari oportet, confert, & leuiter ferunt: sin minus contra: sic, & vasorum inanitio: si talis fiat, qualis fieri debet confert, & bene tolerant, sin minus contra accidit proinde & regionis, & temporis, & ætatis & morborum habenda est ratio, pro quibus talia vacuari conueniat necne. 2. 1.

DOcet Hipp. hoc Aph. imitatione excretionum sponte ortarum, vt talia purget medicus qualia oportet: vt enim in illis, si talia purgentur, qualia oportet, cōfert & facile ferunt quod ablatio causæ morbificæ sit ægroto conducibilis sin minus contra. Id est, si purgentur humores boni, relictis malis intus, in corpore, qui sunt causa morbi, non confert, nec facilè ferunt: quia grauioribus symptomatis exercentur ægri: non possunt autem medici, educere qualia oportet, nisi norint humores peccantes, signis propriis, & medicamenta norint quæ proprietate sua trahant tales humores: præceptum ergo Hipp. erit, vt Medicus nitatur ante purgationem cognoscere humores peccantes, morbos efficientes, & medicamenta quibus educantur: Siquidem talia præstiterit, eius purgatio conferet, quia auferetur materia, & causa morbi, & facilè feret, quia symptomata quiescent, aut saltem imminuentur. Quod si medici imperitia

contigerit, vt talia non purgentur, qualia oportet: non feret facilè æger: sed peiùs habebit: verum cum morbi ingrauescant vsque ad statum, crescántque proinde symptomata, facile ferre, & conferre non erunt vera indicia purgationis ex arte institutæ: respondeo post purgationem rectè præscriptam ęger melius habebit, quam antea: nihil vetat tamen, post purgationē increscere symptomata: quia natura ea sit morborum & corporum, non purgationis vitium.

Quæ vacuantur, multitudine metienda non sunt: sed si quæ oportet vacuentur, & facilè ferant; atque vbi ad animi deliquium facere conuenit faciendum, si ægrotus par esse posit. 23.1.

HIc Aphorismus intelligēdus, de omnī euacuatione: sed præsertim de purgatione: in sanguine enim detrahendo, nō aduertimus qualitatem, sed copiam: In purgando verò maior habetur ratio qualitatis, quam quantitatis: nam purgatio est euacuatio humorum qualitaté peccantium: Ignari tamen falso imaginantur, & credunt se imperfectè purgari, nisi magna copia euacuetur, quorum opinioni plurimī obsequentes, violenta probant medicamenta: melius consulentes propriæ æstimationi & crumenæ quam ægrorum saluti: Sequamur ergo Hip. edictum in purgādo, & non metiamur euacuationes quantitate: sed potius qualitate, vt diximus in supe-

riori Aph. non est tamen negligēda quantitas. Nam magnæ humorum copiæ ampla debetur euacuatio: potior tamen est ratio qualitatis quam quantitatis: nam exigua purgatio potest iterari, damnũ verò quod cõtingit ex errore qualitatis, nequit resarciri. cætera fuere explicata.

Qui potione medica, dum purgantur, non sitiunt, ipsorum purgandi finis non sit, donec sitinerint. 19.4.

INtelligendus est Aphorismus de purgatione eorum, qui ante quam purgarentur, non sitiebant, & qui purgantur medicamento moderato, sitim minime excitante, quia quando purgãtur cum his cõditionibus eorum purgatio debet prorogari, quousque sitiant: sitis namque superueniens purgationi, signum est perfecte purgatum esse corpus: contingit verò illa sitis ob humiditatem vẽtriculi exhaustam, à qua siccitas introducta, sitim commouet.

Qui salubritate corporum sunt præditi, hi purgante hausto medicamento statim deficiunt, vt, & qui prauo vtuntur alimento. 36.2.

PRima pars huius Aphorismi in sequenti perfectius exprimitur: cum scribit Hip. *Qui integra sunt corporis valetudine medicationes molestè ferunt.* Quæ autem medicamenta, & purgationes intelligat Hipp explicat 16. Aph. 4. lib. cum scribit hellebo.

rus periculosus, sanas carnes habentibus, quippe conuulsioné efficit. Ergo intelligit de medicaméťis violétioribus, quæ habent vim, exolutionem, & lypothimiam producendi, aut conuulsionem: Præcipitur ergo, ne sanis violenta exhibeamus medicamenta: bene valentibus enim non est opus medicina, & præsertim violenta. Nam cum medicamenti facultas sit attrahere humores deprauatos, si nulli extiterint in corpore, vt non sunt in corpore perfectè sano, medicamentum illud exeret suas vires in partes sanas solidas, in quibus efficiet colliquationem & exolutionem per spiritus dissipatos, aut conuulsionem, à siccitate, propter nimiam purgationem: neq; etiam ea violenta cathartica sunt præbenda iis, qui prauo vtuntur alimento: In illis namque adest penuria caloris natiui propter cacochymiam, ex quo facile exoluuntur, tum vapores corrupti ad orificium superius ventriculi elati pariunt syncopen: denique mordacitate sua, persæpe dolores tantos pariunt, vt lypothymiam accersant: tales ergo benignis sæpius & repetitis medicamentis, purgandi.

DE VSV ALIORVM, REMEDIORVM SPECTANtium ad prophylaxim, & ad curationem.

Quæ longo tempore assueta sunt, etiamsi deteriora sint minus ijs, quæ insueta sunt molestare consueuerunt. Quare ad insolita quoque facienda mutatio. 50. 2.

EMEDIA sumũtur, ex pharmacia aut chyrurgia, aut ex rebus non naturalibus: res non naturales considerantur pluribus modis, aut vt sunt causæ procatharticæ morborum, vt in 3. lib. Aph. & lib. de aëre, locis & aquis: aut vt sunt remedia ægrotis administrata secundum regulam indicationum, contrariorum contraria sunt remedia: hoc loco illas contemplamur secundo modo: in primísque agemus de eorum electione, & administratione, indicatione sumpta, à consuetudine, cum enim vsus rerum non naturalium sit necessarius omnino, vt aëris, cibi, potus, somni, vigiliæ, motus, & quietis, animi pathematũ euacuationis, & repletionis, fieri vix potest, vt non assuescamus vsui illarum particulari, vt aëri frigido, aut calido, assumptioni talis cibi, aut potus, atque ita de cæteris: Quam ob causam Hip. scripsit

hunc Aphorismum, de consuetudine scilicet, Quæ longo tempore consueta sunt, vt degere in loco humido, etiamsi deteriora sint, id est, minus conueniant prohibendo, aut sanando morbum, attamen iis, quæ sunt insueta minus molestare solent, quia consuetudo est altera natura: A natura autem sua quisque difficillimè separatur: Ita licet ad curationem maxime conueniat ægris, in molli recubare lecto: tamē pastores, & custodes gregium, lecto molli maximè offenduntur, vt experientia probari in multis potest. Ne autē hoc accidat Hip. suadet faciendā esse mutationem ad insolita, ne sæpe lædamur: Quoniam conditio humana huiusmodi est, vt insolitis sit vtendum necessario. Videamus ergo quomodo sit facienda mutatio, & in quibus: primam partem declarauimus cap. 2. de methodo curandi, secunda explicanda, in iuuenibus in quibus satis superest temporis, ad percipiendum fructum, consuetudinis mutatæ, facienda est, sensim mutatio: In senibus autem qualis est talis conseruanda ex Gal. In libris de sanitate tuenda, quod difficillime à consuetis recedant, nec possint recipere fructum mutationis.

Qui consueti labores solitos ferre, etsi inualidi sunt, aut senes, facilius ferunt, quàm qui non sunt assueti, quamuis robusti, & iuuenes. 49. 2.

HVius Aphorismi probatio pendet ex superiore, quæcunque enim conueniunt generi essentialiter, conueniunt & speciei.

Calidum frequentiore vsu hæc inuehit incommoda, carnis effeminationem, neruorum Incontinentiam, mentis torporem, profusiones sanguinis animi deliquia, ad quæ quidem mors. 16. 5.

AD refrigerationem totius corporis & humectationem, ad sanãdos dolores, ad alimẽtũ, attrahẽdũ ad partes laxãdas & emolliẽdas medici solẽt balneis, aut semicupiis, aut fotibus vti ex aqua tepente sola, aut herbis adiunctis: in quorum vsu Hipp. prohibet frequentiam, quæ corpori hæc inuehit incommoda: carnis effœmina tionem, nimirum emoliẽdo, quæ dura mediocriter esse debent, vt nerui, & calore dissipando, nectar viuificum partium: quare neruos tendines, & ligamenta debilitat, proindeq; tremorem corporis parit, mẽtis torporẽ, quod spiritus humidiores efficiat difficiléque mobiles, & ad contemplationẽ ineptos, profusiones sanguinis excitat, calorem inducẽdo, qui attenuat sanguinem, venas aperit emollitas, propter distentionem ab extumescentia venarum: quæ

cum rariora sunt maius occupant spatium: Tandem propter dissipationem spiritus, mortem adfert, præsertim si balneum calidius extiterit. Caueant ergo medici, ne curam balneorum committant mulieribus ignaris, quæ balnea prodesse non posse putant, nisi sudores prouocent, per quos dissolutio spirituum significatur, & paulo pòst mors contingit, vt sæpissimè aduenit, atque vt balnei frequentiori vsu ista incommoda parantur toti corpori, ita semicupio, & fomentis illis partibus, quibus applicantur frequenter.

Frigidum conuulsiones, tetanos nigrores, & rigores febriles adfert. 17.5.

FRigida multa sunt aër hyemalis, aqua, lapides, medicaměta, vt succus lactucæ, mandragorę, cicutæ, hyoscyami, papaueris, quæ moderate, & loco vsurpata multum conferunt, immoderatè vero pariunt symptomata quæ recenset Hip. conuulsiones quidem exsiccando, vt & tetanos, qui conuulsionis est species, rigores febriles retinendo euaporationem fuliginosorum excrementorum, à quibus vellicantur partes, & rigorem excitant. Quod illæ partes nitantur excutere, quod illis noxium est.

Frigida inimica oßibus, dentibus, neruis, cerebro, ſpinali medullæ: calida vero vtilia. 18. 5.

VNa ex præcipuis indicationibus in medendo ſumitur ex parte affecta, cuius temperamentum conſeruandum eſt ſimilibus, hæ omnes partes, quæ in Aphoriſmo recenſentur ſunt frigidæ: nam ſpermaticæ ſunt, quæ frigidæ dicuntur. Ergo frigidum illis erit amicum. Reſpondemus frigidas dici, id eſt, minus calidas quam ſint carnoſæ, quare conſeruari debent calidis moderatis, non frigidis: calida ergo moderata ſecundum gradum earum partium, temperamento reſpondentem ſunt amica.

Quæ refrigerata ſunt ea excalefacere oportet, exceptis ijs vnde fluit ſanguis copioſus, aut profluxurus eſt. 19. 5.

HIc Aph. reuocatur ad illũ generalem explicatum, contrariorum contraria ſunt remedia: hoc vero loco poſitus eſt conſecutione quadam. Poterat enim aliquis ita argumentari, quia frigida calidis ſunt contraria, Oportet perfrigerata excalefacere, vt contraria expellamus: verum quidem fatemur eſſe axioma, pati tamen exceptionem, in iis quæ ſanguinem profundunt, aut qui breui profuſuri ſunt. refrigeratio verò naſcitur in noſtro corpore, multis de cauſis, nimirum aut diſſipa-

tione caloris innati,quæ refrigeratio dicitur priuatiua, aut vi frigoris externi extinguentis , quæ primo modo refrigerata ſunt , indigent moderatè calefacientibus, & humectantibus, per alimenta : Quæ verò refrigerata ſunt,à frigore poſitiuo extinguente calorem , calefacientia poſtulant moderata : vbi vero aliquis ſanguinem profundit, aut mox profuſurus eſt non ſuadet calidum applicandum , etiamſi perfrigeratio adſit, quod maius contingeret damnum,ex hæmorrhagia, quam ex reparatione intemperiei: Sanguis enim præter quam quod calefacit, nutrit etiam & reparat humidum naturale exhauſtum: Medicamenta vero calida intemperiem ſolam corrigunt. At cauſticis vtimur in profluuiis ſanguinis , vt cauteriis actualibus , & potentialibus,vt puluere calchanti,&aliis reſpondemus peraccidens illa ſiſtere ſanguinem , quatenus eſcharram pariunt , per ſe verò nequaquam.

Frigidum vlceribus mordax, cutem obdurat, dolorem inſupurabilem facit,nigrorem inducit, rigores febriles , conuulſiones , & tetanos creat.20.5.

NE quis lege contrariorum exiſtimaret frigida omnibus ſupra modum excalefactis adhibēda admonet HIP. quibus applicare non debeant, nimirum vlceribus : quia frigus ſiccando diuellit, & ita ſoluit continuum, proindéque dolo-

rem procreat mordacem, & vellicantem: Augetur vero acrimonia retentione fuliginosorum excremẽtorum: frigidum autem obdurat ſiccando, ſicca namque dura exiſtunt: dolorem inſuppurabilem facit: hoc loco capit dolorem pro abſceſſu, dolor namque in pus non vertitur, ſed potius materia apoſtematis, niſi pro ſuppurari intelligat domari: cum enim ſuppuratur abſceſſus, licet dolor accreſcat: tamen per abſolutam ſuppurationem cõquieſcit. Cætera fuere explicata in ſuperioribus.

Eſt tamen vbi in tetano ſiue vlcere iuuene bene habito, æſtate media, frigidæ larga profuſio calorem reuocat, calor vero hunc ſoluit. 21. 5.

SI quis autem opponat contra ſententias deſcriptas, frigidum tetanum curare, Reſpondet Hip. Id fieri per accidẽs, neque in omni corpore, Sed in iuuene carnoſo, & media æſtate: nam iuuenes plurimum habent calidi innati: quare frigida aqua non exſiccabit, neque refrigerabit neruos, ita vt poſſit tetanum parere: habent autem poros ſatis denſos, per quos aqua non facile poteſt penetrare, & quod æſtate refrigeratio tota ſit externa: fit ergo, vt aqua frigida calorem innatum non extinguat, ſed potius colligat & vniat & fortiorem reddat, à quo fortiori effecto ivncitur tetani materia replens: quare veri ſunt ambo Aphoriſmi.

Calidum in quo vlcere pus mouet, maximum securitatis præstat indicium, cutem emollit, extenuat, dolorem lenit, rigores, conuulsiones, tetanos mitigat, capitis grauitatem soluit, ossibus fractis plurimum prodest, maxime si nudata sint, multoque magis si in capite. His etiam prodest quæ moriuntur, aut vlcerantur à frigore. Herpetibus denique exedentibus, sedi, pudendo, vtero vesicæ, his omnibus calidum amicum & decretorium, frigidum Inimicum, & interimens. 22.5.

PRopterea quod in superioribus pronunciauerat Hipp. frigidum vlceribus esse mordax, argumentando à contrariis, aliquis posset arbitrari calidum vlceribus esse vtile mitigando, & mordacitati aduersando, quod in vniuersum est falsum, pluribus namque non conuenit, quibusdam tamen confert, præfinit taq; vsum aquæ tepidæ in vlceribus, Inquiens, calidũ, in quo vlcere pus mouet maximum securitatis prestat indicium. Intelligendum itaque quænam sint illa vlcera in quibus calidum suppurationẽ promouet. Suppuratio, pus est caloris partis solidæ & caloris præter naturam. Sed non producitur ille effectus in omni vlcere, vt in maligno, male morato, & similib. sed cãcroso, fistuloso, in simplicibus, recẽtibus, & boni moris. At tepida potius impedit suppurationem, quã iuuet. Nã ad suppurationẽ opus est emplastricis medicamentis ad cohibendum ef-

fluuium caloris Innati, aqua verò tepida laxat poros & aperit, quare suppurandis vlceribus non est commoda. Respondemus plus prodesse tepido illo calore, ad materiæ suppurationem, quam nocere dilatatione pororum, neque intelligẽdũ tantum vt arbitratur D. Duretus de tali vlcere existente in qualibet parte, sed de eo qui sedem obtinet in partibus frigidis, ossibus, membranis, sede, pudendo, vtero, vesica, aut de his quę fiunt à frigore, vt per niones, quod collegit ex vltima parte huius. Aph. Cum inquit ingens calidũ prodesse ossibus fractis, maxime si nudata sint, sedi, pudẽdo, vtero, vesicæ, nam pus conficitur ab amico naturæ: calidum his omnibus est amicum, ergo in illis maxime promouebit suppurationem neque conuenit quolibet tempore, nimirum in principio defluxionis, sed defluxione consistente: laxat namque tepidum, & defluxiones auget. In his ergo cum suppurationem promoueat, maximum securitatis præstat indicium: est namq; suppuratio coctio quædam siue pepasmus. At coctio securitatem Indicii pollicetur ex Hipp. In Epid. recenset deinde cætera tepidæ commoda, cutem emollit, humectando, attenuat crassa fundendo, dolorem lenit quia est anodina, calida, humida, tum rigores ex retẽtione materiæ natos aperiẽdo poros, & resoluendo materiam retentam. Conuulsiones, & tetanos, eodem modo tum & capitis grauitates: ossibus fractis

plurimũ prodeſt. Nam in fracturis oſſium à recenta materia pruritus nonnunquam percipitur, cui ſedando maxime apta eſt fomentatio ex aqua tepida: eſt etiam vtilis quando callus eſt generandus, quod ſcilicet attrahat materiam neceſſariam ad callum generandum, maxime ſi oſſa nudata ſint, Quod calidum ſit amicum oſſibus præſertim ſi in capite fuerit vlcus. Verum Hip. cap. de vlceribus nõ vult vlcera humectari, nec vino quidem, nam vlcera curantur ex ſiccatione, aqua vero tepida humectat. Reſpondemus applicari vlceribus capitis non qua ratione vlcera ſunt, ſed propter dolorem adiũctum, aut eryſipelas ſub ortum, quod mitigari poſtulat, vt etiam prodeſt herpetibus exedentibus. His verò tẽporibus, in quibus omnia pretio & diſpendii magnitudine ponderantur, aquæ tepidæ perfuſio non eſt in vſu: ſed loco illius vſurpantur, decoctiones, linimenta: & alia remedia.

Suffitus aromatum muliebria ducit, ad alia vero multa vtilis eſſet, niſi capitis generaret grauitatem. 28. 5.

PRopoſitio vniuerſalis eſt hæc, aromatum ſuffitus ſanguinem ducit venarum apertione, Omnia enim calida tenuis ſubſtantię ſunt aperientia, Generat autem capitis grauitatem propter repletionem, & diſtentionem membranarum.

Ad secũdas deturbandas sternutamento Immisso, nares & os manu obtura. 49.5.

EST remedium de turbandis secundis commodum. Quod facile intelligitur.

Si febris non ex bile sit, multa aqua calida capiti superfusa febrem tollit 41.7.

QVia maxima pars febrium putridarum nascitur ex bile, aut non sine bile, nomine tamen bilis breuitatis gratia Intelligit Hip. reliquos humores, ac si diceret, si febris non generetur ex humoribus, multa aqua calida capiti superfusa febrem soluit, nimirum ephemeram ortam ex insolatu capitis, tum hecticas simplices, & ephemeras reliquas in quibus est opus dilatatione pororum & humectatione, præsertim, si totum corpus in balneo tepido madescat.

In his

In his frigido vtendum, vnde fluit, aut fluxurus est sanguis, non quidem eodem loci, Sed ad ea loca vnde fluit admoto: & si quæ partium inflammationes, aut deflagrationes, ad rubrum sanguineum ve colorem tendunt recenti a florescente sanguine, iisdem Ipsis adhibito. Nam Inueteratas nigrefacit. Erysipelas etiam non vlceratum Iuuat, siquidem exulceratum lædit.23.5.

HIc Aphorismus continet vsum aquæ frigidæ & omnium liquorum qui frigidi sunt. Frigida habent vim sistendi, & reprimendi effluxum in sanguinis, Quocirca colligeret aliquis, ad fluxum sanguinis, admouendam esse aquam frigidam, quare vt illius vsum commodum doceat Hip. scribit in fluxu sanguinis parti, à qua fluit aut fluxurus est frigida sunt applicanda, non quidem eodem loci, sed ad ea loca vnde fluit, id est ad partem proximam: si namque applicaretur eidem parti noceret, Quia frigidum vlceribus mordax & Inimicum est partibus spermaticis, quæ in vlceribus detectæ sunt, quare iubet, vt vicinis applicemus: tuncque tale remedium appellatur defensiuum, quasi defendat & prohibeat sanguinis effluxum, repellendo & condensando, vt si sanguis efluat per nares defensiuum potest apponi fronti, aut collo. Hæc verò debent opponi in principio non neglectis reuellen-

tibus remediis cucurbitulis, ſanguinis miſſione frictionibus ligaturis dolorificis paratur defenſiuum commune ex vnguento de bolo: namque aqua frigida ſola aliquando nocet partibus. Illud autem vnguentum eadem commoda præſtat, & præterea corroborat partes, nec Hip. aquam frigidam dicit ſed frigidum, ſubintelligēs omne medicamētū: refrigerās verū quando sāguis fluxurus eſt, quid vetat partibus, vnde fluxurus eſt applicare frigidū? cūcius cōtinuitas nondū ſit ſoluta: nihil prohibet: quare Hipp. ſubiungit applicandum eſſe frigidum ad ea loca, vnde fluit, ſi vero fluxurus eſt loco illi, vnde fluxurum putamus. Intelligit verò illis eſſe vtendum in fluxibus ſanguinis ſymptomaticis, qui non Iuuant, non in criticis, neque tantum frigida appoſita, aut loco proximo in fluente, aut eidem, In fluxuro ſanguine proſunt, ſed aliquando oppoſito & longinquo: Experientia enim compertum eſt aquā frigidā affuſam teſtibus ſiſtere hæmorrhagiā narium retractione facta ſanguinis per ſenſum moleſtum frigiditatis, Deinde inquit, adhibere oportet partibus ipſis, ſiquidem in illis ſint inflammationes, aut efflagrationes, aut rubores recētes ex ſanguine. Nā quia ſunt recētes inflammationes, fiunt ex ſanguine tenui, qui facile repellitur intro. In diuturnis vero inflammationibus, ſanguis craſſeſcit à calore tenuiotem partem diſſipante, quam ob cauſam vi frigidorum, non repelleretur

ſanguis, ſed craſſeſceret, vnde nigreſcerent illæ partes, vſus autem frigidorum eſt neceſſarius inflammationibus, ne tanta copia in partem affectam deſcendat ſanguis, vt calorem innatum ſuffocet, idem præſtandum in eryſipelate recenti non vlcerato, eadem ratione, non autem in exulcerato, quia frigidum vlceribus mordax.

Frigida veluti nix & glacies pectori Inimica, tuſſes mouent, venarum ruptiones & diſtillationes efficiunt. 24. 5.

QVoniam Apho. ſuperiori frigidorum medicamentorum vſum præſcripſit, ne quis omnib. partibus, aut proxime, aut ipſiſmet applicanda arbitraretur, admonet medicũ ne in affectibus pectoris, vtatur frigidis niſi moderatis vt ſyrupo violato, & papauerico quæ moderate frigida ſunt: Id verò patet ex ipſo textu, ſiquidem voluiſſet omnium frigidorum vſum prohibere, in affectibus pectoris ſcripſiſſet frigida pectori inimica eſſe: quod reprehendendum videretur in diſciplina aphoriſtica. Cum ergo dicat frigida veluti nix & glacies. Intellexit de extremis frigidis, non de illis quæ in frigiditate moderata ſunt: ratio autem aph. reddi poteſt ex Hip. lib. 1. de morbis, Quando ſcribit pectus carne nudum eſt & intra ſe pulmonem mollem continet, qui difficile reſiſtat corpo-

ri, Præterea cor frigoris violentioris occursu, maxime læditur: Quare pectus osseum & cartilagineum, cuius partes sunt spermaticæ, maxime à frigore offenduntur, In pectoris ergo morbis, frigidis Impense non est vtendum: Hæc frigida sunt inimica pectori, quod tusses moueant, quæ pectori infestæ sunt quippe motus illius præter naturam: excitatur vero tussis ab intemperie frigida tracheæ arteriæ, aut reliquarum partium pectoralium, aut defluxione in illas, omnibus namque partibus a natura datum est, vt expellant quod noxium existit, venarum ruptiones efficiunt, quod frigore condensentur, & durescant venæ sua natura siccæ, quæ vero talia sunt facile rumpuntur, catharrhos vero pariunt frigida pituitam generando & cerebrum comprimendo.

Articulorum tumores & dolores absque vlcere, atque etiam podagricos, & conuulsiones ma-gna ex parte frigida largè effusa leuat & extenuat, soluitque dolorem. Nam modicus torpor dolorem soluendi vim habet 25. 5.

EXceptione explicata, reuertitur, ad alios effectus frigidorum medicamentorũ, & potissimũ aquę: verũ cum articuli sint partes frigidæ, illis autem frigidum inimicum sit constitutum, quo pacto poterit prodesse illarum affectibus? Respondemus ratione partis nocerent quidem: sed quia illæ supponuntur affectæ morbis calidis ab effluxu materiæ calidæ

ortis: ideo non nocet: sed plurimum iuuat repercussione materiæ & temperatione. Verum si cõuulsiones procreat ex aph. 17.lib.5.quo pacto illas iuuare potest. Respondeo, generat conuulsiones exsiccando sanat verò illas quæ fiunt à repletione per accidens vt explicatum fuit 21.aph.lib. 5. soluit autem dolorem à calida intemperie ortum per se: per accidens autem inducendo torporem parti, cui applicatur: à quo fit, vt dolor non sentiatur.

Oculorum dolores, meri potio, aut balneum, aut fomentum, aut phlebotomia, aut purgatio soluit. 31. 6.

Regula est methodi. vniuersalia remedia debēt præcedere topica: In hoc aphorismo generalia sũt sanguinis missio & purgatio: Topica vini potio, balneũ, fomētũ Ergo generalia sunt præmittēda. Quoniam vero remedia diuersa, diuersis accommodantur causis morborum: pars enim hoc loco vnica est. Oportet distinguere causas quibus aptanda sunt remedia illa, vinum est calidum attenuans, conueniet ergo causæ frigidæ superandę. Si ergo dolor oculorum ortum duxerit à pituita crassa vinum præponendum dilutum iis, qui diluto vti consueuerunt, sed paulo meracius solito iis qui meraco vti solent: præbetur autem ieiuno stomacho iis qui capite sunt robusto:

Quod vinum feriat caput eique noceat, capite debilibus à ſumpto cibo : In cauſa calida acri, eſt opus tantum fomento, ex aqua tepida adiunctis propriis medicamentis.

Non ſi recta ratione gerenti omnia ſecundum eam minus ſuccedant, protinus eſt ad aliud tranſeundum, modo illud conſtet, quod ab initio viſum fuit. 52. 2.

Ex quo colligi debet ſi contraria, aut diuerſa appareant ſigna, quam in principio: aut quod nouus ſit morbus ſubortus vt lues venerea in principio, aut ſi error contigerit, medici eſt muneris, mutare remedia cum error, aut morbus innoteſcit. Sin peruicax morbus exſtiterit perſeuerandum eſt in iiſdem.

Lac præbere capite dolentibus, febriculoſis, & quibus hypochondria elata, aut murmurantia, & ſiticuloſis malum. Malum item, quibus bilioſæ deiectiones, febres acutæ & copioſa ſanguinis euacuatio facta eſt: Cõuenit verò tabidis, non admodum valde febricitantibus, & febribus longis & languidis dũ nullum ex ſupradictis ſignis adſit & præter rationem extenuatis. 64. 5.

Nam hac parte caſeoſa & butiracea flatuoſum eſt : à vaporibus augetur capitis dolor, & quia facile corrumpitur à calore præter naturam febriculoſis non

debet exhiberi. Quare nec sitibundis, nec hypochondriorũ murmuri obnoxiis, nec in biliosis deiectionibus, nec in acutis cum febre, & quibus multus periti sanguis ob refrigerationem: cætera sunt facilia.

Aqua quæ cito calescit, & cito refrigeratur est tenuissima. 26. 5.

QVorsum Hipp. de electione aquæ? cum aquá sit medicamentum refrigerans per se, & calefaciens per accidens, ea autem in praxi medica sit eligenda, quæ perfectius illos præstet effectus, hoc loco agit de ea aqua, quæ aptior est ad eos producendos qui in superioribus sunt enumerati: Talis ea est aqua, quæ facile penetrat ad partes interiores corporis sua raritate: hoc vero deprehenditur, leuitate; quo ergo leuior, eo rarior existit. Talem autem scribit esse Hippoc. eam quæ cito calefit, & cito refrigeratur: nam cum sit rarissima, facile suscipit actionem qualitatum primarum. Verum leuitas, ad pondus spectat: quod est artificiosum. Quare voluit Hipp. probare eius leuitatẽ per effectus naturales. Quod cum sit verum, difficile tamen est id exequi, cum oporteat æqualem esse calorem, & æquale frigus, tum aquæ quantitatem. Quantitas aquæ facile mensuratur vase eodem: sed æqualitas coloris vix potest mensurari. Licet ergo vera sit propositio Hippocratis, difficilis tamen existit expe-

rientia,& probatio in particulari. Quare satius est ponderare duas aquas,aut plures eodem vase contentas,& leuiorem eligere aut distinguere illas,vt Hollerius in Comment.huius Aph.

Ex duobus simul doloribus, non eundem locum occupantibus, qui vehementior est alterius sensum obscurat. 46.2.

PRecipere intendit Hip. malo vrgẽtiori esse succurrendum,non neglecto altero. Nam, ab vrgentiori maius impendet periculum; fit autem vt maior dolor minoris sensum obscuret, quod in maiori specie doloris communi sensui oblata,minor contineatur, obiectum autem maius mouet facultatem magis, fit ergo, vt minor licet simul moueat, non videatur tamen mouere, vtrum vero maior dolor, minore ablato imminueretur? credo duos dolores coniunctos esse minores,vno illorum: similia namque similium adiectione augentur.

DE PROGNOSI IN MORBIS.

In acutis morbis, non omnino certæ sunt mortis, aut salutis prædictiones. 19.2.

Oc Aph. nos admonet Hip. vt cautè Instituamus prædi-ctionem, propterea quod in singulis coniecturalis est, & vt plurimum incerta: præsertim in morbis acutis, ratio autem incertitudinis multiplex est, nimirum malignitas morborum, & varietas humorum: malignitas & feritas morborum aliquando latet aliquo tempore, deinde repente commouetur, subitoque interimit ægrum cum antea bene habere videretur: In varietate humorum decipiuntur medici? Quod quidem moueantur humores in incremento, aut in alio tempore, qui antea latitabant, quorum motu excitantur noua symptomata: & nonnunquam fiunt motus extraordinarii illorum humorum ad partes nobiles inopinatò. hi verò motus, vix possunt à medico percipi, incertitudinem etiam prognosis demonstrat, quod pleriq; suis signis coctionis in excrementis, morbo defunguntur: hoc possumus confirmare, ex historia, quam scripsit Gal. lib. de

præcognitione ex pulsibus adolescentis cuiusdam, qui cum crudis vrinis morbo liberatus fuit. tum ex Hip. Qui lib. 1. Epid. scripsit Methonem cum signis lethalibus sanitati fuisse restitutum: humorum etiam mixtio difficultatem parit in prædicendo. Quare cum varii peccent humores, calor naturalis varios producit effectus diuerso tempore. Quis ergo in tali confusione poterit certo prædicere Crisim, diem illius, cum diuersa sit humorum inclinatio, ad excretionem, & diuersum coctionis tempus multa alia sunt, quæ incertitudinem illius ostendunt, de quibus scripsimus 1. lib. method prædicendi. Quocirca iure Hipp. pronunciauit, acutorum morborum, non omnino esse certas prædictiones salutis & mortis.

Quibus adhuc iuuenibus aluus humida est, iis senescentibus siccatur. Quibus vero adhuc iuuenibus sicca est aluus, iis senescentibus humectatur, laxaque fit. 20. 2.

PErtinet hic Aph. ad prognosticam, est namque de futura alui dispositione. Præterea demonstrat, quam parum tuta sit prædictio: cum varia sit corporum affectio pro diuersa ætate, eidem nãque iuueni, quia humida est aluus, poterit crisis facile suscitari per fluxum ventris, in quo tamen sene, ob exsiccatam aluum cõmoueri non poterit. iuuenibus vero aluus lubrica est propter bilem, per colido-

chum in inteſtina delatam, quâ illa irritantur ad excretionem: tum propter ventriculi, ex calore nimio infirmitatem. Quoties enim iecur prҩcalidum eſt, quod ſignificatur in iuuenibus ex copia bilis, vẽtriculus eſt frigidus, propterea quòd diſsipatur eius calor naturalis, & partes quæ illius coctionem adiuuant extenuantur, priuantur itaque eo beneficio, quo retinebant calorem ventriculi ob denſitatem: tum ſuo proprio fouebat. iiſdem autem ſeneſcentibus aluus ſiccior redditur quoniam bilis miteſcit: & corrigitur ventriculi infirmitas, ætatis mutatione: quibus verò iuuenibus aſtricta eſt aluus, ob corporis raritatem, hepatis calorẽ, & raptum bilis ad ſuperiores partes, illis in ſenectute ſoluitur aluus, corporis denſitate, ob refrigerationem & ſiccitatem.

Non ſi quid in morbis fiat præter rationem leuius, fidere oportet, nec turbari, ſi quid temere grauius, acciderit, Iſtiuſmodi enim multa ſunt aut incerta, nec durare diu aut perſiſtere ſolent. 27. 2.

IN prædicendo ex ſignis, & ſymptomatis, quæ oriuntur in morbis, ſolet medicus ſententiam ferre, de periculo, aut ſalute, verum illa ſigna quæ ſunt prædictionis fundamenta, cum ratione oriri debent, id eſt ſecundum morbi, cauſarum eius, & naturæ conſtitutionem: morbi & cauſarum ea eſt conditio, vt ſymptomata

varia producant, vt plurimum terrifica, naturæ vero ſpe plena: quæ preter hęc naſcũtur, temere, & ſine ratione orta dicuntur. Si ergo aliquid fiat leuius in morbis, id eſt, ſi melius habeat æger, quam morbus ipſe & eius cauſa ferant, fidere non oportet, nec prognoſim inſtituere, in ægri ſalutem, vt ſi quis fuerit vexatus prauis ſymptomatis, deinde illa quieuerint, ſine vlla criſi, non eſt fidendum huic mutationi, quæ facta eſt ſubito, ſine vlla ratione in melius: imo mors prædicenda, quod natura euicta morbi violentia, certamen deſeruerit. intereatque: Contra vero, ſi quid grauius acciderit ægro temere, præter ſtatum morbi, qui iam ſuperari, à natura videbatur, ob coctionem iam prægreſſam, non eſt formidandum, nec prædictio facienda in perniciem ægri, quod incerta ſit, cauſam enim agnoſcunt extra morbi, & naturæ ſtatum: Quare durare & perſiſtere diu non ſolent, vt ſi cocta materia morbifica, delirium ſuperueniat, propter aliquos fumos calidos cerebrum ferientes, Hoc non debet terrere medicum, temere enim, & ex euentu contigit illud delirium ſine magno ægri damno.

Senes magna ex parte minus, quam iuuenes ægrotant. Semel autem diuturnis morbis correpti, fere vna moriuntur. 39.2.

PErtinet ad prognosim hic Aphoris. Si quis enim senex diuturno affligatur morbo, periculum mortis illi impendet, nascitur autem ex debili actione, in qua materia dissipari non possit à calore debili: rarius autem laborãt quam iuuenes, quia sunt frigidi & sicci: quare nec febribus nec inflammationibus laborant: in quibus est causa morborum acutorum præcipua.

In quouis morbo rationem ipsam constare, ac valere, rectaque se habere ad ea, quæ sumuntur, bonum, contra vero si habere, malum 33 2.

QVo plures facultates sunt robustæ, eo res ægri meliore sunt loco, mentis bona dispositio significat animalis facultatis robur, & bene se habere ad ea quæ sequuntur, demonstrat appetitiuæ facultatis vim: proindeque naturalis facultatis, Ergo cum illa adsunt in ægro, bonum aliquid futurum præsagiunt. Verum cur potius mentionem fecit mentis, & appetitiuæ facultatis quã aliarum? quia cum mens ægrotat dolorem ægri non sentiunt: vt scribit Aphoris. 6. lib. 2. Quare omnis generis remedia contemnunt. Qui namque delirant non putant se morbo labora-

re, ex quo omnis generis præsidia, vt plurimum respuunt, quamobrem intereunt. Præterea quando bene appetunt, nutriuntur: in nutritione, vitæ conseruatio: neque omnem appetitum intelligit, vt caninum, sed naturalem: sic contra priuatione nutritionis intereunt: merito ergò harum duarum facultatum, mentionem fecit præcipuæ. verũ si alterutra, malè habeat, à quanam maius periculum impendet? à mente læsa in vniuersum, vt in acutis, & præsertim si delirium fuerit perpetuum, vt in phrenitide propter rationem allatam, tum quod fieri possit, vt cibi fastidium à causa facile sanabili proficiscatur, citra vllum vitæ periculum. Quę enim facilius curari possunt, ea minime periculi portendunt. In specie vero & particulari, In pueris ægrotantibus, cibi fastidium multo deterius esse consueuit, quam delirium. Nam hi maxime dissipantur: Quare nisi sæpe cibos capiant cito intereunt. deliria vero in pueris fugacia sunt: nec causã habẽt firmiter fixam, Quippe raro abundãt humoribus calidioribus: sed à sãguine inflãmato excitantur: quæ deliria, qnoniam cum risu sunt coniuncta, minime molesta esse solent, ex Hip. neq; in illis impediunt remediorum assumptionem. In senibus contra, delirium peius est, cibi fastidio, quod firmiter delirent: at parum dissipentur difficiliusque sit eorum deliriis mederi, quam inappetentiæ.

In quouis morbo partes, quæ ad vmbilicum, & imum ventrem attinent crasſiores eſſe præſtat: harum ſiquidem extenuatio, & tabes mala. Sed ad inferiores quoque purgationes parum tuta. 35. 2.

CRaſſæ partes noſtri corporis dicuntur Hippocrati quando ſunt boni ſucci plenæ, proinde æquales, molles, & doloris expertes, in hydrope namque & obſtructionibus ventris inferioris videntur partes craſſæ & extumeſcentes, vt re vera ſunt, verum talem craſſitiem Hipp. non intellexit, quæ contra naturam eſt, à cauſis morbificis natam, Sed naturalem, quæ laudabilis eſt in morbis pluribus de cauſis: ſignificat enim illa craſſities, illas optime nutriri, omnis autem facultatis operatio perfecta in bonis duci debet, præſertim cum illa ſit, quæ morborum cauſas debellat: hæc demonſtratio à cauſa petita perfectiſſima eſt, Hipp. nihilominus à cõtrariis ducit argumentum, hoc modo, extenuatio, & tabes partium, quæ ad vmbilicum pertinent, & ad imum ventrem mala eſt, ergo craſſities naturalis illarum eſt bona, peiorque cenſetur macies illarum partium, quam reliquarum, quod venter proxime hepati nutritionis fonti, facillius nutriatur & melius quam aliæ partes: ex eo ſequitur eius penuriã & extenuationem demonſtrare, alimenti corruptionem. addit vero extenuationem illarum partium eſſe parum tu-

Minus periculose ægrotant ij, quorum vel naturæ, vel ætati, vel consuetudini vel tempori familiaris morbus est, quam quibus horum nullo affinis cognatusque existit. 34. 2.

VEritas huius aph. subobscura est. obscuritatis causa in eo consistit, quod excessus a suis similibus causis, facile augeatur, vnde sequitur maiorem fore morbum biliosum, in bilioso, quam in pituitoso, res tamen contrario se habere modo videtur, vt patet ex Aph. Quare in hoc aph. contemplamur in ægrotante illo bilioso temperaturam calidam siccam, quæ a morbo bilioso exigua distantia separatur: Quamobrem biliosus leui de causa labitur in morbum biliosum: hi autem morbi minus sunt periculosi, quorum causa est minor, periculum namque in morbis pendet præcipue, a magnitudine causę. Expendamus itaque veritatem primæ partis aphorismi, minus periculose laborant per se, aut morbi violentia, hi, quorum naturæ, temperamento videlicet innato, morbus est familiaris, vel ætati, Quod ætas sit causa procatartica disponens ad facile morbos consimiles recipiendos, vel consuetudini, id est acquisititiæ naturæ, vel denique tempori: Quod ambiguum est. Nam si biliosus v. g. hyeme laboret morbo frigido humido, periculose laborabit, nam omnis recessus magnus à proprio temperamento arguit

morbi magnitudinem. Atqui morbus pituitosus, maxime recedit à temperamento biliosi, ergo maxime erit periculosus. Quare tempus intelligit Hip. familiare & consimile temperamento ægroti, non morbo: æstas consimilis est & familiaris temperamento calido, & sicco, sicut hyems frigido, & humido: At dicet aliquis hyeme in frigido & humido homine, morbus frigidus & humidus periculosus erit, Nam quæ difficilius sanãtur periculosa existunt. Atqui hyeme difficilius sanantur, quam æstate. Quod scilicet aëris constitutio æstiua fauet remedijs, tanquam contraria morbo, & eius causæ : eo quod contraria contrarijs curentur, & similia similibus conseruentur. Respondemus hoc loco morbos non dici periculosiores difficultate sanationis, sed causæ magnitudine, nec difficilis sanatio indicat periculum necessario ratione temporis, cum illa noxa a tempore proficiscens, possit arte corrigi, efficiendo locum, in quo æger manet contrarium qualitate, morbo : Quare tota difficultas sanationis erit collocata in causæ magnitudine, quæ cum parua sit in frigido & humido, propter exiguum recessum, a naturali constitutione, periculum minimum existimabitur. Verum Gal. 5. de sanit. tuenda, raucedinem morbum senum esse dixit, & 40. Aph. lib. 2. raucedines & grauedines, in valde senibus coctionem non admittere, ergo falsus hic videtur aph. Respondeo Hip. in illo Aph. 40. loqui de

morbis acutis, in quibus mortis periculum adest, & licet coctionem non recipiant, raucedo, & grauedo, tamen mortem non afferunt: ad hæc raucedo per se, id est ratione suæ magnitudinis in senibus non est periculosa, sed propter imbecillitatem senum, cuius ratione, quiuis morbus alius, in illis senibus suspectus est, dicamus ergo minus periculum imminere à morbis similibus, seu familiaribus, & proportionatis, quam à dissimilibus, & disproportionatis, tamen, tam morbi proportionales, quam dissimiles dupliciter considerari possunt, scilicet absolutè aut comparatè. Absolutè quidem, similes sunt illi, qui conueniunt, cum omnibus conditionibus, hoc est temperamento, ætati, consuetudini, & tempori, vt si pituitosus laboret, morbo frigido humido hyeme, in senectute, & assuetus cibis phlegmaticis. Tunc ille morbus, frigidus humidus erit proportionatus absolutè, & minime periculosus, quam alius morbus: Quoniam passio fit a minima causa, quæ cum sit exigua facile abigi potest. Absolutè vero dissimiles, sunt ijs contrarij, vt si pituitosus senex assuetus cibis phlegmaticis, hyeme laboret febre tertiana, quæ calida, & sicca existit, tunc febris tertiana erit absolutè dissimilis: & ideo periculosior propter contrariam causam maximam, difficiliusque sanatur. Comparatè autem similes sunt illi morbi, qui vnicam aut duas habent similitudines, vt si pituitosus iuuenis, incidat in febrem ter-

tianam hyeme: Tunc febris tertiana erit familiaris respectu tantum iuuentutis. & si senex biliosus, afficiatur æstate morbo calido sicco, tunc morbus calidus siccus appellabitur familiaris, respectu duarum rerum: nempe bilis & æstatis: comparate dissimiles, contrario se habent modo: tamen cum magis & minus sunt in comparatis, comparatio etiam debet esse vnius morbi siue excessus, cum duabus naturis contrarijs, non autem duorum morborum contrariorum cum vna natura: notandum est tamen vt omnia sint paria in magnitudine causæ, symptomatum vehementia, & curandi opportunitate. Ergo vera erit hæc sententia Hipp. accipiendo morbos absolute, aut comparate, cæteris paribus, non quod in se familiares morbi non sint periculosi, sed comparatione facta cum dissimilibus, hoc est comparando morbos similes absolutè, cum dissimilibus absolutis & respectiui similes, cum dissimilibus respectiuis, & tunc morbi similes dicuntur minus periculosi, quàm dissimiles, vt v. g. sint duæ febres ardentes, diuersis temporibus procreatæ, vna hyeme, altera æstate, febris hyberna, erit periculosior æstiua, quia in illa, causa est magis violenta, & minus cognata, in hac, minus violenta, & magis familiaris ratione temporis, minus igitur periculose laborant ij, quorum naturæ, vel ętati, vel consuetudini, vel tempori familiaris est morbus, quam quibus horum nulli affinis cognatusque existit.

PROGNOSTICA

DE MORBIS ET SYMPTOMAmatis, quæ in capite, aut à capite ortum ducunt.

Capite dolenti, & vehementer laboranti, pus, vel aqua, vel sanguis per nares effluens, morbum soluit. 10. 6.

Rognosticum est pertinens ad perfectam Crisim quæ contingit in doloribus vehementioribus capitis inueteratis, vel recentibus, postquam enim humores qui extiterunt causa doloris acerbi, a natura superati sunt, vi expultrice è cerebro detruduntur, per vias commodas, commodæ verò sunt proximiores, & peruiæ, nares, os, per foramen infundibuli, & aures per quas difficillime fit excretio: via namque & ductus sunt obliqui & stricti adhæc tympanum, est exquisitissimi sensus & sua natura densum, quod sit membraneum. Defluit autem sanguis, cum dolor nascitur ex phlegmone, aut pus, quando materia suppurata est, vel aqua, cum materia liquida existit, & pituitosa aquea, quæ subigi quidem potuit, non tamen in pus mutari, quæ cum ita sint

medicus imitatione naturæ nitatur dolo-
res capitis sanare, sanguinem detrahendo,
ex venis quæ capiti inseruiunt, aut cucur-
bitulis, aquam verò errhinis & masticatori-
is, puris vero confectionem iuuabit cor-
roborantibus cerebrum.

Qui valentes, capitis repente doloribus corripiuntur & protinus muti fiunt, & stertunt, Intra septem dies intereunt, nisi febris interuenerit 51. 6.

HIp. in Aph. morbi speciem non detexit, quam tamen designat, ex symptomatibus, nempe doloribus capitis repente natis mutitate siue aphonia, & stertore, Gal. in Comment putat hæc symptom. significare fortem apoplexiam, verum apoplexia fortis est incurabilils, ex Hip. Aph. 42. lib. 2. At hæc affectio, quæ describitur ab Hip. sanabilis est, à febre superueniēte. 2. fortis apoplexia intra paucos dies interficiet hominem, Hæc vero septem dies durat. 3. in apoplexia fit sensus priuatio, proindeq; doloris, quod dolor sit sensus tristis. Deinde licet febris frigidis morbis, remedio esse possit, tamē apoplexiā soluere fortem, non potest, parua namque febris, non est potis dissoluere materiam frigidam, contumacem, vehemens autem dissipat calorem debilem, qui superest in apoplectis: ergo non potest affectus ab Hipp. designatus fortis esse apoplexia: nec debilis quod in ea non sit dolor, oportet

ergo inueſtigare, quiſnã affectus ab Hipp. intelligatur, dolor ab intemperie naſci poteſt ſine materia, at doloribus adiungitur aphonia & ſtertor, quæ ſine materia procreari non poſſunt, obſtruente ductus, per quos ſpiritus communicantur organis vocalibus, & reſpirationi dicatis, quinam autem ſit ille humor coniici poteſt, ex repentina doloris commotione, quæ ſuſcitari non poteſt, niſi ab humore calido, apto ad obſtructiones producendas. Qualis eſt ſanguis, aut flatus, diſtentione dolorem generans. Quæritur vero de loco in quo, eiuſmodi humor, aut flatus colligitur. Hollerius putat fieri collectionem illius in venis pectoris colli, & plexus choroidis ab atra bile, pituita, aut flatu commotis. Duretus vero 1. à flatulento ſpiritu caput feriente producit affectum, à quo dolor magnus, derepente procreatur: deinde multam pituitæ affluentis copiam promouet, vnde obmuteſcentia ſuboritur, propter obſtructionem inſtrumentorum vocalium. Secundum horum authorum ſententiam ſuſcitatur hic affectus in capite & proximis partibus ab obſtructione, cui febris remedio eſſe poteſt, diſſoluendo quæ craſſa ſunt, & liberando obſtructa. Moriuntur verò intra ſeptimum diem propter morbi magnitudinem. In hoc affectu alienum non fuerit à ratione niti, febrem excitare moderatam, conuenientibus medicamentis quo imitatione naturæ ſanari poſſit tantus affectus.

Si ebrius quiſpiam derepente obmutuerit, conuulſus moritur, niſi febre corripiatur, aut qua hora crapula ſoluitur, vocem recuperet. 5.5.

GEneratur hic affectus à ſolis vaporibus calidiſſimis, & denſis, denſi coniiciuntur, quia pariunt obſtructionem inſtrumentorum vocalium, ſenſus, & motus. Etſi enim vox actionum omnium, à voluntate proficiſcentiũ ſit præcipua, ex huius tamen noxa Hipp. intelligit, reliquarum actionum vitium à voluntate emanãtiũ. calidus eſt vapor quòd intra 24. horas aliquando diſſipetur, quique niſi diſſoluatur, producat conuulſionem mortalem. Calor illius etiam colligitur ex febre, interdum excitata. Tum quod à vino generoſo originem ducat, huic affectui ſi ſuſuperueniat febris, diſſoluuntur illi vapores & humores ab illis nati in cerebro, cuius diſſipationis beneficio ſanantur: euadunt etiam, ope, & beneficio caloris naturalis diſſipantis illos vapores. Signum autem euaſionis eſt redintegratio vocis: quando crapula ſoluitur, mortis vero præſagium, conuulſio nata antequam ſoluatur.

Propter

Propter plagam in capite acceptam, ſtupor, aut deſipientia, malum, 14. 7.

DVplex ſtupor contingit in capitis ictu, vnus fugax, qui ex leui cerebri concuſſione ortum ducit, reuocante ad cerebrum ſpiritum animalem, vnde reliqua membra manent, cum imminuto motu, & ſenſu, paruo temporis ſpatio: Alius eſt firmus, aut diuturnus, qui perficitur ex reuocatione ſpirituũ animalium in cerebrum propter læſionem magnam, quam recepit, idque naturæ prouidentia, quæ eo ſolet ſpiritus reuocare, aut mittere, vbi eſt magis opis indigens: perſeuerat autem ſtupor, Quod læſio nõ diminuatur, deſipientia vero aut loquax eſt, quæ ab inflãmatione aliqua cerebri naſcitur, à vulnere orta: aut geſticuloſa ſine ratione, cum debilitate & infirmitate mentis, propter morbum frigidum cerebri: atqui perſeuerans, ſtupor, & deliriũ, morborum capitis grandium ſunt indicia: Qui omnes periculoſi iudicantur. ex vulnere aut ictu capitis ſtupor diuturnus, & deſipẽtia, malum.

Quibus cerebrum occaſione aliqua vehementer concuſſum fuerit, mutos fieri protinus eſt neceſſe. 58. 7.

CVm Aphoniæ ſint plures cauſæ, hoc loco cõtingit ex retractione ſpirituũ animalium ad cerebrum, ob violentem

concussionem illius. Deserunt itaque instrumenta vocalia, quam ob causam voce priuantur ij, quorum cerebrum fuit vehementer concussum, ea vti dictum est, non accidit sine læsione sensus & motus, pertinet autem hic Aph. ad prædictionem. propterea quod si diuturna exiterit aphonia, mala censetur ex superiori Aph. sin autẽ fugax & læuis, non est formidanda.

Quibus cerebrum syderatum est, intra tres dies intereunt. Si verò hos superauerint, sani fiunt. 50. 7.

SYderatur aliqua pars, quando veluti de cœlo tacta, nigrescit, & intermoritur, sed eam affectionem præcedit gangrena quæ veluti quoddam principium est syderationis, & sphaceli, in hoc Aph. nomine syderationis, non intelligit syderationem perfectam, in qua nulla vitæ salus est sperabilis: sed incipientem, quam gangrenam, necrosin & mortificationem vocant: itaque cum gangrena, & incipiens necrosis substantiæ cerebri, cito desinat in sphacelum & syderationem, peribunt intra tres dies, quos si effugeriat, significatur necroseos sanatio, finitur autem morte, aut salute intra tres dies quoniam gangrena affectus sit simpliciter peracutus, aut acutissimus, qui tertio die vt plurimũ solet finiri. Dignoscuntur vero hi affectus, ex consideratione membranæ duræ cerebrum obtegentis; si namque ea nigrescere, aut

durescere cœperit gangrena afficitur. Cum vero nigrescit omnino, & viruiento ichore difluit, sydcrata est.

In quo morbo, somnus laborem adfert, lethale est: si vero iuuat, lethale non est. 1. 2.

THeorema est verissimum, illud exitiale censeri, si vnde plurimum auxilij spectatur, inde symptomatum malorũ incrementum fiat. Atqui ex somno expectantur refectio totius corporis, reparatio spirituum vigiliæ tempore dissipatorum, Pepasmus materiæ morbificæ : Si ergo somnus nihil tale producat, Sed potius iactationem, delirium, incremẽtum symptomatum, quæ antea aderant, malus & perniciosus censeri debet, hæc tamen, non sunt audienda sine distinctione : Nam si quo tempore aliquid potest conferre, & non prodest, malum est. Quare videndum, quo tempore possit conferre somnus, in quo si noceat malus existimandus est. Confert somnus in declinatione, aut remissione morbi, quare si in illis maxime noceat malum. Verum in principio paroxismi febrium, in perturbatione critica, dum adest inflammatio partis alicuius, nocet semper : Quo circa æque hic malus censeri non debet, atque in reliquis temporibus: quod symptomata terrifica, in illis non tam sequantur somnum, quam affectiones illas : quare lethalis somnus non est iudicandus, de contrario vero sequitur

contrarium, vt si iuuet non sit mortalis.

Vbi somnus delirium sedauerit, bonum. 2. 2.

QVæ enim vitijs facultatum sunt remedio, ea bona censeri debent: atqui delirium est læsio facultatis imaginatiuę, cui si somnus remedium adferat, bonus est. Sedat vero delirium somnus, humectando cerebrum, & mitificando humores acriores, qui sunt causæ delirij.

Somnus, vigilia, vtraque si immoderata existunt, malum. 3. 2.

OMne nimium, & excedens naturæ inimicũ, ex Aph. Hipp. l. 2. ex quo sequitur somnum & vigiliam, si modum excesserint, mala esse, & naturæ nostræ inimica. Somnus moderatus ille dicitur, qui a causis naturalibus perficitur, vapore scilicet, & anatymiasi benigna, & a calore moderato, quique durationem habet moderatam, vt septem & octo horarum, facileque excutitur, excedens vero diuturnior est, & difficile euigilatur, qui eo detinetur. Quia ergo per eum significantur causæ præter naturam in parte principe, cerebro nempe, cum facultatis animalis noxa, malus est iudicandus, vigiliæ etiam excedentes malæ, quod denotent intemperiem cerebri siccam, & calidam, vt in febribus, vel frigidam, & siccam, vt in melancholicis vigilibus, præterea anathymiaseos inopiam,

vt in famelicis, bilis in cerebrum translationem, vt in delirijs, & phrenitide, quæ omnia mala sunt, tum ex effectis, quos producunt, quippe cerebrum siccant, corpus debilitant & crudos humores generant, & omnem actionem impediunt dissipando spiritus: vt vero confirmaret specificā propositionem scribit 4. lib. eiusdem: non satietas, non fames, neque aliud quidquam, quod naturæ modum excedat, bonum. scribit enim alio loco, labor, cibus, potus, somnus, venus, omnia mediocria.

Apoplexiam vehementem nullo prorsus modo: debilem ægrè curaueris. 42. 2.

APoplexia multis constat symptomatis, nempe sensus, & motus voluntarij priuatione, oblæsione principium facultatum, & difficultate respirationis: ex illis symptomatis conijcitur eius magnitudo, aut paruitas, præsertimque ex differentijs difficultatis respirationis. Nam in reliquis symptomatis, quę in priuatione consistunt nulla differentia potest constitui secundum gradus: relinquitur ergo, vt captetur ex difficultate respirandi. In magna ergo apoplexia stertor est maximus, rarus, & cum spiritu frigido: in debili non ita magnus, celerior, & spiritus calidus: vehemens autem apoplexia incurabilis est, ob causæ magnitudinem, nimirum magnam obstructionem ventriculorum & substantiæ cerebri, qui nullo artificio ea li-

berari possunt. In debili, cum mediocris sit obstructio, liberantur aliquando ægri: non tamen sine difficultate: de hac specie potissimum intelligendus est Aph. non & alijs quæ aut ab interceptione venarum contingunt, aut ab affectione inflammationi simili.

Epilepsia laborantes iuuenes cum loci, temporum, & victus, tum etiam ætatis mutatio liberat. 45. 2.

HIc aphorismus videtur potius ad curationem epilepsiæ spectare, quam ad prædictionem: tamen, quia mutatione locorũ, temporum, victus, & ætatis, nos speramus epilepticos sanatos iri ad prædictionem referetur, omne enim effatum de re futura ad præsagitionem pertinet. Aphorismi vero sensus talis est, cum aliquis puer, aut adolescens, morbo comitiali laborauerit: Is ad iuuentutem accedens liberabitur, mutatione loci, temporum, victus, tum maxime ætatis: quæ interpretatio est Holerij valde ambigua: videretur enim velle, hic non posse sanari pueros epilepticos, nisi peruenerint ad iuuentutem, atque in ea ad mutandum locum, & victus rationem, quod videtur à ratione alienum, oportet enim omni artificio eniti. Vt quam citissime fieri poterit curentur, & si non possint perfecte sanari, disponantur tamen ad sanationem, vt cum ætas iuuenilis accesserit facilius mutatione ætatis

curentur: Quare loco iuuenum scribendum puerorum, præsertim cum vt scribit idem Hollerius, Hip. lib. de aëre, locis, & aquis, & 6. epid appellat epilepsiam morbum puerorum, quia illis sit familiaris, propter cerebri debilitatem, excrementorum copiam, & victus rationem immoderatam: in cerebro enim, debili corpore, & cæteris frigidis & humidioribus, facile producitur cerebri ventriculorum & substantiæ leuis obstructio, a qua comitialis morbus ortum ducit. Cum ergo contrariorum contraria sint remedia sequitur, vt mutatione facta in contraria, affectu illo liberentur. Oportet autem locum, & calidiorem, & sicciorem esse, & licet temporum mutatio non sit sita in nostra potestate, possumus tamen ex ea prædicere futurum, vt eius beneficio melius habeat æger, victus etiam instituendus calidus siccus, maxima verò spes euasionis collocatur in mutatione ætatis propter effulgescentiam caloris innati, à qua humores illi superflui frigidi & humidi coquuntur, & dissoluuntur.

Epilepsia ante pubertatem, amotionem recipit, post vigesimum vero quintum annum, fere comitatur ad mortem vsque. 7. 5.

AD 25. annum porrigitur pubertas: in qua spes summa sanationis epilepsiæ est posita, ob rationem iam dictam: si vero post vigesimũ quintum annũ epilep-

ſia aliquis prehendatur vix ſanationem recipiet: Dummodo laboret epilepſia per ſe, non per conſenſum. Nam ex Aph. 34. lib. 2. minus periculoſè laborant, quorum naturæ, &c. ergo cum minus conformis ſit ætati iuuenum, epilepſia periculoſius laborabunt. Quocirca fit, vt ad mortem vſque eos comitetur, Hollerius tamen ſcribit in declinatione ætatis ſolui aliquando: ſi a contrarijs cauſis ætatis illius originem ducat.

Conuulſio ab helleboro, lethalis. 1. 5.

CONuulſio à repletione, vel ab inanitione fit, vt & ſingultus, ex Hip. Aph. 39. libr. 6. Hanc ſententiam omnes admittunt: Sed in modo & parte affecta differunt. Gal. namq; exiſtimat conuulſionem eſſe motũ iniuſſum earũ partium, quæ noſtro iuſſu mouentur. Eraſtus in theſibus de conuulſione putat eſſe motum iuſſum, ſed deprauatum à phantaſia læſa, neque perfici a repletione, aut inanitione neruorum, vel muſculorum, ſed ab inanitione, aut repletione cerebri, de qua reſcripſimus lib. de ſympt. cauſis, hic vero Aphoriſmus ſimpliciter ſumptus, falſus eſſe videtur, vt doctiſſimus ſcripſit Hollerius: Quare diſtinctione eget, excitatur autem conuulſio ab helleboro, aut alio vehementi medicamento, aut dum purgatio fit, aut poſtquam perfecta eſt. Dum fit commouetur conuulſio, aut acrimonia medicamenti, aut

ti, aut materię attractę in ventriculum, quâ malè afficitur eius superius orificium, & conuellitur. Hæ omnes conuulsiones sunt sanabiles: Nam eiecto medicamento, aut humore molestante, per vomitum, aut secessum quiescit conuulsio: Si vero sequatur purgationem immodicam, lethalis est: Quod contingat ab extrema siccitate neruorum secundum Gal. aut cerebri, vt censet Erastus, a priuatione autem, habitus denuo non comparatur.

Conuulsio à vulnere lethalis. 2. 5.

EX vulnere multis modis conuulsio nascitur, aut enim propter largam sanguinis effusionem exsiccatur cerebrum, a qua conuulsio lethalis: omnis enim conuulsio ab extrema siccitate, lethalis fuit dicta: aut propter læsionem neruorum, vel tendinum, quibus consentit cerebrum: læduntur autem nerui, aut quia sunt vulnerati, aut inflammati, aut irritati, à pure, sanie, ichore, quæ exitium non habent, hæ omnes conuulsiones non sunt lethales, remedijs enim adhibitis vt plurimum sanantur.

A copioso sanguinis fluxu, conuulsio, aut singultus malum. 3. 5.

NOn dixit lethale, quia facile possumus eius effluxui mederi in principio cōuulsionis: ante quam ventum sit ad extremam siccitatem: singultus etiam malus est, à copioso sanguinis fluxu propter eandem rationem.

Purgationi immodicæ, conuulsio aut singultus superueniens, malum. 4. 5.

HIc Aphorismus fuit iam explicatus.

Si muliebri profluuio, conuulsio, aut animi defectus superueniat, malo est. 56. 5.

NAm ab inanitione extrema, ista symptomata proficiscuntur, quæ mala fuit iudicata.

Qui tetano corripiuntur, in quatuor dies pereunt: si vero has effugerint incolumes euadunt. 6. 5.

TEtanus est in numero morborum acutissimorum: qui tertio, aut 5. die solent finiri, morte, aut salutari crisi: si vero hos effugerint nimirum remedijs apposité adhibitis, aut crisi, aut febre superueniente, incolumes euadunt, expurgata materia, aut dissoluta. Intelligitur autem Tetanus à repletione natus, febre vero curari tetanum, scripsit Hipp. Aph. 57. lib. 4. cum inquit, qui conuulsione, aut distentione affligitur, si febris successerit morbum soluit, dissipatur namque materia distentionis & tetani, à febre succedente, ob eamque causam curatur distentio: quare Hipp. Aph. 26. lib. 2. scripsit febrem conuulsioni superuenire satius est, quam conuulsionem febri: Nam superueniens

discutit materiam: si vero succedat febri conuulsio, signum est eam nasci ab inanitione: At conuulsio ab inanitione est lethalis.ob eandem rem.Aph. 13. lib.7. scribit Hipp. propter ardores vehementes, conuulsio,aut tetanus,malum;ardores externi, vix tales esse possunt, vt tetanum a siccitate inducant, nisi sudore effuso, mirum in modum exsiccaretur corpus. Quare Philoteus per ardorē intelligit febrem ardentem,cui quando succedit conuulsio, mala est censenda ex Aph. superioribus.

Deliratio, quæ cum risu fit, tutior: quæ vero studio adhibito, periculosior 53.6.

HOllerius ex Gal. huic Aph. addendum existimat, quæ vero cum temeritate. periculosissima nomine delirij intelligit Hipp. omnem mentis alienationem continuam, quæ tribus gradibus distinguitur, designatis triplici genere symptomatum,risu,studio,& ferocitate,prout tres in corpore denominantur humores, sanguis,succus melancholicus,& atrabilis: delirium namque cum risu, à vaporibus sanguineis ortum ducit: cum studio, à melancholicis: sunt enim melancholici taciturni, & cogitabundi: ab atrabilarijs, cum ferocitate,propter adustionem.Sanguis autem, a quo sanguinei vapores efferuntur in cerebrum, benignus est humor, qui nullum periculum procreare potest quatenus delirium parit: succus melan-

cholicus mediam naturam tenet, inter sanguinem & atrambilem: quare periculosius est delirium ab eo natũ, quam a sanguine, minus tamen periculosum, quàm ab atrabile, a qua delirium periculosissimũ nascitur, ob malignitatẽ humoris naturę aduersissimi: fermentat nãq; & corrodit partes, in quibus est, tãtæque malignitatis perhibetur a Gal. lib. de atrabile, vt nullum animal possit gustare sine periculo.

A sanguinis profluuio desipientia, aut etiam conuersio, malum. 9.7.

DE conuulsione, à profusione sanguinis antea dictũ est, nunc de desipiẽtia à profluuio sanguinis nata, verba faciamus. Quando magna copia effunditur sanguinis, dissipantur spiritus: destituta itaque anima suo instrumento aberrat in sua operatione, vnde deliriũ accidit. Atque omnis dissolutio spirituũ mala est, ergo à sanguinis profluuio desipientia malum.

Ex multa potatione, rigor, & desipientia malum. 7.7.

ARistoteles problemate quinto lib. 3. quærit cur temulẽti rigeant: ad cuius propositi enodatiônem, necessaria est rigoris à tremore distinctio, & separatio: tremor namque est motus membrorum præter naturam, natus a debilitate facultatis motricis, partis trementis, & pondere

ipsius. Est nanque in tremore mutua successio, roboris attollentis facultatis, & ponderis deprimentis: fit autem debilis facultas terrore, quia spiritus ad cor retrahũtur, frigore, quod extinguantur, & intro repellãtur: à Venere nimia, dissipatis & exhalatis spiritibus, & ab alijs causis. Rigor vero est concussio corporis, a re molestãte partes corporis natus, quæ sese colligunt ad expulsionem rei molestæ. Vnde motus concussiuus: Aristoteles intellexit in explicatione problematis de tremore, quod existimet frigus ab excedenti vini copia generari in corpore, propter dissipationẽ caloris innati; scribit namque vinum calidũ, corporis caliditati naturali cõiunctũ, efficacius consumit ea, quæ calor naturalis & proprius, habet pro alimento, quam ipse calor insitus: deperdito ergo calore innato propter dissipationem humidi radicalis, quod est caloris innati pabulum, frigescit corpus, & tremit: probat autem eam propositionem, quod temulenti incidant in morbos frigidos, & hydropẽ, paralysim, apoplexiam, epilepsiam, & alios similes. Liebautius comment. in hunc aph. inquit, cum vinum omnium celerrime nutriat sua copia, vsque adeo venas replet, vt cogat naturam eius in modicam abundantiam expellere, vnde rigor. Verum supponatur multa potatio quæ facile non potest superari a natura, & in alimentum conuerti. Præterea si rigor commoueretur propter eam rationem, vt plurimum copia illa san-

guinis expelleretur per sudorē, per quem fieret temulentiæ dissipatio. Adde quod rigor excitatur, ab humore pungente, & vellicāte partes sensibiles, alimentum vero a vino multo procreatū nec acre neq; pungens est, ergo illa opinio vera non est: quā ob causam, Aristotelis ratio præferenda; contingere in temulentis tremorem à perfrigeratione, per debilitationē caloris innati, propter dissipationem humidi radicalis. omnis vero debilitas caloris innati, non tantū mala, sed funesta censeri debet. delirium autem cōtingit in larga potatione vini, ab inflammatis spiritibus, ergo à multa potatione rigor & delirium simul non tantum mala, sed funesta.

Melancolicis, & nephriticis, hæmorrhoides superuenientes, bono sunt. 11.6.

Insanis si varices seu hæmorrhoides superuenerint fit insaniæ solutio. 21.6.

ILli Aph. fuerunt explicati cap. de reuulsione.

In mania, difficultas intestinorum, vel aqua intercutem, vel ecstasis bonum. 5.7.

OMnis permutatio morbi è parte principe in morbū partis ignobilis, per metastasim siue metaptosim facta, nimirum priore morbo cessante, in bonis ducēda; atqui maniā, morbi cerebri in difficultatem intestinorum, & hydropē salutarem, quod fiat, sine iecoris sāguificæ

facultatis læsione, est huiusmodi, ergo in mania difficultas intestinorũ, aut hydrops bonum. verum mentis alienatio ea lege bona dici non potest, quocirca aliã ratiocinationẽ inire oportet, hoc modo: ea quę significant morbum mox solutum iri bona censenda. Atqui exthasis maniæ succedẽs id significat, quod scilicet, sit sparsa maniæ materia criticè, per totũ cerebrum, vnde nascitur maior mentis alienatio, cum bono successu futuro, ergo in mania exthasis bona est: quàm vero sit ambignum exthasis nomen, lege apud Hollerium.

In morbis melancholicis ad hæc suspecti, humorum decubitus, vel enim apoplexia, vel conuulsio vel mania vel cæcitas significatur. 56. 6.

HIc Aph. superiori contrarius videtur, quod decubitus humorum ad partes corporis periculosos esse prænunciet. Superior vero translationes, quæ fiunt, per decubitum humorum, è partib⁹ in partes, salutares enunciarit. Respondemus decubitus per metastasim factos è partibus nobilibus, ad partes ignobiles salutares dixisse: mutationes autem morborum, quæ fiunt in partes nobiles è nobilibus, aut ex ignobilibus in principes, sunt periculosę, tum etiam illæ quæ fiunt è particula alicuius partis nobilis, in particulã eiusdem: vt è partibus cerebri in partes, eiusdem facta translatione, apoplexia nascitur aut mania, aut conuulsio, aut furor, aut dela-

bante materia in oculos, cæcitas: decubitus ergo tales sunt periculosi.

Opthalmia laborantem, alui profluuio corripi bonum. 17. 6.

HIc Aph. fuit expositus cap. de reuulsione.

Sed in somnis etiã, an de oculis aliquid subappareat, spectare oportet: Nam si quid, non exacte commissis palpebris, de albo appareat, modo non ex alui profluuio, aut medicamenti potione accidat, malum signum est, & valde perniciosum. 52. 6.

IN prognosticis additur, nec ita dormire cõsueuerit. Illa namque albedo subapparens, significat musculos oculum claudentes, non posse coniungi: accidit autem illud, aut imbecillitate facultatis musculos mouentis, aut a conuulsione per inanitionem nata: facultatis vero cuiusque debilitas perniciosa. Item conuulsio à siccitate. Rogandi ergo in tali symptomate ægri num ita dormire consueuerint: aut hoc contingat propter vacuationem immoderatam, sponte aut arte suscitatam: debilitatis vero, aut conuulsionis signa petuntur à causis quæ illas possunt generare & ex aliarum facultatum animalium, vitalium, & naturalium infirmitate: hoc autem cum sit periculosum in omnibus, in pueris tamen maximè.

Distillationes, & grauedines coctionem in valde senibus non admittunt. 40. 2.

VAlde senes siue decrepiti, pauperie caloris innati laborant, omnis vero coctio, siue pepasmus materiæ morbificæ, fit à calore robusto, quantoque frigidior est materia, tanto difficilior est eius coctio: Grauedo autem, & raucitas in decrepitis, a pituita excitantur valde frigida, mirum ergo non videatur, si in valde senibus coctionem non admittant.

PROGNOSTICA

AD MORBOS PECTORALES spectantia.

Quibus ex angina ad pulmonem mali fit conuersio : hi intra septem dies moriuntur : si vero hos effugerint, purulenti euadunt. 10 5.

Ngina inflammatio est musculorum laryngis internorum, vel externorum, aut omnium simul : dignoscitur ex difficultate respirandi, & deglutiendi: si materia anginæ fuerit conuersa in pulmones per metastasim, relicto priore loco, quæ translatio cognoscitur ex propriis signis peripneumoniæ, aucta nimirum difficultate respirandi, grauitate suborta in partibus internis pectoris, & rubore saturato genarum, moriuntur ægri intra dies septem, numerando à die translationis, quod morbus acutus acuto succedens lethalis soleat existere, quod si effugerint, rumpitur pulmonum abscessus, & effunditur in thoracis capacitatem, vnde empyema suboritur, rumpitur vero post septimum diem, quia pure facto intra septem dies, natura molitur excretionem, quam cum non possit moliri per anacatharsim : propter debilitatem partium pe-

ctoralium, & infirmitatem facultatis animalis motricis, effundit pus in thoracis capacitatem, facitque Empyema: si vero materia transferatur in pulmones per epigenesim, nullo modo seruantur: Omnis enim epigenesis in his morbis mortalis est.

Qui gibbi ante pubertatem fiunt, ex asthmate moriuntur. 46. 6.

GIbberos intelligit Hipp. per luxationem vertebrarum thoracis, nam qui gibbi sunt, luxatis vertebris lumborum, ex asthmate statim non moriuntur, quia in illis non imminuitur capacitas pectoris, neque gibberi propter luxationem vertebrarum pectoris, post pubertatem, quod ampla sit iam capacitas pectoris, intereunt ex asthmate. Quod vt intelligatur animaduertendum est pulmones, habere suas venas, per quas nutriuntur, & augentur: quæ à gibbositate metaphreni, impediri non possunt à suo officio. Pectus vero cum nutritur a venis diffusis per vertebras metaphreni, non potest ab illis bene nutriri, & augeri, quia comprimuntur à vertebris luxatis: Quocirca pulmo maior fit proportione, ipso pectore, ex quo sequitur pulmones comprimi, nec libere moueri propter angustiam thoracis. Quamobrem si asthmate laboret is, qui ante pubertatem gibber fuit factus, suffocetur oportet, & moriatur, respiratione namque

tandem priuatur, cuius priuatio repentina mors est.

Angina correpto si tumor appareat in collo, bonum: foras enim morbus existit. 37. 6.

OMnis namque motus humoris morbifici à partibus internis ad externas, bonus, cum enim tumor apparet in collo anginosi, huiusmodi fit motus. Ergo angina correpto, si tumor appareat in collo bonum: modo id fiat per metastasim, non per epigenesim.

Ab angina habito tumor, & rubor in pectore superueniens, bonum: extra enim vertitur morbus. 49. 7.

NOn habet hic Aphorismus dissimilem explicationem à superiori.

Si febricitanti, nullo existente in faucibus tumore, strangulatio subito accidat, lethale est. 34. 4.

VT significet suffocationem proficisci ab angina, scribit, si febre detento: (Nam febris est perpetua comes omnis inflammationis internæ,) & nullo apparente in faucibus tumore, neque externo, neque interno, vt locum affectum ostendat, ex quo sequitur febrem continuam cum strangulatione significare anginam, cum vero, angina sit interna, aut ex-

terna, hoc loco internam ſubintelligit, quæ latet in muſculis internis laryngis, ſine vllo tumore apparente in faucibus: eſt autem illa ſtrangulatio lethalis, quod in febre ſit ſumma neceſſitas reſpirandi, propter vſum auctum: & propter anginam internam, extrema difficultas ducendi ſpiritum.

Si febre detento, repente collum intorqueatur, ac vix deglutire queat, nullo exiſtente tumore lethale. 35. 4.

INtorquetur collum aliquando à tumore vnius partis colli, vt videre eſt, in parotidibus, & ſtrumis, verum de illa contortione non loquitur Hipp. cum dicat nullo exiſtente tumore in collo: neque de angina proprie dicta, nimirum inflammatione muſculorum laryngis, quod ſcilicet cum difficultate deglutiendi adſit in ea reſpirandi difficultas. Quare intelligat oportet de inflammatione œſophagi, aut luxatione vertebræ colli: adeſt tamen aliqua difficilis reſpiratio in phlegmone œſophagi, propter tracheæ arteriæ communitatem: lethalis autem eſt quod inflammatio illa non antea ſanari poſſit, quam æger pereat alimenti defectu, aut reſpirandi: vertebræ verò luxatio eſt omnino incurabilis.

Strangulati, aut suffocati : nondum tamen mortui, ad se non redeunt, quibus circa os spuma collecta apparuerit. 43.2.

QVia, qui laqueo suspenduntur mortui non sunt, suffocatio namque fit in tempore · non potest enim intercipi spiritus in temporis puncto, cum transpiratio fiat per poros vniuersi corporis. Ergo qui strangulantur moriuntur, nec mortui sunt, & cum mortui non sunt, possunt reduci ad vitam: non tamen omnes. Signum autem quod non possunt pristinæ vitæ restitui est, spuma circa os collecta, ea namque significat dissipationem spirituum, à nimia agitatione, & calore, cum quibus humores miscentur violenter : pertinet autem ad prognosticum quia ex præsentibus futurum aliquod pronunciatur, nimirum ex priuatione spumæ in strangulatis spes restitutionis in pristinum statum.

Pleuritide, aut peripneumonia detento diarrhæa interueniens, malum. 16.6.

DIarrhæa aut est symptomatica, in pleuritide, & peripneumonia, aut critica : illa significat læsionem partium ventris inferioris, nimirum Iecoris & lienis, perindeque earum debilitatem, Quare cum animalis facultatis læsioni in difficili respiratione constitutæ, & vitalis, ab affectione partium vicinarum proficis-

centi, accedat naturalis facultatis infirmitas, res ægri male se habent, quo enim plures facultates in vitio sunt, eo res ægri peiore sunt in loco: si critica sit, facta per translationem materiæ morbificæ, è pectore in intestina, est salutaris. dignoscitur autem symptomatica, quod cruda sit materia extra diem criticum nata, nec ægri melius habeant, imo damnis augeantur: in critica vero, materia cocta est, die critico excitatur: & ægri melius habent.

A pleuritide peripneumonia, malum. 11 7.

POtest pleuritis mutari in peripneumoniam, aut per metastasim, aut per epigenesim: hoc modo illa mutatio, non tantum mala est, sed funesta: Morbus enim acutus, acuto succedens, priore non extincto mortalis est. Si verò per metastasim, mala quidem, quod acutus acuto succedens, sit periculosus, non tamen semper lethalis.

A peripneumonia delirium malum. 12. 7.

EA distinctio quæ facta est in superiori Aphorismo accommodari potest huic sententiæ: tamen peior est in hac mutatione translatio, quia fit a parte officiali in principem.

Qui acidum eructant, non admodum pleuritici fiunt. 33. 6.

HIc Aph. pertinet ad prædictionem, nam ex re presenti, nempe ructu acido prædicitur futurum, vt aliquis non laboret pleuritide: eadem enim est disciplina contrariorum. Quare priuationis morborum erit prædictio, vt est positionis. causa autem consistit in eo, quod qui acidum ructant, abundant humoribus crassis, viscidis, & pituitosis, aut melancholicis, qui in ventriculo præsertim redundant: Hi autem humores raro per defluxum, procreant tumores lateris, & inflammationes illius: non enim partes illas, densas permeare possunt: Ergo qui acidum ructant non admodum pleuritide laborant.

Qui pleuritide laborant, nisi intra dies quatuordecim supernè purgentur, ijs in empyema fit mali translatio. 8. 5.

COnsueta, & frequentior pleuritidis solutio, fit per expectorationem, finis autem pleuritidis, quia morbus existit acutus, est decimusquartus dies: si ergo non purgetur pleuritis intra dies quatuordecim supernè, natura coquit materiā pleuritidis, intra membranam costas succingentem, quæ tandem in capacitatem thoracis translata, empyema procreat, nihil

nihil tamen vetat eam materiam transferri per vrinas, aut per fæces alui salutariter, vt vidimus in multis.

Quicunque ex pleuritide empyj fiunt, si a ruptione empyematis intra dies quadraginta repurgentur, liberantur, alioqui transeunt in tabem. 15. 5.

EX Aph. 8. libr. 5. qui pleuritide laborant nisi intra dies 14. superius purgentur, ijs in empyema, fit mali conuersio: Verum non fiunt empyj 14. die semper: sed, quo die abscessus rumpitur, & effunditur pus in capacitatem thoracis: dignoscitur vero puris confectio in pleuritide, ex pondere in latere percepto: tum ex mutua horrescendi, & sudandi vicissitudine: stimulatur enim membrana acrimonia puris, & tenuior illius pars per poros resudat, cognoscitur vero ruptio illa, quod lateris affecti grauitas auferatur, & nascatur pondus supra diaphragma, à pure ibi stabulante, tum difficultas respirandi maior, ab oppressione præcipui liberæ respirationis instrumenti, tum reliqua adsiut symptomata, quæ empyema conceptum ostendunt: Numerando ergo ab eo die, si intra 40. dies, qui terminus est longior, materia empyematis repurgetur, aut natura, aut arte ægri liberātur. Sin cōtra tabidi fiūt, quod diuturnitate temporis, pus illud malignitatē acquirat, & acrimoniam: vnde pulmones exulcerantur, ex quo vlcere, tabes contingit.

Destillationes in ventrem superiorem ad suppurationem perueniunt intra dies viginti. 38. 7.

PEr ventrem superiorem iudicio omnium interpretum Hipp. intellexit thoracem, nomine vero distillationis, inflammationem per defluxum, genitam in partibus internis thoracis: hanc inflammationem superari scribit intra 20. dies, quod illud tempus satis sit ad puris confectionem. Hipp. vero sumit semper terminum mediocrem: quædam enim inflammationes citius suppurantur, aliæ tardius, pro quantitate materiæ, & naturæ viribus.

A sanguinis sputo puris expuitio, malum. 15 7.

ISta consecutio sputorum, vt cum sputum purulentum sequitur sanguineum, demonstrat vlcus, aut abscessum in parte illa conceptum, a qua pus dimanat, hoc autem non accidit in cerebro, aut partibus oris, licet enim ex ore & faucibus tum ex cerebro spuendo reijciatur sanguis, Tamen, nulla aut perexigua subsequitur puris sputatio. Aphorismus autem intelligendus de copiosa: parua enim puris reiectio mala, nullo pacto esse potest, atqui multa non potest esse puris excretio, post sanguinis sputum, nisi pulmo, aut pectoris partes afficiantur: quorum affectio mala est. Ergo à sanguinis sputo, puris sputum malum: alia redditur ratio ab Hipp. Apho-

tiſmo ſequenti nempe 16. libr. 7. cum ſcribit.

A puris ſputo phthiſis, & fluxio, cum vero ſputum retentum fuerit, moriuntur. 16.7.

A Puris ſputo neceſſario tabes non ſequitur, niſi puris ſputum ab vlcere pulmonis oriatur. Quare aduerte puris ſputum aliquando naſci, ex repurgatione materiæ abſceſſus, concepti in latere, aut alijs partibus pectoris, aut ab empyemate, quam neceſſario non ſequitur phthiſis: niſi longitudine temporis, illud pus tranſeundo per pulmones, illos exedat. Sin autem naſcatur ab vlcere pulmonum, phthiſis neceſſario ſequitur, fluxus autem nomine intelligit, vel fluxum ventris, vel capillorum defluuium, quæ in phthiſi ſunt periculoſa ex coacis, & prognoſticis, tum Aph. 12.l.5. propter debilitatem retentricis inteſtinorum, & cachexiam totius corporis, cuius ratione exſiccati capilli decidunt. in phthiſi vero ſi ſputum retineatur primo oregmonem parit, & paulo poſt ſuffocationem, & mortem.

Tabes ijs maximè ætatibus fit, quæ à decimo octauo ſunt ad triceſimumquintum. 9.5.

EST prognoſticum tabis futuræ à ruptione venæ, Nam ea ætate maxime abundat ſanguis, rumpitur autem vena è copia diſtendente, propter efferueſ-

centiam, quæ enim feruent maius ſpatium requirunt.

Quibus per tabem capilli è capite defluunt, ij alui profluuio ſuperueniente moriuntur. 12. 5.

PRofluuium alui natum ex ea materia quæ cauſa eſt defluuij capillorum in tabe, eſt mortale. defluunt enim capilli, propter acrimoniam, & corruptionem alimenti partium ſingularum, cuius quædam portio labitur è cerebro, in inteſtina, quæ proritantur ad excretionem: fluxus vero, qui conſtat materia morbifica critice expurgata, ſalutaris eſſe ſolet. de primo intelligendus eſt Aphoriſmus cum ſuccedat defluuio capillorum.

Si tabe detento profluuium alui ſuperueniat perniciosum. 14. 5.

AD explicationem huius Aphoriſmi, neceſſaria eſt diſtinctio ſuperius explicata, de duplici fluxu, nam ſi fluxus ſit corruptæ materiæ, & crudæ, pernicioſus, ſi vero materiæ morbificæ coctæque, ſalutaris.

Qui tabe infeſtantur, ſi ſputum quod extuſſiunt olet grauiter carbonibus iniectum, & capilli defluunt, lethale. 11. 5.

ANimaduertere diligenter oportet, num ſputum fœtidum, aliunde proficiſcatur quam ex vlcere pulmonum, nimi-

rum ex vlcere partis alicuius ipsius oris. Si ergo emanarit ex vlcere pulmonum mortis prænuncium est, quia ille fætor soboles existit magnæ corruptionis,& malignæ, qua extinguitur calor natiuus pulmonum, & cordis temperies labefactatur: vicinia, & proximitate tamen, quia sæpe pituita,putret in pulmonibus, quæ in ignem coniecta olet grauiter, fine iudicio funesti euentus. Hipp. ad certiorem, & firmiorem prædictionem addidit, & capilli defluunt,de quo capillorum fluxu in superioribus dictum est.

Si empyis,cum vruntur aut secantur,purum,& album pus effluat,euadunt: si vero subcruentum, fæculentumque & fætidum, pereunt. 44. 7.

IN empyemate concepto,quando metus imminet suffocationis, aut non potest natura pus expurgare,per expectorationem, si vires consentient aperiendum est latus ferro & igne, inter quartam & quintam costam, numerando à prima falsa costa versus superiorem, idque nouacula suprema parte obtusa, inferiore incidente, ne neruus,arteria,& vena secentur,quę delitescunt,in parte inferiori costæ. Hæc autem sectio debet fieri consilio Hipocratis in coacis animaduersionibus, 15 die post ruptionem apostematis, Quod scilicet intra illud tempus, pus coquatur, crudum enim educere non est æquum, imitatione

naturæ, quæ prius coquit, quam excernat, nisi necessitas cogat, neque diutius cunctandum, ne acrimonia, & fœtore puris à corruptione nata, labefactentur vires vitales, vnde mors: tempus vero ruptionis vomicæ potest animaduerti ex signis prçscriptis empyematis concepti: Quare ergo si liceat medico illa cognoscere, pus educetur prauum, cum prauis ægri rebus: Quod scilicet, aliquando vocetur medicus longe post decimumquintum diem, aut talis sit natura puris concepti: eligit ergo potius medicus in summa necessitate, aliquod remedium ad solatium ægri experiri, quam nullum, secando scilicet, vel vrendo: euadunt vero illi ægri, qui secantur, aut vruntur si pus fuerit album, & purum, quia significatur potestas naturæ robusta, quæ potuit tale pus conficere, si vero fuerit subcruentum, fæculentū & fœtidum, pereunt illi empyj, quod illud pus significet naturæ debilitatem summam, genitam à corruptione, & deprauatione materiæ purulentæ, a qua mors impendet, notandusque Aphoris. 27. lib. 6. quicunque empyi aut hydropici, vruntur aut secantur si pus aut aqua vniuersim effluxerint omnino moriuntur, propter dissipationem repentinam spirituum quare sensim facienda puris eductio.

PROGNOSTICVM de morbis cordis.

Qui ſæpe & vehementer citra manifeſtam cauſam animo linquuntur, ij derepente moriuntur. 41. 2.

Ypothymia, eſt præceps virium lapſus, quę cum agnoſcat multas cauſas, illęvel ſunt medico manifeſtę, vt penuria alimenti, fluxus ventris magnus, hemorrhagia larga, & aliæ multæ: aut occultæ, vt diſſipatio ſpirituum, à cauſa interna, vt à tumore præter naturam cordis, à pure tranſeunte per cor, à copia aquoſi humoris à pericardio contenti, & ab alijs cauſis. Ea quæ pendet à cauſa non manifeſta, aut quidem nota, ſed interna & perenni quæ ſit occaſio frequentioris lypothymiæ & vehementis, cuius vehementia dignoſcitur duratione, longa & difficili virium reſtauratione, licet commode adhibeantur remedia, repentinæ mortis cauſa eſt futura, propter facultatem vitalem diſſipatam, frequentia lypothymiæ vehementioris.

DE PROGNOSTICIS

AD AFFECTVS IMI ventris pertinentibus.

Quibus elata hypochondria murmurant, lumborum dolore succedente, iis alui humectantur: nisi flatus erumpant, aut vrinæ copia prodeat, hæc vero in febribus accidunt. 73.4.

Vturi fluxus ventris, in febribus præsertim pituitosis, tria signa prodit Hip. elatio hypocondriorum à flatulento vapore, per calorem coquentem excitato: murmur in ijsdem perceptũ, ex motu flatus mixti cum humore: & lumborum dolorem natum à distentione partium in lumbis iacentium, & præsertim intestinorum, quæ in illis sita sunt: cum enim ibi adsit materia morbifica, natura eam expellet per proxima, & commoda loca, nimirum per intestina, expulsa autem per intestina fluxus alui nuncupatur, tamen necessario his positis, fluxus ventris non concitatur, potest enim in flatus discuti, aut per vrinæ vias purgari: quare Hipp. subiungit, nisi flatus erumpat, aut vrinæ copia prodeat.

Quibus

Quibus dolor circa hypochondrium est, sine inflammatione, iis febris superueniens dolorem soluit. 40.6.

DOlor hypochondrij, vel circa hypocondrium sine inflammatione natus, significat illum pendere ab humore frigido, aut intemp. frigida, vel à flatu, cui nullum præsentius remedium contingere potest, quam febris superueniens, febris namque omnibus affectibus à frigida intemperie ortis, remedio est vt contraria: quare in illo dolore vtile censetur vti calidis discutientibus, exemplo spontaneę dissolutionis à febre manante.

Dolores & tumores ventris sublimes, leuiores, non sublimes, fortiores. 7.6.

VEnter inferior mensurandus, secundum profunditatem, cuius profunditatis medium est peritoneum, dolores itaque & tumores sublimes dicuntur qui sunt supra peritoneum, prope musculos abdominis, vel in illis: non sublimes sed profundi, qui sunt in partibus interioribus, qui fortiores proinde sunt quod afficiant partes nobiliores, nimirum iecur, lienem, & reliquas partes internas: sublimes autem sunt leuiores, quia partes superficiarias lædunt, & facile curari possunt. pertinet vero ad prognosticum hic Aph. quatenus ex illo prædicitur longitudo do-

loris, secus enim, est partis affectæ signũ: sunt autem longiores, partis natura & motu affectionis.

A ventris diuturno dolore suppuratio fit. 22. 7.

CVm suppuratio sit futura post dolorem, ad prognosticum pertinet hic Aph. Cæterum dolor in partibus imi ventris, potest procreari à multis causis. Verum quia Hipp. scribit diuturnum dolorem, facile ostendit eius causam esse huiusmodi, quæ facile non possit dissolui, & tamen in pus mutari queat: talis autem censetur inflammatio œdematosa, quæ cum diuturna sit, ratione pituitæ admixtæ, tãdem in pus mutatur: cognoscitur autem ex febre lenta, tum grauitate percepta in partibus imi ventris, & renitentia, & demũm ex causis generantibus humores illos, nimirum sanguinem & pituitam. Ac si diceret Hipp. tumor œdematosus dolorificus in partibus imi ventris natus, minatur futuram suppurationem, id est puris in ea parte collectionem.

In forti dolore ventris, partium extremarum frigiditas, malum. 62. 7.

DOloris vehementioris partium præsertim internarum, ea est conditio, vt ad se attrahat spiritus, & sanguinem, ex quo accidit vt practici medici fluxionem maxime reformident, in eas partes

futuram, in quibus commouetur dolor vehemens: præterea nihil æque dissipat vires, atque dolor vehemens : Ergo non est mirum , si externa frigeant in doloribus vehementioribus ventris , cum retrahantur spiritus ad partes internas , & dissipentur in toto corpore: atqui dissipatio spirituum ob quam accidit in extremitatibus perfrigeratio mala est , peiorque propter retractionem ad partes interiores, in quibus dolor vehemens existit.

Quibus inter ventriculum, & septum transuersum, pituita concluditur, & dolorem adfert in alterutrum ventrem viam non habens, iis per venas in vesicam versa pituita , morbi fit solutio. 54. 7.

RArus existimatur huius aphorismi casus, est tamen summi hip. obseruatio rationalis, posito enim possibili nihil absurdi sequitur, at possibile est pituitam posse colligi inter ventriculum , & septum transuersum , & in reliquis corporis spatiis, neque ex his est, quę fieri non possunt, illam pituitam per vrinam expurgari: nam ex principio commentarij. 5. lib. 6. epid. naturæ morborũ medicatrices, tum indocta natura, quæ necessaria sunt efficit: Et libro de alimento confluxio vna , conspiratio vna, compatientia omnia: natura ergo sibi molitur viam nobis occultam, cum corpus sit totum perspirabile & commeabile.

Quibus prædurum iecur aduritur, si purum pus effluat, & album, salui fiunt, in tunica enim ipsis pus continetur: si verò qualis amurca profluat, intereunt. 45 7.

QVando critici dies præteriere, nec hepatis inflãmatio vllo genere crisim finitur, quoniã à pure concepto vitiatur iecoris perenchyma, de aperienda vomica est cogitãdum, vt puri pateat exitus: quo posito inquit Hip. si pus purum id est album, læue, & æquale effluat, euadunt ægri, ostenditur namque robur naturæ coquentis, Hip. verò aliam reddit rationem, quod scilicet pus in tunica contineatur: quæ ratio subobscura est, nam maior est vis caloris, in penitioribus partibus iecoris, quàm in superficialibus. Ergo longe à membrana internam partem versus, pus debet generari perfectius, secundo, cur postrema parte Aphorismi, non dicit Hipp. quia pus in substantia iecoris continetur: & non quòd pus qualis amurca profluat, propter hanc difficultatem, multi huius Aphorismi interpretationem prætermiserunt: Nos vt soluamus illa argumenta, Respõdemus voluisse Hip. significare abscessum iecoris prope membranam inuestientem, ex quo, sectione facta fluit pus laudabile, esse salutarem: illum verò, qui fit in partibus internis iecoris, esse mortalem, non quia sit internus, sed propterea quod aperiuntur, & ero-

duntur illæ venæ, quæ per iecur ſparguntur, ex quibus affluens ſanguis, cauſa mortis eſt, propter hanc rupturam, pus amurcoſum egreditur, & fœculentum, quippe mixtum cum ſanguine craſſo, qui dum coqueretur inflammatio, craſſus eſt effectus.

Hepar durum effici, regio morbo correptis, malum eſt. 42. 6.

IN regio morbo hepar durum fit, aut ab inflammatione, vel ſcyrrho, aut a ſola obſtructione, hæc verò ſunt diſtinguenda ſignis, in praxi explicatis: omnis autem durities hepatis mala, quod viſceris principis læſionem magnam oſtendat, quæ mala cenſetur: peior tamen cenſetur, quæ ab inflammatione, aut ſcyrrho ortum ducit, cum enim læditur à cauſis enumeratis, labefactatur facultas ſanguifica, quam labefactationem ſequitur deprauata omniũ partium nutritio, quæ mala eſt: Ergo regio morbo laborantibus, iecur durum fieri malum.

Quibus hepar vehementer dolet, iis febris ſuperueniens, ſoluit ægritudinem. 53. 7.

CVm febris ſuperueniens ſoluat dolorem iecoris, neceſſarium eſt dolorem procreari à frigida intemperie, & à flatu: nam febris eſt tantum remedio frigidis affectibus. Et quia parẽchyma iecoris, non eſt valde ſentiens, quippe neruulo à

ſexto pari tantum eſt donatum. Quare non poteſt valde dolere: intelligendum itaque locum doloris, eſſe membranam veſtientem, aut ligamentum, quo ſuſpenditur iecur: quibus itaque à frigida intemperie, & à flatu iecur dolet externa parte, iis febris ſuperueniens ſoluit ægritudinem.

In hepatis inflammatione ſingultus malum. 17. 7.

SIngultus propter iecoris inflammationem naſcitur, aut à ſiccitate orificij ſuperioris ventriculi, aut à bile è iecore in illud orificium regurgitante: omnis talis ſingultus malus, ab inanitione tamē peior cenſeri debet, poteſt namque bilioſus humor mitigari, lenientibus, & purgari: qui autem ab inanitione, aut ſiccitate ortum ducit, vix eſt curabilis, quia à priuatio ac habitus vix comparatur.

Qui lienoſi difficultate inteſtinorum corripiuntur, iis ſuperuenientem longam diſenteriam, aqua intercutem, aut inteſtinorum leuitas excipit, & moriuntur. 43. 6.

HVic aphoriſmo omnino contrarius eſt 48. huius lib. In quo ſcribit Hip. lienoſis ſuperueniens dyſenteria bonum, hæc contrarietas facile conciliari poteſt diſtinctione paulo poſt dicenda: lienoſus nomine generali ille dicitur, cuius malè eſt affectus lien. Hoc loco peculiariter appellatur cuius lien eſt plenus prauis humori-

bus, quorum repurgatio fit per intestina, nimirū per dysenteriam: ea vero dysenteria, sequitur naturam humoris in liene cō-tenti. Quare si humor fuerit atrabilarius, disenteriam procreat incurabilem, ex Hip. Aph.24.lib.4. si à melancholico succo, qui diuturnitate temporis putredinem, & acrimoniam contraxerit, vnde habet vim erodendi & vlcerandi intestina, distinguendum: Nam si ea breuis fit salutaris existimatur; si lōga, lethalis. Quocirca Hip. Aph.43. inquit, si longa superuenerit disenteria Aphorismo verò 48. loquitur de breui & salutari, longam vero dysenteriam sequitur, aqua inter cutem, aut intestinorum, leuitas, siue lienteria: Hydrops quidem, à refrigerato hepate, lienteria verò propter ventriculi, & intestinorum debilitatem summam.

Quibus tormina adsunt, & circa umbilicum cruciatus, & lumborum dolor, qui neque medicamento, neque per alia præsidia soluuntur, in siccam hydropem firmatur. 11.4.

Oportet illa tormina, nasci à flatu cum desinant in hydropem siccum, qui à flatu ortum ducit, affectus enim nascitur, à simili causa: cum verò neque medicamentis, neque aliis præsidiis soluatur, firmatur ille hydrops, quod perinde est ac si diceret non sanatur. Quod scilicet mala, quæ non cedunt remediis apposite applicatis, nascantur ab æquali intemperie, quæ hectica dispositio appellatur, incurabilis omnino.

Aqua inter cutem laborantibus, exorta in corpore vlcera non facile sanantur. 8. 6.

VLcera sanantur exsiccatione, & carnis regeneratione, atqui in hydropicis præsertim aquosis, adest aquarum copia, quæ exsiccationem vlceris prohibet, & carnis laudabilis generationem. Ergo verus est Aphor.

Aqua inter cutem laborantibus, tussis superueniens, malum. 35 6.

TRiplex in hydrope potest tussis suscitari, prima à defluxu humoris in pulmones è cerebro manantis, quæ cum hydropis non sit consectaria, nec ab eo vllo modo dependeat, mala non potest iudicari: secũda proficiscitur à iecore tumescẽte, & diaphragma cõprimente, vnde compressum & molestia affectum, sicca, & tussi inutili nititur frustra, & imaginatione fallaci excutere, quòd noxium est: hæc quidem mala vt symptoma, malè affecti iecoris, partis principis, non tamen ab hydrope manat: tertia est ab aquis in pulmones delatis: quod scilicet aqua hydropicorum eo ascẽdat, quæ tussim parit malam, vt signum suffocationis, mox futuræ: laborant namque illi hydropici compressione draphragmatis & compressione pulmonum, ex quibus vehemens nascitur difficultas respirationis, & tandem suffocatio: ad hunc

Aphorismum referendus est 47.lib.7.licet diuersus videatur.

Aqua inter cutem correpto, si aqua, quæ in venis est ad ventrem defluxerit, mali fit solutio. 14. 6.

NOn est semper verus hic Aph. quare distinctione est opus, si quidem fluxus aquosus exortus fuerit in hydrope non confirmato scilicet, in quo partes ad imum ventrem pertinentes, & præsertim iecur, sunt adhuc integræ, solaque alteratione afficiuntur, non alienatione, is habet vim soluendi hydropem: cum vero alienata est viscerum illorum natura, confirmatus dicitur hydrops quod intra duos menses contingere censet Holler. in eo si fluxerit aluus multa colluuie aquosa, morbus non soluitur, Desperata enim sunt vitia in vlceribus quę nullo pacto sanari possunt, dignoscitur verò alienatio iecoris præsertim ex vrina sanguinei coloris, aut vinacei: quæ significat retentricem iecoris, venarum, & renum labefactatam, & prostratam penitus: eadem est interpretatio Aph.29. lib.7.

DE PROGNOSTICIS AD RENVM MORBOS, VESICAE, VENtriculi,& inteſtinorum ſpectantibus.

Renum & veſicæ vitia, in ſenibus difficulter curantur. 6. 6.

PER vitia intelligit Hip. omnis generis morbos, renum, & veſicæ, curantur vero difficulter in ſenibus, propter naturæ debilitatem præſertim, ſi illi morbi fuerint longi, in ſuperioribus namque dictum fuit raucedines & grauedines in ſenibus non curari. Accidit, quod medicamenta ad illas partes peruenire non poſſunt integris viribus, præterea ob affluxũ perennem ſeroſi humoris ſalſi & acris per renes & veſicam labentis, ex quo vlcera naſcuntur & dolores, nec non inflammationes. Triplici ergo de cauſa renum & veſicæ vitia in ſenibus difficulter curantur.

Si quibus verò è renibus laborantibus, præter ſupra dicta ſigna, dolores etiam circa ſpinæ muſculos fiant, ſiquidem ad loca exteriora ſen-

tiantur, extrinsecus abscessum quoque expecta: Si vero ad interiora magis vergant, abscessum etiam intrinsecus futurum potius spetandum est. 36. 7.

MOrbos renales intelligit eos omnes, qui nascuntur in regione renum, & circa lumbos. Mala vero signa illa, quæ fuere duobus superioribus explicata, nimirum bullæ supernatantes in vrina, tum pingue, quod supernatat in vrina, quæ longum morbum renum, & diuturnum significant, Bullæ namque demonstrant calorem multum, qui dilatat humorem viscidum illum, replendo flatibus: pingue autem est effectus caloris febrilis vehementioris fundentis, quæ omnia mala sunt signa: ad ea vero si accesserit dolor vehemens, denotant in his locis intemperiem cum materia, quæ temporis progressu mutabitur in abscessum exteriorem, aut interiorem, prout dolor fuerit internus, aut externus.

In morbo diuturno cibi fastidium, & syncera deiectiones malum. 6. 7.

IN morbis longis opus est victus ratione pleniore, vt vires conseruentur ex lib. 1. aph. Si ergo æger, qui longo laborat morbo, cibi fastidio vexetur, interiturus est alimenti penuria. cibi vero fastidium nascitur ex appetitione prostrata, synceræ

autem deiectiones, significant debilitatem facultatis miscentis excrementa, tum consumptionem seri omnis, omnis verò facultatis informitas mala censetur, & quo plures in vitio sunt facultates, eo peiore loco sunt res ægri.

Qui sanguinem vomunt, si sine febre quidem salutare: si vero cum febre, malum: curare vero acerbis & refrigerantibus. 37.7.

OMnis depletio plethorę, laudabilis existimatur, atqui vomitus sanguinis sine febre, est euacuatio eius copiæ. Ergo bona est: Si verò cum febre ille vomitus contingat, quoniam demonstrat vehemētem inflammationem, aut erosionem, vel ruptionem venæ ventriculi, malus est existimandus, difficile namque curatur, & ventriculus, in quo est vomitus proxima causa debilitatur, vnde ventris segnities, coniungitur cum vasorum impuritate & sequitur omnium confusio. Hip. subiungit modum curandi per refrigerantia, & astringētia, vi illius canonis, contrariorum contraria sunt remedia.

Singultu fatigante, sternutatio superueniens liberat. 13.6.

SIngultus causa multiplex vna primaria, altera per consensum: primaria ab inanitione, aut repletione, hic aphorismus intelligendus est de singultu à repletione

orto, nam cum in eo æger euacuatione molestantis materiæ egeat, sternutamento fit succussio ventriculi, ad quam sequitur euacuatio, materiæ singultum excitantis, est ergo prognosticus hic aph. quoniam suborto sternutamento in eiusmodi singultu sanitatis spes elucet, tum etiam therapeuticus, quod imitatione naturæ post purgationes debeat medicamentis sternutatio commoueri, propter causam dictam.

In longis intestinorum difficultatibus, cibi fastidium malum, & cum febre peius. 3. 6.

CIbi fastidium in longo morbo periculosum, in superiori aph. iudicatũ fuit, peius autem censeri, etiam in longis intestinorum difficultatibus: nam ob fastidium cibi non nutriuntur partes, & propter fluxus alui, deperditur corporis substantia, si ad hæc mala accedat febris dissipans spiritus & humorem radicalem, non tantum male habent tales ægri, sed lethaliter afficiuntur.

In diuturna læuitate intestinorum, si ructus acidus superueniat, qui prius non extiterit, bonum est signum. 1. 6.

RVctus acidus potest contingere in lienteria, aut in principio, aut longo post tempore: in principio, est iudicium crudæ materiæ in ventriculo residentis, quæ ab

intemperie frigida ventriculi ortum ducit, ructus vero superueniens, qui prius non erat sed longè à principio lienteriæ, bonum est signum, nimirum naturæ, aut facultatis coctricis reminiscentis:cum enim effecta esset & languida, nulli suscitabantur ructus, quod potis non esset natura vaporem procreare ex cruditatibus in vẽtriculo stabulantibus. Cum autem multo post tempore ructus mouet, eluceſſit coctricis reminiscentis potestas, quæ paulatim vires resumendo, in pristinum statum reuocatur.

Dysenteria si ab atrabile inceperit, lèthale. 24. 4.

NOn dicit Hip. disenteriam ab atra bile lethalem, Nam si atra bilis excreta fuerit criticè, in bonis ducitur eius excretio. Sed scribit si ab atra bile inceperit, in principio enim, eius excretio critica esse non potest, cum in principio omnia sint cruda, nec pepasmi sit capax, quia tantæ est malignitatis, vt in principio cogat naturam ad sui excretionem. Lethale itaque parit vlcus, tum perennitate affluxus, acerbitate doloris, affectione incurabili, partis vnde promanat, interceptione communis officij intestinorum.

Difficultatem intestinorum habenti, si veluti caruncula deiiciantur lethale est. 26. 4.

IN dysenteria crudeli, primò pinguedo deiicitur, qua obliniuntur intestina interna parte. secundò, tunica interior intestini abraditur, quæ alba est, cuius partes ἐφελκίδες aut ramenta intestinorum appellantur. tertio & vltimo substantia eiicitur, mixta ex tunica & caruneulis: est enim exterior intestinorum membrana carnosa, cum eo peruentum est, nihil superest exedendum, nisi tunica quæ intestinis à peritoneo communicatur, corrodatur, & perforentur omnino intestina; huius tunicæ carnosæ, vlcera valde sunt periculosa, præsertim in tenuibus intestinis, in colo verò & recto, nō perinde, quod vt scribit doctissimus Duretus nullum supersit regenerandæ carnis fundamentum.

A syncera deiectione, dysenteria. 23. 7.

SVnt, qui addunt malum, cuius nominis Gal. & Holler. nullam mentionē faciūt nec Auega, Valesius eos reprehendit, qui addiderunt: non tamen in re ipsa differunt. Certum quidem est synceram deiectionem acrem esse, præsertim, cum à Gal. dicatur syncera, cui nulla aquosa humiditas est permixta; ea autem potissimum dicitur biliosa, & atrabilaria: nec mirum si acre excrementum erodat intestina, disenteriáque pariat, quæ non potest esse nisi mala, ratione humoris synceri. Nam omnis syncera excretio mala fuit iudicata.

tum ſymptomatis, nulla namque dyſenteria, niſi critica ſit, poteſt dici, niſi mala, à ſyncera verò excretione nata ſymptomatica eſt. Ergo mala, hic aph. pertinet ad prędictionem futuræ dyſenteriæ & ad curationem, vt ſcilicet medicus his vtatur medicamentis, quæ prohibent exulcerationem inteſtinorum, qualia ſũnt pinguia, & lenientia.

Quibuſcunque ileos ſuperuenit & à ſtranguria, intra ſeptimum diem moriũtur, niſi febre ſuccedente vrinæ ſatis effluat. 44. 6.

TOta difficultas huius aphoriſmi, eſt poſita in hoc, quo pacto vrinæ ſtillicidio ſuperũeniat Ileus, cui febris ſuperueniens ſit remedio, à poſteriori ſic argumentari videtur Gal. ſolis illis morbis cõfert febris qui ex frigida intemp. naſcũtur aliquando ſola, & nonnunquã cum humoribus crudis, & flatuoſis ſpiritibus, ex quibus ita concludit in fine commentarij, multitudinem igitur crudorum humorum vna cum multa frigiditate, melius eſt talium in ileo caſuum, qui dicti ſunt cauſam arbitrari; hic enim ſola febris eſſet remedium diſpoſitionis, & retentarum vrinarum euacuatio: his poſitis perquirendum vtrum ſtillicidium vrinæ, à craſſis humoribus poſſit oriri: reſpondeo frigidi humores inteſtinis incluſi poſſunt adeo refrigerare veſicam, proindéque eius vim retentricem debilitare, vt inde ſtillicidium vrinæ pro-

næ proficiſcatur: & ab iiſdem in inteſtinis produci poteſt ileos, præcluſis ductibus, per quos fæces excluduntur: is ileus acerbitatę doloris ſolet intra ſeptem dies perimere ægrum, niſi febris ſuperueniat, quæ ex Gal. in comment. huius aph. euacuabit craſſos humores per vrinas, poſtquam confecti, & cocti erunt.

Ab ileo vomitus, aut ſingultus, aut conuulſio, aut delirium malum. 10. 7.

ILeus, morbus eſt inteſtinorum in obſtructione conſiſtens, & interceptione meatus illorum: cuius cauſæ proximæ ſunt crudi humores craſſi, fęces exſiccatæ, enterocele, inflammatio inteſtinorum, omnia denique, quæ fœcibus expurgandis viam intercludunt; locus affectus eſt inteſtinum aliquod tenue aut craſſum, vt intelligi poteſt, ex Galeni commentario ſecundo. In lib. 3. epid. vomitus non omnis eſt malus in ileo, præſertim in principio, ſed is tantum in quo ſtercus reiicitur per os. Cum enim per ventriculum tranſeat, inficit partes vitales ſuo fætore, lypothymias parit, & ſignum eſt futuræ priuationis nutritionis, quod chylus nec confici, nec diſtribui poſſit: ab eadem cauſa ſingultus ortum ducit, quod nimirum, ab excrementis tranſeuntibus, per ventriculum erodatur ſuperius eius orificium, à quo ſingultus naſcitur, qui ſi ſequatur nimiam euacuationē, per vomitum factam, lethalis

omnino putabitur, desipientia verò nascitur propter fumos ascendentes ad cerebrum, lædentes imaginationem: conuulsio autem si fiat per consensum, cum ventriculo male affecto, & intestinis, mala quidem est; ab inanitione per vomitum genita lethalis omnino.

PROGNOSTICA DE FEBRIBVS.

Febres quæ tertio quoque die vehementius affligentes non intermittunt periculosiores sunt: quoquo enim modo intermiserint periculum abesse significant. 43. 4.

EBRES intermittentes dicuntur, quarum paroxismi desinunt, ad infebricitationem, periculo autem vacant, quia tempore intermissionis, natura reparatione virium studeat, nec proficiscantur ab inflammatione, aut corruptione alicuius partis internæ principis, aut officialis, nec à maligno humore, quæ causæ solent periculum in febribus creare: tamen tanta potest esse virium debilitas, defluxio, aut syncope in febribus intermittentibus; vt in principio accessionis, aut in incremento, æger moriatur, non raro in

declinatione per dissipationem spirituum, de qua re fusius in prax..

Quibus accessiones fiunt, si febres quacunque hora dimiserit, postero die eadem inuaserit, iis difficulter soluitur. 30. 4.

VEritas huius aph. confirmatur experientia, & ratione, cum vero textus sit inuolutus obscuritate, cum scribit, si qua hora dimiserit, eadem repetat, enodandus est: posset enim intelligi, si hora nona: v. g. finiatur febris hodie, crastina die, aut alia, hora nona incipiat. Quæ interpretatio non esset conueniens: quoniam illa febris mutatio, ratione temporis, non significaret difficultatem iudicij: sed varietatem, in causis morbificis: quocirca non de fine vnius, & de principio alterius febris textus est audiendus: sed de principio ambarum: & sensus sit, si quacunque hora inceperit, vno die, altero eadem hora reuertatur febris iudicatu difficilis sit, quod par remaneat quantitas, & dispositio, similis materiæ, naturaque in dies debilitatur, & debilitata non possit immutare, & domare materiam febrem committentem: quare morbus saltem est futurus longus: & non sine periculo, nisi diligens medici industria, suppetias attulerit.

Quibus in febribus quotidie rigores fiunt, quotidie febres soluuntur. 63. 4.

RIgoris nomine intelligit Hip. nō tantum rigorem propriè dictum: sed refrigerationem, & horrorem, nec de omni febre: sed de simplici intermittente: nam in hæmitritæo, rigores fiunt alternis diebus: non tamen soluitur febris iisdem, rigor namque in febribus, demonstrat materiam extra vasa collectam quæ accenditur, & deinde dissoluitur, aut per sudores, aut per insensibilem transpirationem: quoties ergo rigor adest in principio febr. illiusque materia continetur in habitu corporis, potest prædicare medicus illam solutam iri, accessionesque alias futuras.

Aestiuæ quartanæ, magna est parte breues sunt, autumnales verò longæ: præsertim quæ hyemem attingunt. 25. 2.

CAusa lōgitudinis aut breuitatis morborum constituitur in copia materiæ, illius consistentia, euaporationis facilitate, aut difficultate, & viribus, pauca enim quantitas materiæ raræ, in corpore meabili tempore æstatis, constantibus viribus facile discutitur, à contrariis causis contrarius nascitur effectus, atqui æstate materia pauca colligitur quia corporis excrementa euacuantur facile, rari sunt humores, biliosi namque potissimum accumulantur, vi tempestatis facile excutiuntur, per poros apertos quibus, si accidat virium robur, morbi omnes solent esse æ-

ſtate breues. verum, quartana à craſſo fit humore, melancholico ſcilicet, aut atrabilario: verum illud quidem eſt, nihilominus rareſcunt illi humores admixtione bilis, & vi caloris tempeſtatis: Quare æſtiuæ quartanæ magna ex parte breues ſunt: magna quidem ex parte, nam ſi vires ſint debiles, & copia craſſorum humorum, longæ eſſe poſſunt, autumnales ex contrariis cauſis longæ fiunt, & præſertim ſi ad hyemem perducantur, propter generationem humorum craſſorum, & perſpirationis diminutionem.

In febribus non intermittentibus, ſi partes exteriores ſint frigidæ, & interiores vrantur, & ſitim habeant lethale eſt. 48. 4.

IN febribus continuis non poſſunt eſſe partes exteriores frigidæ, & interiores calidæ, niſi calor partium exteriorum attrahatur intro, hoc autem non fit, niſi inflammatis partibus interioribus, quarum inflammatio cucurbitulæ modo attrahit ſanguinem & ſpiritum intro: ab inflammatione vero ſitis. Lethale autem exiſtimatur tale ſymptoma, quod ab incendio interno diſſipetur calor natiuus & ſpiritus, quorum diſſipatio lethalis eſt habenda: appoſuit autem, (& ſitim habeāt) quod illa ſitis magnitudinem inflammationis, & incendij demonſtret.

Si in febre non intermittente labrum, aut supercilium, aut oculus, aut nasus peruertatur, si non videat nec audiat imbecillo iam existente corpore: Quicquid horum acciderit mors in propinquo est. 49. 4.

Symptomata quæ enumerantur, pertinent ad facultatem animalem læsam, nam conuulsio labri, supercilij, oculorum, & nasi, est effectus deprauatæ motricis facultatis, visus verò priuatio, & auditus, abolitæ visiuæ & audiendi facultatis symptomata existunt, quæ mala censeri debent: tamen quia vt in prognostico dictum fuit, damna facultatis animalis, si exceperis respirationis incommoda, numerantur inter illa, quæ parum medicum terrere debēt. Idcirco Hippocrates adiungit alia symptomata quæ ostendunt facultatis vitalis, & naturalis læsionem: cum ait imbecillo existente iam corpore, robur namque corporis potissimum ab his duabus facultatibus pendet, vitali, & naturali, quare si quid horum acciderit cum debilitate facultatis vitalis, & naturalis, in propinquo mors est: Sed præterea animaduertere oportet, num hæc symptomata sint critica, ad tempus apparentia: an symptomatica: siquidem hæc appareant post coctionis signa, medico nullum terrorem incutere debent, sed opinionem suggerere præsentis conflictus naturæ & morbi in quo superabitur morbus: Si verò appareant hæc, cum

ſignis cruditatis, funeſta merito iudicari debent.

Quando in febre non intermittente difficultas ſpirandi, & delirium accidit, lethale eſt. 50. 4.

DIfficultas reſpirandi & delirium ſignificant facultatem animalem eſſe læſam, nempe motricem & imaginatricem: in febre verò continua, non poteſt eſſe reſpiratio; niſi aut rara, & magna, aut celer, & magna, aut celer & parua, & aliquando frequens. magna quidem & rara in delirio, qui namque delirant obliuiſcuntur officij: quare reſpirationem ſuſpendunt, vſque dum neceſſitate vitæ coacti, reſpirare rurſus incipiant: & quia diu reſpirationem intermiſerunt, ex quo magnum in corde incendium conceptum eſt, quo poſſint illud reſarcire magnam edunt reſpirationem: eſt vero reſpiratio aliquando in delirio parua, & frequens, quia damnum ceſſatione contractum magnitudine ſubſequente non poteſt compenſari: id autem contingit, quia partes reſpirationi dicatæ offenduntur dolore inflámationis, aut alio morbo impediente dilatationem pectoris: Ita vt magna non poſſit fieri reſpiratio, ſiue ergo fuerit magna & rara reſpiratio. aut parua & frequens, non poteſt ſatisfacere vſui, ex quo defectu ſequitur diſſipatio caloris innati, in ipſo corde ab incendio, vnde mors.

Qui in febribus, aut in aliis morbis voluntariè illachrymant, nihil absurdi est. Qui verò non voluntariè absurdius. 52. 4.

LAchrymæ ſunt excrementa tenuia & aquea tertiæ coctionis, quæ fit in oculis, effluunt verò per glandem lachrymalem voluntariè aut non, voluntarias vocat Hip. quando voluntate conſentiente exeunt lachrymæ, expreſſione aut dilatatione, vt in triſtitia, aut lætitia; malum namque apprehenſum partes contrahit, quæ contractæ exprimunt humorem: bonum verò expandit & laxat partes, vnde humoris effluuium: his autem affectionibus cõſentit voluntas: quare illæ lachrymæ voluntariæ dicuntur, non voluntariæ autem fiunt, ſine conſenſu voluntatis, & naſcuntur vel à cauſis externis fumo, vento, acrium rerum odoratu, aut ab internis, febre, aut à debili oculorum retentrice, quæ illas ſinit elabi: hæ poſtremæ malæ ſunt quod denotent facultatis retentricis debilitatem, omnis vero debilitas, cuiuſcunque facultatis, in malis ducitur.

Quibus in febribus iuxta dentes lentores naſcuntur: iis febres vehementiores fiunt. 53. 4.

CVm febres vehementiores fiunt periculoſiores quoque ſunt, quocirca hic Aphoriſmus pertinet ad prædictionem: lentores verò hi circa dentes oriuntur à

tur à vehementi calore exsiccante humores lentos, effectus autem, cum causæ potestatem demonstrent, lentores illi iudicabunt ardorem auctum. hi verò si nigri extiterint, malignæ febris notas præ se ferunt.

Febres ex inguinum bubonibus ortæ omnes malæ, præter diarias. 55. 4.

BVbo propriè dicitur inflammatio nata in inguinibus, aut axillis, & licet alij tumores in illis partibus orti bubones vocentur, hoc Apho. tamen inflammatio audienda, cum febrem coniunctam habeat, quas febres omnes malas inquit Hip. præter ephemeras, nam ephemeræ vt leues sunt cito finituræ, ita prauæ affectionis indicia esse non possunt. Aliæ autem febres quæ denotant, bubonem principia ducere ab aliquo viscere principe aut officiali, quod mittit ad emunctorium materiam corruptam, quam in se concepit, malæ merito iudicari debent: omnes enim affectiones illarum partium magnæ sunt, & præsertim cum bubonem consectarium habeant, eo namque ostenditur: aut copia materiæ corruptæ, aut eius malignitas, qua cogitur viscus illud ad excretionem in emunctorium: omnis verò magna visceris affectio mala est existimanda, præsertim si proficiscatur à copia materiæ corruptæ, aut ab illius malignitate.

P

Qui ardente febre correptus est, à morbo liberatur si rigor successerit. 58. 4.

SVperueniens rigor febri ardenti est nuncius pugnæ inceptæ naturę, & morbi, illam si sequatur excretio materiæ causæ febris, & rigoris per vomitum, alui fluxum, aut sudorem, liberat à febre ardente; quam ob causam hic Aph. spectat ad prædictionem, cum excretio, res sit futura post rigorem: eius autem excretionis futuræ ex rigore non sunt captanda indicia certa: quia semper rigori non succedit expulsio materiæ morbificæ: sed ex signis coctionis præcedentibus. Quoties enim prægressis coctionis indiciis rigor commouetur, rigorem excipit materiæ morbificæ exclusio salutaris: Verum si cruda extiterint excrementa, rigor ille symptomaticus est, qui commouet materiam, nec expellit, vt decet: Quocirca post rigorem ægri perfrigerantur, & peius habent, aut moriuntur.

Quibus per febres ardentes aures obsurduerint, iis sanguis è naribus profluens, aut aluus turbata morbum soluit. 60. 4.

AVres obsurdescunt à fluxu alicuius materiæ, in neruum auditorium, aut dissipatione spirituum, vt in morituris: Signa fluxus materiæ sunt, ea quæ ostendunt cerebrum onerari humorum copia: in fe-

bre autem ille humor calidus sit est necesse, quare sanguis aut bilis, vel vterque humor, quorum indicia in facie apparent, & in cerebro, tumet namque facies & præsertim eius venæ, lucidi sunt oculi, rumentes, intra cerebrum vertigo febricitantem exercet, hebetudo memoriæ, & facultatum reliquarum principum oblæsio, cum hæc adsunt, effulget spes futuri sanguinis per nares effluuij, in ægri salutem: est ergo conditionalis hæc propositio.

Quibus in febribus morbus regius ante septimum diem accidit, malum. 62. 4.

MVlti hunc Aph. falsum existimant, quod experientia multorum acciderit ante septimum diem plures sanari. Amatus Lusitanus, contra calumniam Plinij & Auerrois respondet, curationem quadragesima nona centuriæ tertiæ, Hip. intellexisse ante diem septimum illud tempus, in quo materia cruda est: & quia vt plurimum materia illa biliosa & crassa, quæ non potuit excerni, non coquitur ante septimum diem, posuit terminum communiorem. Aph. ergo probatio talis erit, omnis transmutatio & motus materiæ, qui symptomaticus est, bona censeri non potest: Atqui in morbo regio, ante coctionem materiæ est symptomaticus? Ergo malus est censendus.

Qui in febribus morbus regius septimo vel 9. vel 11 vel 14 successerit, bonum nisi dextrum hipochondrium durum fuerit: si vero non, non bonum. 64. 4.

EAdem est interpretatio huius Aph. quæ superioris, verum paulo dilucidior; ob duritiem relictam in iecore: nam durities illius demonstrat icterum esse symptomaticum, proindéque non bonum.

In febribus, circa ventriculum vehemens æstus, & cordis morsus, malum. 65. 4.

AEstus circa ventriculum maximam significat inflammationem ventriculi, aut partium vicinarum iecoris, lienis, aut alterius, vt ecphysis, vel copia bilis æstuentis in illis partibus, cordis morsus nimirum orificij superioris ventriculi, ab humoribus calidis & corruptis excitatur, hęc omnia mala censentur, vt causa, quod dissipetur calor natiuus illarum partium ab incendio: cibi corrumpuntur in ventriculo: vnde suo alimento priuatur totum corpus.

In febribus acutis, conuulsiones, & circa viscera vehementes dolores, malum portendunt. 66. 4.

IN febribus conuulsio nascitur, aut à siccitate dissipante humidum radicale partium, aut à bile orificium superius ventriculi corrodente, cuius vehementiæ, dolores circa viscera signum esse possunt: siquidem à siccitate nascatur extrema humidi primigenij, mortalis est: per consensum vero orificij ventriculi genita, non est lethalis semper.

In febribus conuulsiones, aut pauores malum. 67. 4.

PAuores sunt symptomata affecti cerebri per se, aut per consensum, à repletione nata, ex vapore aut humore melancholico, aut atrabilario: conuulsio etiam proficisci potest, à siccitate, per dissipationem à calore febrili ortam, vtraque mala est: peior tamen quæ à siccitate ortum ducit, quemadmodum in superioribus fuit explicatum: humores autem illi, qui in cerebro generant pauores, malignæ sunt naturæ: atque ideo eorum effectus mali dicuntur.

In febribus, spiratio offendens, & interrupta, malum: conuulsiones enim significat. 68.4.

RESpiratio offendens, aut est in febre, aut extra febrem. Idque duobus modis aut in plorantibus, & singultientibus, aut debilibus: in quibus facultas motrix voluntaria, aut impedita: aut debilis, quod vno impetu perficere non potest duobus conatur præstáre: hoc loco Hipp. loquitur tantum, de respiratione offendente, aut intercepta à febre nata, quæ à siccitate ortum ducit necessario, atque ita argumentatur, illud quod significat conuulsionem futuram à siccitate malum est, respiratio intercisa demonstrat conuulsionem futuram à siccitate. Ergo mala est: maior potest hoc modo probari: Id quod ostendit partis imperátis & obsequentis in respiratione siccitatem, significat futurã conuulsionẽ: atqui intercisa respiratio denotat cerebri imperátis, & musculorũ obsequentiũ siccitatem, quæ à febre emanat. Ergo intercepta respiratio patefacit futuram conuulsionem, & per consequens mala est. quoniam conuulsio à siccitate lethalis existimatur.

Si rigor incidat, febre non intermittente, ægro iam debili lethale est. 46.4.

FRequens & iteratus rigor, significat iteratum & irritum naturæ conatum:

ad excludendam materiam morbificam qui ægrum fatigat, eiusque vires debilitat, ſupponitur præterea æger debilis, & febris perſeuerans, quæ diſſoluit, & depaſcitur calorem natiuum: quid ergo mirum ſi æger moriatur in tanta virium debilitate: & licet poſt rigores iteratos, ſuccederet excretio, vires iam debilitatæ perferre non poſſent: quare, qui tali modo ſunt conſtituti, moriantur eſt neceſſe.

Excretiones in febribus non intermittentibus, liuidæ, cruentæ, fœtidæ, & bilioſæ omnes malæ. 47. 4.

AB excrementis, & effectis cauſarum, & ſignis medico oblatis, fieri poteſt iudicium affectionum, cauſarum, & partium, ex quibus emanant: per quæ, prædictio inſtitui poteſt. Excretiones, inquit Hip. liuidæ, quæ producuntur per necroſim caloris innati: cruentæ, ab aperto, eroſo, aut rupto aliquo vaſe: fætidæ, ob corruptionem, & putrilaginem humorum: bilioſæ, à bile impermixta, & ſyncera, quæ omnes cauſæ malæ ſunt atque ideo excretiones, malæ referentes naturam cauſarum tamen licet natura ſua tales extiterint, ſi commode exeant, nimirum die critico, poſt ſigna coctionis, quæ ſignificant naturam ſuperaſſe necroſim inceptam, & cauſam apertionis, eroſionis, aut rupturæ vaſorum, & putrilaginem: denique bilis ſynceræ ferocitatem, bonæ ſunt, theorema eſt

enim catholicum à doctissimo Dureto annotatum: in comment. in hunc Aph. excrementa, quantumuis mala in qualitate, quantitate, aut colore; bonis ægri rebus excerni, si die critico præcedentibus signis coctionis, & cum ægri adiumento excernantur: eadem est ratio cæterorum excrementorum. quare hoc Aph. In specie scribens de excrementis alui, vult intelligi de omnibus excrementorum generibus, vrinis scilicet, mucis, sputis, & sudoribus.

Quibus per febres vrinæ perturbatæ sunt veluti iumentorum, iis dolores capitis, vel adsunt vel aderunt. 70. 4.

VRinæ perturbatæ perspiciuntur, & similes vrinis animalium veterinorum: aut cum minguntur, aut multo postquam mictæ sunt. Hip. intelligit de vrinis recens mictis, quarum crassities, & perturbatio nascitur ex magna copia crudi humoris, qui cum sero humorum miscetur, & confunditur à calore vehementi, ebullitionem in illis suscitante, ex quibus multi flatus efferuntur ad cerebrum; qui aut præsentem producunt dolorem cerebri, aut mox futurum à distentione: & alteratione membranarum cerebri: quare hic Aphr. partim est diagnosticus, partim prognosticus; vrinæ vero quæ perturbantur longè post mictionem, perturbationis causam agnoscunt, frigus externi aeris.

Quæcunque febres non intermittentes tertio die validiores redduntur, periculosæ existunt: quoquo modo autem intermiserint periculum abesse significant. 43. 4.

HIp. videtur comparare febres tertio quoque die vehementius affligentes, non intermittentes, cum aliis febrib. scribit enim has esse periculosiores, puto eas conferre cum febribus continuis quæ non exacerbantur tertio quoq; die: sed distantiores habent exacerbationes, vt quartana continua: verum continua quotidiana periculosior ea ratione esset, propterea quod frequentius exacerbatur, nimirum quotidie, respondemus biliosas febres continuas, quæ tertio quoque die exacerbantur periculosiores esse, non simpliciter ratione exacerbationis, sed quod maiora adsint symptomata, propter ardorem vehementiorem, à bile ortum, quàm in quartanis, aut quotidianis continuis: continuæ ergo omnes, qua ratione continuæ sunt periculo non vacant, quod natura continuo affligatur: periculosiores tamen sunt illæ omnes, quæ exacerbationem patiuntur, & præsertim illæ, quæ tertio quoque die exacerbãtur, propter rationem descriptam: & quia propter continuitatem febres periculosæ sunt, sequitur à contrariis, vt quæ sunt intermittentes periculo careant.

In febribus, abscessus, qui in primis indicationibus non soluunt morbum, eiusdem longitudinem significant. 51.4.

FEbres longæ solent, vt & alij morbi diuturni, iudicari abscessu, vt breues excretione: verum vt abscessus per crisim transmutationis generari possunt febre cessante: ita symptomaticæ, ea non desinente: hic Aph. intelligitur de abscessu symptomatico, in febribus, qui postquam natus est, si is indicationibus subsequentibus non soluatur, morbi longiorem durationem significat. cum vero sit abscessus, lõgi morbi symptoma, nimirum, quia ad vigesimum diem sit protensus, aut ad plures, Si non soluatur vigesimoseptimo die aut 34. aut quadragesimo longiorem multo morbum demonstrabit, propter naturæ debilitatem, quæ non potest materiam illius superare.

Febricitanti si sudor crebro accidit, febre non deficiente: malum: prorogatur enim morbus, & multam significat humiditatem. 56. 4.

SI febri superueniat sudor, febre non desinente, signum est sudorem illum esse symptomaticum, neque vacuatam materiam morbificam: nam ablata causa proxima, febris desineret: quare serosi humores, & fuliginosa excrementa, sudore illo euacuantur: aut tenuior pars materię, febrem

excitantis, malum autem existimat illum sudorem Hip. quia prorogatur morbus, & humorem copiosum, in corpore redundantem ostendit: quare medicus euacuationis indicationem debet sumere per sanguinis missionem, & purgationem, præsertim si humores habuerint orgasmum.

Corpus eorum, qui non omnino leuiter febricitant, perstare, & nihil comminui, aut magis quam ratio postulet, extenuari, malum. Alterum enim diuturnitatem morbi, alterum imbecillitatem significat. 28. 2.

NOn omnino leuiter febricitare, est mediocriter febricitare: intelligit ergo Hip. de ea febre quæ est media inter vehementissimam, & paruam, in qua considerandâ moles corporis ægri aliquot diebus, post illius principium, quæ si consistat in eadem quantitate aut si intra paucos dies fundatur & imminuatur, vtrumque malum est: nam illa extenuatio corporis subita, nisi sit excusatio alicuius euacuationis magnæ, demonstrat humorem radicalem, & calorem innatum dissipari: proindeque debilitatem virium, vires namque constituuntur, præsertim, in caloris naturalis copia. molis vero corporis permanentia, & immutatio significat, humorum abundantiam, & eorum visciditatem, & crassitiem, vel copiosius alimentum: atqui illi crassi humores non possunt subigi & dissipari, nisi longo temporis tractu. Et-

go morbus futurus est longus. vnde sumenda indicatio vacuationis, & præparationis per attenuantia, & incidentia medicamenta, in copiosiore alimento ingesto, vtendum tenuiori victus ratione.

Quibus febricitantibus sanguinis fluxerit multitudo, quacunque ex parte, cum reficiuntur iis alui humectantur. 27. 4.

HOlerius censet eruptionem hanc sanguinis intelligi symptomaticam, aut criticam excedentem, in qua maior effluat sanguinis copia, quam par sit: vnde sequitur refrigeratio partium, priuatione caloris dissipati per hæmorragiam, & præsertim ventriculi, qui frigidus sua natura, maiorem à diminutione caloris persentit noxam, ex qua nascitur fluxus ventris liëntericus necessario, cum non possit benè coquere alimentum, nec illud idem distribuere in corpus, propter imbecillitatem partium ex exhausto afflictarum: huius euentus curatio, consistit in corroboratione ventriculi.

Febricitantibus si sexto die rigores fiant, indicationem habent difficilem. 29. 4.

TErtiana exquisita septenis ad summum circuitibus iudicatur. sunt enim in ea motus tertiani. In doctrina Hippocr. sexta dies raro perfectè iudicat. sæ-

pius non tantum imperfectè, sed infeliciter: hæ propositiones experientia sola probantur, apud Hippocrat. in Epid. Dromeadæ vxor sexto die rigorem est passa, deinde interiit. Hermocrates sexto die cœpit regio morbo laborare, vigesimoseptimo vitam cum morte commutauit. Gal. scripsit de tyrannide sexti diei. cap. 4. libro 1. de diebus decretoriis, quoniam autem aliquando contingit, sexto die morbos solui salutariter, huius diuersitatis rationem afferunt materiæ morbum committentis varietatem: In biliosis quippe ait tyrannum esse, in sanguineis non item. difficile vocat iudicium Hippocr. quia illi morbi in quibus rigores fiunt sexto die, aut patiuntur recidiuam, aut mala symptomata, aut mortem, aut denique longitudinem.

Qui per febres lassitudinem sentiunt, iis ad articulos, & iuxta maxillas potissimum abscessus fiunt. 31. 4.

MOrbi, qui finiuntur abscessu, sunt hi quorum materia expelli foras non potuit per aliquam excretionem: sed transponi, & transmutari, è partibus internis ad externas, in his vero natura debilis est., ab oppressione, & materiæ crassæ copia, quæ significatur lassitudine sponte nata in febribus: lassitudo enim significat pondus à quo grauantur partes & debilitatem illarum partium ab oppressione

natam: possunt enim fieri in omnibus articulis & potissimum iuxta aures, quod in febribus præsertim longis, quales sunt hæ, vaporibus & humoribus oneretur cerebrum, à quo in emunctoria post aures, humores depelluntur, & fiunt abscessus.

Quibus spes est ad articulos futurum abscessum, liberat ab abscessu vrina multa, crassa, & alba prodiens, qualis in laboriosis febribus quarto die quibusdam exire incipit: si verò sanguis quoque è naribus profluxerit, breui admodum leuatur æger. 74. 4.

HÆc enim quouis modo exierint educunt materiam futuri abscessus.

Quibus ex morbo conualescentibus pars aliqua laborat, eò abscessus fiunt. 32. 4.

LAssitudo illa & dolor in parte perceptus, signum est humoris iam decumbentis in illam, ex qua abscessus fiet. fit autem hic, in morbis in quibus imperfecta fuit crisis, reliquiæ namque materiæ morbificæ in partes illas detruduntur.

Quibus arida & dura cutis obtenditur sine sudore moriuntur: quibus vero laxa, & rara, cum sudore vita defunguntur 71. 5.

HOlerius vult hanc sententiam intelligi in febribus acutis, in quibus, qui antea erant molli cute, paulo post arescit cutis, vnde indicium sumitur humiditatis radicalis consumptæ, ex quo fit, vt moriantur exsiccati, conuulsi, aut trementes, sine sudore, quibus vero laxa cutis, & rara, ob copiam humoris cum sudore intereunt: laxitas enim illa ab humore superfluo nata, sudorem futurum denunciat per excretionem.

DE PROGNOSTICIS ad vterinos morbos ſpectantibus.

Mulierem grauidam morbo quopiam acuto corripi, perniciosum 30. 5.

Orbus acutus, aut eſt cum febre, aut ſine febre, quorum vterque periculi plenus eſt, morbus namque acutus omnis magnus proindeque periculoſus, periculoſior tamen cenſetur in muliere grauida ratione febris, & alimenti defectu: febris enim ipſa per ſe ſatis eſt ad fœtum interficiendum, Nam diſſipat corpus fœtus tenerum & molle, vnde abortus ſequitur, cum matris periculo grandi. Alimenti etiam defectu fœtus eſt periturus, quodmagna fiat diſſipatio corporis, & vt plurimum fœta cibi faſtidio afficiatur: Si vero morbus acutus fuerit ſine febre, vt apoplexia & conuulſio inedia, quæ ſequitur illorum affectus peribit fœtus: ergo verus eſt Aphoriſmus: dixit autem perniciosum, non omnino lethale, quod multæ ope auxiliorum euadant.

Mulier in vtero ferens secta vena abortit, eoque magis si sit fœtus grandior. 31.5.

HIc Aph. est prognosticus, quando scilicet fœtus per sanguinis missionem priuatur suo alimento, ex quo abortus nascitur, pertinetque ad confirmationem superioris Aph. Propterea quod in morbo acuto iuncto cum febre vt plurimum sanguis est detrahendus, ex cuius detractione sequitur abortus, vnde in periculum conijcitur grauida: inter omnia tempora fœtus, in quibus sanguinis missio est periculosa in grauidis postremum tempus, quando scilicet fœtus est grandior, maius periculum adfert: quoniam in eo maiori alimenti quantitate eget fœtus, quare in fœta debili, & præsertim postremis mensibus, non est detrahendus sanguis, metu aborsus: in sanguineis vero, & robustis grauidis, tantum abest, vt sanguinis missio abortum pariat, quin si vena eis non secetur, semel & pluries, patiantur aborsum, huius rei faciunt fidem multæ experientiæ, & illæ mulieres grauidæ, quæ pluribus mensibus fundunt copiose menstrua per venas vteri exteriores, quæ nimirum in collum vteri desinunt. Notandaq; hoc loco Celsi sententia, atqui (inquit) persuaserant sibi mulierem grauidam, cui sanguis fuerit detractus aborsum esse passuram, postea vero vsus ostendit, hoc non esse perpetuum. Quare, quando vires adsunt.

Q

& magna repletio, sanguis etiam grauidis, est detrahendus.

Mulieri menstruis præter naturam deficientibus, sanguis è naribus profluens bono est. 33. 5.

QVod morbis futuris remedio esse potest, id bonum censeri debet, atqui in menstruis suppressis, sanguinis è naribus fluxus auferendo, materiam illam corruptam futuram causam morborum, illis remedium est: ergo fluxus ille bonus, cum vero medicus debeat imitari naturam bene agentem, quæritur vtrum in suppressione menstruorum debeat procurare, vt sanguis, detrahatur ex naribus aut ex brachio, Respondemus, mulieres, quibus deficiunt menses, aut sunt plethoricæ solum, aut aliquo morbo laborant partium superiorum phlebotomia egente, aut nulla plethora laborant, neque morbo iam dicto Ratione plethoræ ex brachio detrahemus, tum propter morbum dictum, quibus sanguis missione ablatis à medico oportet, : Deinde ex venis inferioribus, sanguinem ducere, si absit plethora, & morbus, qui indicet sanguinis detractionem, per superiores partes necessarium est, ad prouocandos menses venas aperire infernas, & in lochijs retentis, semper infernæ aperiendæ: suppressorum enim menstruorum, & lochiorum curatio, est eorundam prouocatio.

Mulieri sanguinem enomenti, menstruis erumpentibus, solutio est. 32. 5.

HIc Aph. est prognosticus, quod menstrua apparentia in muliere sanguinem euomente, faciant, vt medicus vomitus cessationem, & sanitatem polliceatur futuram: therapeuticus vero, quod hic Aph. in vomitu sanguinis, ostendat quid sit faciendum, nimirum per reuulsionem aut menstrua prouocare, medicamentis & venarum inferiorum aperi-one.

Mulieri vterum gerenti, si aluus multum fluat periculum est ne abortiat. 34. 5.

INtelligendus est Aphorismus de omni alui fluxu excedente, lienterico, diarrhœico, & dysenterico, inter quos, duo, nempe disentericus & lientericus, grauiores existunt: Nam si multus fluxus alui periculum adfert aborsus, præsertim propter priuationem nutritionis ipsius fœtus, & imbecillitatem matris: Hi fluxus ergo grauiores existimabuntur, à quibus, maior fit priuatio alimenti, & matris debilitas: atqui in lienteria præripitur materia futuri sanguinis, in dysenteria autem sanguis iam confectus effunditur, quæ non contingunt in diarrhœa in qua deprauari humores euacuantur: tantum ergo maius aborsus periculum afferunt lienteria, & dysenteria,

quam diarrhæa: vnde forsan aliquis colliget diarrhæam nullum periculum abortus minari. Respondemus abortum pati mulieres, non tantum propter causas commemoratas: sed etiam ob vteri commotionem, agitationem totius corporis, materię præterfluentis infectionem, cum causæ magnitudinem: cum enim grauidis aluus sit astricta, consumptione humoris, oportet magnam subesse causam, quę magnum alui fluxum commouet, in fluxu ergo alui multo excitato in prægnantibus, oportet prædicere periculum abortus, & remedia fluxui compescendo adhibere.

Mulieri hysterica, aut difficulter parienti, sternutamentum superueniens bonum. 35. 5.

HIp. lib. de morbis mulierum arbitratus est in passione hysterica, siue veteri suffocatione, vterum ascendere versus hepar: atque ideo diaphragma comprimere, parereque difficultatem respirandi: quare cum in sternutamento comprimantur partes ventris inferioris deorsum, cum ipsum diaphragma sternutamenti ope, vterus sursum elatus deorsum deprimetur. Quare bonum erit, atque idem sentiendum de partu, verum illa sententia merito fuit à Gal. refutata lib. 6. de locis affectis, vt in nostra praxi explicauimus, quare secundum Galen. opinionem sternutamentum hystericis vtile est, duplici ratione: primo quod significet expultricem na-

tutalem cerebri,& motricem arbitrariam, (quia sternutamentum non possit fieri sine respiratione:) excitari, secundo ob expulsionem auræ venenatæ hystericum paroxysmum suscitantis: ei vero quæ difficulter parit prodest etiam, per compressionem, à qua nascitur expulsio fœtus. Quare si superuenerit illi sternutatio, liberatio à morbo prædicenda est: si non superuenerit artificio excitanda: ergo prognosticus est Aphoris.

Si mulieri uterum ferenti mammæ subito extenuentur, abortus sequitur. 37. 5.

HIc Aph. est intelligendus de tempore quo mammæ intumuerunt: est autem illud circa tertium, aut quartum mensem, cum fœtus moueri incipit: at quo pacto possunt tunc temporis intumescere mammæ, cum fœtus iam grandior factus maiorem copiam sanguinis ad se alliciat: Hoc verum est, sed propter fœtus grandiorem molem partes ventris comprimuntur, proindeque venæ à compressione fit sursum versus sanguinis excretio, ex Hipp. lib. de natura pueri: atque ideo lacte turgent mammæ, quæ cum sint turgentes, si subito gracilescant abortum significant secundum Hipp. rationem afferunt authores: Quoniam extenuatio illa mammarum denotat fœtum egere alimento, quare à mammis attrahit, & tandem, cum deficiat alimentum abortus sequitur: verisimilis illa

ratio videtur, sed, vt attractio sanguinis à fœtu egente alimento, fit sensim: ita extenuatio paulatim debet contingere: quare intelligere est necesse illud (subito) intrà aliquot dies: cum vero illa detumescentia significet defectum alimenti, ad quem commouetur fœtus, & exitum sibi procurat vinculorum ruptura, vnde sequitur abortus.

Mulieri geminos ferenti, si altera mamma extenuetur alterum abortum edet: & si quidem dextra mamma extenuata est marem, si vero sinistra fœminam abortione excludit. 38. 5.

CAusa abortus explicata fuit, in superiori commentario, verum superest dubitatio duplex, prima quî fit, vt vno excluso alter fœtus in vtero maneat: secunda num in dextra parte vteri mares gerantur: primæ respondetur, vteri partes lineâ distingui, tum fœtum quemque suis tegi inuolucris, esseque vasa vmbilicalia gemina, quare ruptis vasis vmbilicalibus vnius fœtus, nõ est necesse alterius frangi: cum vero vterus aperiatur, dum vnus egreditur, alter qui remanet incurrit maximum vitæ periculum, ab aëre externo, & ab agitatione: non tamen egreditur necessario: potest ergo fieri, vt vno fœtu egrediente alter remaneat: ferri autem mares in dextris, & fœminas in sinistris, rationi consentaneum est: propterea quod dextra sunt calidiora sinistris propter iecur,

mas autem fœmina calidior intensiue: Quare Hipp. pronunciauit Aph. 48. lib. 5. mares dextra vteri parte, fœminæ sinistra magis gestantur.

Quibus in mammas sanguis colligitur, furorem significat. 40. 5.

Colligitur sanguis in mammis per defluxum, qui ortum ducit à sanguine redundante, nimirum plethora genita in corpore, à causis proprijs sanguinem multum procreantibus, aut à mensiũ suppressione, vnde inflammatio producitur, à qua vapores ascendunt ad cerebrum calidi, & acres, furorem commouentes, per læsionem imaginationis.

Si prægnanti fiat in vtero erysipelas, perniciosum est. 43. 5.

Erysipelas internarum partium est morbus acutus, atqui per Aphoris. 30. libr. 5. mulierem grauidam prehendi morbo acuto lethale. esse autem erysipelas morbum acutum, potest facile probari ex feb. ardente coniuncta, nam si ex suppositione bilis in vtero parte densa & frigida collecta sit, in reliquis partibus redundare est necesse non sine ardore, peius autem existimatur erysipelas vteri, quolibet alio morbo acuto in grauidis nato: propter proximitatem fœtus, propinquiora enim magis afficiuntur; vnde ab incendio maius

periculum impendet dissipatione spiri-tuum,& penuria alimenti.

Quæ præter naturam tenues, vtero gerunt, abortiunt: donec habitiores euaserint. 44.5.

HIc Aph. referri debet ad præparationem abortus: cum autem præparatio denotet aliquid futurum, prognosticus esse potest hic Aph. qua ratione vero extenuatio est causa aborsus therapeuticus, quod indicet vterum incrassandum, optima victus ratione, & alijs remedijs: tenuis autem fit vterus defectu alimenti,& mater non tantum sibi sufficere, sed etiam fœtui debet: quare fieri non potest, vt nutriatur fœtus in vtero extenuato, præsertim grandior factus nutritur fœtus si vterus pristinum habitum recuperauerit.

Quæ gestantes vterum, febribus corripiuntur, aut vehementer sine euidenti causa extenuantur, eæ difficulter & cum periculo pariunt, aut abortientes periclitantur. 55.5.

PArtus est perfecti fœtus exclusio: abortus vero imperfecti: febris, quæ prægnantibus accidit, aut est vehemens, aut lenta: illa contingit, aut multo ante partus tempus, aut partus tempore: primis mensibus affert periculum abortus: ipsa namque vt dictum fuit per se satis est, ad fœtum occidendum, cum vero sit coniuncta cum totius corporis extenuatione, quę significat

significat fœtum suo priuari alimento, & fœtæ debilitatem, magnum aborsus periculum portendit. si contingat tempore partus propter easdem causas, partum difficilem efficiet: ad partum enim necessarium est robur matris, & fœtus, tum viarum per quas egreditur fœtus mollities, at febre debilitas comparata est vtriusque, & resiccatæ viæ, cum extenuatum sit totum corpus: ergo difficile pariet, & cum periculo propter causas explicatas: si vero febris lenta sit, cum extenuatione vehementi, diuersa ratione temporis poterit eosdem effectus gignere: sed non æque promptè.

Menstruis abundantibus morbi eueniunt, & subsidentibus accidunt ab vtero morbi. 57. 5.

PErtinet ad prædictionem hic Aphoris. nam ex suppressione, aut excedente fluxu mēstruorum, possumus morbos futuros prædicere: menses vero excedunt comparati cum ijs, quæ naturaliter fluunt, & materiali mensura non possunt percipi, quia excipi illa non possunt: sed ex relatu mulieris fluxum mēstruorum patientis, hi autem sæpissimè plures mouentur in mense magna copia ex illis autem superfluis nascuntur morbi frigidi, ex debilitate caloris innati, debilitatur autem priuatione sanguinis: morbi vero, qui inde nascuntur sunt hydrops, frigida & sicca intemperies totius corporis: si vero retineantur

intra venas vteri, & reliquas venas corporis, aut corrumpuntur in vtero in quo inflammationes, scyrrhos, carcinomata generant, vel feruntur ad alias partes, in quibus procreant morbos varios pro diuersitate partis obcessæ, & materiæ morbificæ conditione: ex suppressione ergo aut fluxu excedente menstruorum tales morbos prædicere possumus.

Si prægnanti tenesmus superuenerit, abortus est causa. 27.7.

A Vehementi compressione ventris inferioris fit expressio, & exclusio fœtus, vt in sternutatione superius declaratum fuit. Atqui in tenesmo est inanis compressio,& frequens: cum enim intestinum rectum pungatur & mordicetur, sese comprimit vna cum musculis abdominis, vt excutiat,quod molestiam adfert, ergo tenesmus, cum sit causa compressionis, potest expressione aborsum procreare, quocirca tenesmi causa auferenda est lenientibus medicamentis.

DE PROGNOSTICIS deductis ex excrementis & primo ex vrinis.

Quibus in vrinis biliosa sedimenta, sed supra tenuia apparuerint, acutum morbum significant.32.7.

N vrinis tres loci notantur, superior, inferior, & medius, in quibus potest accumulari crassior aliqua pars vrinæ: in suprema parte dicitur nebula: aut nubecula: in media encorema: in infima parte sedimentum.quod biliosum, bilis dominium in venis significat, pars autem suprema tenuior bilem tenuem ostendit: atqui bilis tenuis acutos morbos procreat ergo veritas Aphorismi elucescit.

Quibus diuersæ sunt vrinæ, iis vehemens fit in corpore turbatio.33.7.

VRinæ diuersæ, & inæquales dicuntur quæ in diuersis partibus vrinæ, vario sunt dispositæ modo, in colore, substantia vrinæ propria, & contentis, aut diuersis temporibus: Nam vt æqualitas in illis significat naturæ supra materiam morbificam dominium, ita inæqualitas eiusdem

perturbationem, quod in quadam parte natura vincat, in alia superetur, & alio tẽpore superet, alio vincatur: vnde periculum significatur, ne æger pereat: Quocirca vt in æqualitate prædicitur salus futura: ita in inæqualitate periculum denunciandum. Quare pertinet hic Aphorismus ad prædictionem.

Quibus in vrinis bullæ innatant nephritim, & longam fore inualetudinem, significant. 34.7.

BVllæ quæ in vrinis conspiciuntur, aut nascuntur quando vrina est extra corpus, ex agitatione, aut dum adhuc est in corpore, ex humorum aut liquescentium corporum efferuescentia: possent ergo facilime separari, & distingui, si quis ita mingeret, vt nulla fieret vrinæ agitatio, nimirum caput virgæ applicando fundo matulæ, & sensim vrinam effundendo, sed quoniam mos est viris, & mulieribus ex alto in vas profundum mingere, aliunde quærenda est distinctio; ex eo nempe, quod quæ bullæ ex agitatione nascuntur, cito euanescunt, quæ vero ab efferuescentia in partibus internis concepta, diu perseuerant: durationis huius causa est materiæ viscíditas, quæ flatum intercipit: Quare si bullæ illæ diutius innatent vrinæ, denotant materiam crassam, & viscidam, quæ cum duplex esse possit, aut pituita lenta, aut pinguedo, quæ nascuntur ex pituita visc da, calorem debilem auctorem agnoscunt,

quæ vero ex pinguedine fusa, calorem vehementem: quæ câu æ suis signis detegendæ, nam in bullis à pinguedine natis, adest ipsa pinguedo fusa supra vrinę superficiem superiorem, & ipsæ bullę, colorem pinguedinis referunt. Quæ vero à pituita ortum ducunt, albicant: quoniam vero à viscido humore pituitoso trahunt originem, per renes transeat oportet illa materia, aut in his generetur, & vt plurimum propter meatuum, qui in renibus visuuntur angustiam in ipsis remanet, vnde nascitur nephriticus dolor diuturnus, quod materia sit crassa, nec facile possit domari, & cecerni: quo pacto autem hæc vera esse possunt cum sequenti Aph. 35. lib. 7. scribatur, quibus in vrina adipalis superficies visitur, & conferta, ijs nephriticum & acutum morbum adesse significat: Respondemus pinguedinem è renibus effluere confertim, non paulatim: in colliquatione vero totius corporis paulatim, & longo tempore: quare si confertim & pauco temporis spacio vrinæ superficies sit pinguis, significat renũ morbum acutum: si vero longo tempore, colliquationem pinguedinis, aliarum partium corporis.

Quibus pellucidæ & albæ sunt vrinæ malæ: maxime vero si in phreneticis appareant.72.4.

MAlas non pronunciasset vrinas Hip. nisi adesset morbus periculosus: Quando ergo vrinæ illæ albæ & pellucidæ morbi acuti comites, morbi statum pessimum, aut eius in peiorem mutationem significant, malæ sunt; pessimum vocamus statum cum à virium imbecillitate morbi vi contracta, pellucidæ & albæ apparent: inter morientis enim naturæ certa sunt indicia, in peius mutationem vero, quando morbo acuto succedit phrenitis: in qua vrinæ pellucidæ funestę iudicantur: si vero ad tempus breue tales conspiciantur, sine mutatione status, morbi autem speciei non est pertimescendum, pręsertim quando haimorragia subsequitur, aut diarrhęa biliosa, translata bile qua tingebantur vrinę, ad intestina, cuius priuatione pallescunt, & albescunt.

Quibus die septimo futura crisis est, ijs vrina rubram die quarto nubeculam habet, cæteraq; pro ratione.71.4.

IN specie Hippocrates scribens de nubecula quarto die apparente in vrina, intelligit, in genere de omni signo monstrante coctionem inceptam, & naturæ supra morbum victoriam: vt potest intelligi

ex iis, quæ adiungit Hipp. & alia signa pro ratione. verum nubecula rubicunda significatur coctionem inceptam? nubecula, cum sit contentum densatum, coctionis principium demonstrat, Rubra autem fit a bile, qua tingitur vrina: morbi vero biliosi, cum sint celeres, vt plurimum septimo die terminantur, de reliquis signis eodem modo est iudicium ferendum. Quare si septimo die futura est crisis, apparebunt quarto die signa coctionis, & naturæ superantis: Quod perinde est, ac si diceret, cum aliquo die critico futura est crisis, in die illius indice apparebunt signa coctionis, & naturæ vincentis.

EX SVDORIBVS.

Sudores febricitantibus boni, qui manare cœperunt dic. 3. 5. 7. 9. 11. 14. 17. 21. 27. 31. & 34. ij enim sudores morbos indicant, qui secus euenerint, laborem, & morbi longitudinem, aut eiusdem reditum significant. 36. 4.

Ritici dies quidam sunt numero tantum, quidam numero & effectu: sudores, & omnes excretiones, quæ fiunt diebus criticis, numero, & effectu fuerant significatæ, & veræ crises existunt; numero autem possunt contingere imperfectæ, quare non licet colligere excretio facta est die critico, ergo bona: verum si commota fuerit die critico prægressis indiciis coctionis, bona verè censeri debet.

Frigidi sudores, cum febre quidem acuta mortem, cum mitiore vero morbi longitudinem significant. 37. 4.

FRigidi sudores, cum acuta febre significant caloris natiui dissipationem, & interitum, nam febris, cum sit intemperies calida sicca, calefacit humores, à quibus emanant sudores calidi, cum vero frigidi

profluant cum febre acuta, signum est refrigerationem esse natam in corpore, non aliunde, quam ex calore innato extincto: si vero febris sit mitior, ex qua non potest duci argumentum interitus caloris innati, sequitur, vt frigidus ille sudor sit soboles crudorum, & pituitosorum humorum, qui causa sunt longitudinis febris.

Sudor multus, frigidus aut calidus semper fluens, frigidus grauiorem, calidus minorem morbum significat. 42. 4.

MVltus sudor, & assiduus non potest promanare sine febre dissipāte humores, & in sudorē conuertente, si frigidus emanauerit, cū acuta febre, iā mortem pronunciare, expositum fuit in superiori Aph. si vero cum lenta febre effluxerit morbi longitudinem demonstrat; calidus, vero, nec mortem necessario, nisi sit ephydrosis, nec longitudinem morbi significat: cum enim sit soboles calidi humoris, celerem morbum demonstrat: ergo calidi sudores mitiorem morbum ostendunt, frigidi grauiorem,

DE PROGNOST. quæ pertinent ad morbos externos.

Eryſipelas foris intro conuerti malum, intus vero foras exiſtere bonum.25,6.

Æc propoſitio ſpecifica vniuerſalem denotat, nimirum omnem motum humorum, à partibus externis ad internas eſſe peſſimum: Nam damna partium interiorum, ſunt maiora quam externarum partium: tum ille recurſus demonſtrat debilitatem viſcerum, nullo enim modo recurrentem humorem exciperent, cum ſit contra naturam, niſi quia debilitatæ, non poſſunt repellere: quare recurſus ille damno, & debilitate partium eſt malus. ex contrarijs rationibus deducitur motum ab internis partibus ad externas concitatum eſſe laudabilem.

Molles tumores, boni: crudi vero mali.67.5.

MOlle & durum ſunt contraria, crudum cocto contrarium eſt: Quare ergo contraria conſequentia poſuit Hipp. ad diuerſa, non ad contraria: nam molle

est à crudo diuersum, non illi contrarium, verum est in genere molle & crudum esse diuersa, in apostematibus vero molle, quia significat coctum contrarium crudo, quod est coniunctum cum duro, at ædemata sunt tumores molles, & tamen crudi existunt in principio. A repletione, omnis tumor præter naturam durus, progressu vero temporis, si materia coquatur, eius aliqua pars dissipatur & molescit, quare cum tumores præter naturam sunt cocti, molles existunt, proindeque boni: cum significent naturam domuisse materiam morbificam: cum autem crudi sunt, duri in principio & proinde mali, quod natura sit inferior causa morbifica.

Quibus in meatu vrinario nascitur tuberculum, suppurato eo, & rupto, solutio. 82 4.

IN speciali propositione generalem declarat, nimirum omnia tubercula & tumores præter naturam, qui suppurant, & rumpũtur, post suppurationem, esse salutares: speciale autem exemplum & singulare est in meatu vrinario, in quo quia externa pars est spermatica, maiori ex parte raro suppuratur tubercula, caloris natiui debilitate.

Si in vulneribus prauis & magnis tumores non apparent, ingens malum. 66. 5.

MAgna dicuntur vulnera, & vlcera, quantitate, vt quæ sunt longa, lata & profunda, aut partis conditione, vt in magnis neruis, vel tēdonibus: Si in his tumor non appareat, quod sit rationi consentaneum ad ea vlcera propter dolorem, & partis debilitatem, fieri tumores, per defluxum humorum, conijcere oportet illos humores alio transferri, in partem scilicet nobilem, in qua procreabunt morbum grauem. Ergo ingens malum subsequetur: quare Hipp. Aph. 65. lib. eiusdem scribit, quibus sunt cum vulneribus tumores conspicui, ii non admodum conuelluntur, nec insaniunt. Quibus vero repente euanuerint, si quidem postica parte factum sit, cōuulsiones, & tetani accidunt: si vero à fronte, insania, lateris dolor acutus, empyema, & dysenteria si rubicundi fuerint tumores. Eadem est ratio tumoris retrocedentis, & non apparentis cum apparere debeat, vt enim materia non apparentis tumoris quādo conuenit, ad partes fertur internas, ita & materia retrocedentis. si ergo retrocedat, per posticam partem in spinalem medullam, & cerebrum, nascitur tetanus: illius autem motus signum est dolor in illis partibus perceptus. Si vero humor ascēdat, per partem anteriorem, in cerebrum, fit insania læsa imaginatione. si in latus fe-

ratur, suscitatur lateris dolor acutus: si humor effundatur in capacitatem thoracis empyema: Quando autem tumor retrocedens fuerit rubicundus, facta methastasi materiæ in intestina, oritur dysenteria: tumoris namque rubor significat sanguinis redundantiam, à qua dysenteria producitur.

Pertusa perfectaue vesica, cerebro, corde, septo transuerso, tenui quopiam intestino, ventriculo, iecore, lethale est. 18.6.

PArtes, quæ numerantur in Aphorismo possunt vulnerari aut in superficie, aut transfigi, & perforari: Hipp. ait harum partium transuerberationes, & pertusionem esse lethalem, vulneratio superficialis earum, non est omnino lethalis. Verum hæ partes enumeratæ non sunt vnius naturæ, sed dissimilis: aliæ namque sunt sanguineæ, vt cor & iecur, aliæ vero spermaticæ, vt reliquæ fere omnes: diuersa itaque est ratio huius euentus in illis. Vesica constat corpore rotundo, membranoso, & collo oblongo, admodum carnoso, si corpus eius transfigatur, omnino lethale vulnus existet, quod vesica sit exanguis, nec coalescere possit, at ossa sunt exanguia, tamen rupta coalescunt. Respondeo in ossibus nihil esse, quod impediat tophum, in quiete namque tenentur. vesica suos habet motus coarctationis, & expansionis præterea in vesica vrina continetur, quæ non tantum

coalitum impedit : sed dolorem sua acrimonia suscitat, ex quo in partem fit fluxio, & inflammatio. in collo illius conceptum vulnus sanari, & curari potest, vt videre est in illis, è quibus euulsus fuit lapis è vesica. Vidi ego dum aquis aliquando Sextiis essem, ducem corcicum cui inflictum fuerat vulnus, transfigens, & transfodiens vesicam, sanitati pristinæ restitutum : sed rara non sunt artis. Cerebri persectio, vt plurimum est funesta, propter cerebri motum continuum, & membranas, quæ facile inflammantur. Vidit tamen Gal. Smyrnæ adolescentem è cuius vulnere, cerebri substantia fluxerat persanatum, vidimus, & nos aueniono in Xenodochio S. Bernardi, cuius caput sagitta eorum, qui ad papagallum collimant fuerat percussum, è cuius vulnere magna copia substantiæ cerebri effluxit, euasit sine vitæ discrimine. In corde superficiaria vulnera & profunda sunt lethalia, ob præstantiam cordis, & motum continuum vehementem. In septo transuerso duæ sunt partes, membranosa & carnosa, in illa vulnera sunt funesta, in hac superficialia possunt coalescere, profunda vix vnquam. Tenuia intestina pertusa, nunquam sanantur, crassa, quia carnosa conglutinantur. Ventriculus pertusus non potest curari, quod inflammatio dolorem sequatur, vnde mors. Leue vulnus in toto illius corpore potest sanari, præterquam in orificio superiori ob doloris acerbitatem, propter sexti paris neruos, Iecoris vulne-

ra, si eo deducta sunt vt sanguis effluat, nunquam curantur, nisi valde superficiale sit vulnus, & mox sistatur sanguinis effluuium: sanguis enim qui effunditur corrumpit partes interiores, ipsumque etiam iecur: Vnde & mors contingit. multæ sunt aliæ partes eiusdem naturæ, quarum vulnera profunda, sunt lethalia, vt arteriarum & venarum maiorum, quod sanguis spiritualis, & venalis totus per ea vulnera effundatur.

Perfectum os aut cartilago, aut neruus, aut genæ tenuis particula, aut præputium, neque augetur neque coalescit.19 6.

PArtes quæ in hoc Aphorismo recensentur sunt omnes spermaticæ: sed eius naturæ vt earum sectio lethalis non sit: faciunt vero ad commode viuendum non ad vitam simpliciter, vt aliæ: quare Hipp. ait tantum, nec augeri, nec coalescere, si diuidantur omnino: partes namque spermaticæ non coalescunt prima intentione, ex materia primaria, scilicet, ex semine, vti sanguineæ, quæ semper possunt resarciri, ex sanguine proprio. secundaria vero possunt per porum siue tophum qui fit ex alimentorum excremento.

Si vlcera annua, aut etiam diuturniora fiant, os abscedere necesse est, & cicatrices cauas fieri. 45.6.

CVm diuturna sunt vlcera os à pure & ichore vlcerum corrumpitur, cuius corruptio caries appellatur: Quoniam autem corruptum est os, necessarium est partem cariosam separari à sana, os namq; viuum consortis mortui, impatiens esse solet. ossis suppuratio abcessus dicitur, hinc sequitur, vt huius vulneris cicatrix sit caua: nam ex superiori Aph. os cum sit pars spermatica resarciri non potest, nec porus generari nisi in fractis ossibus: propterea supra os denudatum suo periostio, caro generari nullo modo potest, ad carnis năque productionem opus est membrana, supra quam sanguis roris modo sparsus concrescat.

Circumglabra vlcera, maligna. 4.6.

HIc Aphoris. audiendus de vlceribus, quæ in partibus nascuntur pilosis, cū glabricies sit capillorum priuatio, & casus: fiunt glabrę partes, quoniam pili decidunt, corrosis eorum radicibus, ab humoribus corruptis, & malignis, a quibus vlcera circumglabra & dipilata, maligna appellantur, ob causæ ea generantis malignitatem.

Diuturnas

Diuturnas curanti hæmorrhoidus, nisi vna quapiam seruetur periculum aquæ inter cutem, vel tabis impendet. 12. 6.

SAnguis namq; qui effluere solebat per hæmorrhoidas, per palyndromen, recurrit ad partes nobiles, & officiales, in quibus excitat varios morbos, inter quos numeratur ab Hipp. aqua inter cutem: si quidem sanguis recurrat ad iecur: copia namq; suffocat calorem innatum iecoris, vnde refrigeratum parit hydropem; & tabem: nam recurrando ad pulmones acrimonia exulcerat, à qua exulceratione phthisis controuersia hic nascitur magna inter medicos, de qua fuse disseruimus in nostra praxi: satis nobis erit, si huc transferamus, quæ illuc fuere constituta, quare si laborans hæmorrhoidibus vetustis, sit obnoxius morbo comitiali melãcholia morbo, aut tali affectui, qui sanari possit, aut inhiberi hæmorrhoidibus appertis, illis non sunt claudendæ: scribit enim Hipp. 11. lib. 6. melancholia, & nephritide laborantibus hæmorrhoides superuenientes bonum. Si hæmorrhoidum fluxu detentus sanus sit reliquo corpore, vt qui redundet tantum multo sanguine, ob mutilationem, aut otium, illis sunt omnes claudendæ, dummodo detrahatur sanguis iusta copia per interualla ex brachio, & victus ratio instituatur parcior, & commoda: nam in sanis fluxus consuetudo est fugienda: quia ex il-

lo immoderato fluxu, idem morbi nascuntur, qui solent oriri ex immoderato fluxu menstruorum, si claudendæ sint, id præstandum paulatim, & vna post aliam obturanda subita namque mutatio naturæ molesta esse solet.

Si in ventrem sanguis præter naturam effusus fuerit, is suppuret necesse est. 20. 6.

PErtinet ad prædictionem hic Aph. quatenus ex sanguine effuso in capacitatem aliquam extra vasa prædicitur, pus futurum: per ventrem, autem intelligit Hipp. omnem capacitatem, quæ est extra venas, arterias, & cordis ventriculos, in quibus sanguis naturaliter continetur: suppuratur autem, quia suo calore natiuo destituitur: vnde corrumpitur, non statim, sed primo nigrescit, quo tempore vapores ex se fundit malignos deinde suppuratur.

Qui calui sunt, iis varices magni non fiunt, quibus verò caluis existentibus varices superuenuint ij rursus capilati fiunt. 34. 6.

QVod ex vna præsenti affectione, alia futura, aut non futura prædicatur, facit, vt ad prædictionem pertineat hic Ahp. & quia in eo agitur de affectionibus externis inter chyrurgicos Aph. censeri debet: ratio autē illius talis est, quādo fit trāslatio humoris melancholici è partibus inferioribus ad caput, varices magni non fiunt. At

qui fiunt calui propter humoris melancholici in capite corruptionem, in illis fit eiusmodi translatio humoris melancholici. Ergo qui fiunt, calui, ea ratione in his varices magni non fiunt, a contrariis demonstratur secunda pars Aphoris.

Quibus occulti cancri adsunt, non curare melius, curati enim citius intereunt: non curati vero longius vitam trahunt. 38.6.

CAncros occultos intelligit non vlceratos, quos cancrosos tumores multi appellant, eos scilicet, qui in superficie corporis nascuntur: nam, qui sunt in penitioribus partibus corporis manu chyrurgica curari non possunt. Curatio autem cancri duplex suscipitur, nimirum, aut ad mitigationem, aut ad extirpationem, mitigari semper debent occulti, & euidentes, curari non item omnes, est tamen vbi curatio admittitur, nempe extirpatio cancri. Quando pars est huiusmodi, & cancri conditio, vt omnes illius venæ tanquam radices secari possint, & penitus extirpari: Vt in mammis, & alijs partibus exterioribus, sine incisione insignis alicuius nerui, venę, aut arteriæ: tunc enim metu symptomatum curatio non est aggredienda, reliquos cancros melius est mitigare, quam curare: nam si cura tentetur mortem adfert irritatione, & incremento symptomatum.

Si omentum exciderit, necessario computrescit. 58.6.

IN vulneribus magnis ventris inferioris prælertim hypogastrij, in quibus musculi fceãtur, & peritoneũ, omentum egreditur, & quia pauco calore innato præditum est, quodque non consueuit aëris iniuriam pati, cito putrescit: quare illa corruptio prædicenda est, eoque pacto ad prognosim pertinet hic Aph. quare ex illo sympt. futuro debet medicus procurare promptam omenti in suum locum repositionem.

Quibus diuturno dolore Ischiadico vexatis femoris caput, coxa excidit, ijs femur contabescit & claudicant, nisi vrantur. 60.6.

LVxatio perfecta ossis femoris rara est, potest tamen contingere, quando Ischiadicus dolor est diuturnus, dolore nãque diuturno debilitatur pars illa, ex quo fit vt mucus in ea colligatur, qui causa est, vt caput ossis fœmoris excidat, aut à dolore excitatur defluxio humoris pituitosi in partem illam, à quo humectatur ligamentum, longiusq; fit, quam parsit estque causa luxationis ossis fœmoris, ex ea luxatione sequitur fœmoris tabes duabus de causis, primo quia luxatum os comprimit, venas, arterias & neruos, quibus ad crus alimentum, & spiritus deferebãtur secunda partis

quiete, qua non attrahitur alimentum: Adde quod motus articulis est valde vtilis, ait enim Hipp. laborem articulis, somnum vero visceribus, maxime conuenire: sequitur etiam inde claudicatio breuitate ipsius cruris, cum in posteriorem partem excidit os, aut illius prolixitate, quando in partem interiorem: præterea adest magna cruris debilitas, ex qua accidit vt corpus ipsum sustinere non possit, horum symptomatum curam totam collocat Hipp. in vstione, quod remedium topicum est, sed methodi ratio postulat, vt generalia particularibus præponantur: Quare purgato corpore, sanguineq; detracto, ad illa, quæ parti apponuntur, descendendum est. Ea Hipp. cõplexus est vnico remedio, nimirum vstione, quæ primo fit cucurbitulis cum magna flamma, secundum locum sibi vendicant vesicatoria, tertium pyrotica potentialia. Vltimum ferrum ignitum siue cauterium actuale, his enim detrahitur humor, qui causa erat claudicationis.

Propter os ægrotans caro liuida, malum. 2. 7.

Hipp. supponit carnem liuescere propter ossis morbum: Quare non est quod Hollerius dicat, sæpe in tophis luis venereæ, & podagricorum caro liuescit, cum interim os sit integrum, non enim scribit Hipp. carne liuescente, os corruptum esse: sed si propter ossis morbum caro liuescat malum, an vero si caro liuescat

malũ ſemper? eſt ſemper malũ: nam liuor à necroſi, necroſis vero omnis mala, oportet ergo intelligere oſſis cariem, & corruptionem eſſe detectam, in qua ſi caro vlceris liueſcat, malum, quia ſignificat corruptionem ab eſſe propagari in carnem.

Ab oſſis nudatione eryſipelas, malum. 19. 7.

NAm eryſipelas ſubortum ſignificat carnem ſcatere colluuiæ biliosæ, quæ carnis regenerationem impedit, ergo malum.

Ab eryſipelate putredo, aut ſuppurato, malum. .20. 7.

ERyſipelas eſt tumor præter naturam à bile natus, ſuperficiarius, qui vt plurimum diſſipatione materiæ finitur. Quocirca ſi putreſcat pars abceſſa eryſipelate, aut ſuppuretur indicium eſt malignitatis materiæ, à qua mortificatio timenda, quæ mala cenſeri debet.

A foris in vulneribus pulſu hæmorrhagia, malum. 21 7.

SI pulſus magnus in vlceribus, nõ aliunde proficiſcatur, quam ex multo ſanguine arteriali præcalido arteriam inſignem mouente, cui ſuccedat hemorrhagia, non poteſt eſſe, niſi periculoſa, quia arteria magna aperta non facile clauditur.

Sanguis vero calidus, tenuis spirituosus effluit excedenti copia, ex quo pars exulcerata debilitatur, & intermoritur.

Ab osśis vulnere desipientia, si in vacuum vsq; penetrauerit. 24.7.

HOc Aph. loquitur Hipp. de vulnere ossis capitis: quod si fuerit diuisum vsq; ad capacitatem cerebri desipientiam habet comitem propter sanguinem, qui in illam capacitatem effunditur, qui dum corrumpitur inflammationem parit, in meningibus, ex qua delirium, & desipientia.

DE DIEBVS

DE DIEBVS CRITICIS, ET DE CRISI.

Index septimj 4. sequentis septimana 8. initium, spectandus quoque est 11. siquidem, Is 2. septimana 4. est, rursúmque 17. spectandus, Is enim à 14. 4. est & ab 11. septimus. 24. 2.

T qui sunt dies critici facilius intelligatur, animaduertẽdum est, in morbis tria dierum genera notari, quidam enim sunt dies critici, in quibus fiũt crises, & iudicia morborum, alij indices, qui indicant, & significant dies criticos futuros. Alij denique intercidentes, & intermedij, qui neq; sunt critici, neq; indices, hoc Aph. describit Hip. indices, & criticos ad 17. vsq; hos dies experientia sola probauit Hipp. Fracastorius alios constituit, ratione & experientia comprobatos, cuius doctrinam explicabimus, post enodationem aphorismorum de crisi.

Morbi acuti iudicantur intra dies quatuordecim. 23. 2.

MOrbi dicuntur acuti, vsque ad 14. vltra quem ad 20. appellantur acuti ex decidentia, post 20. longi nominantur.

Quibus crisis fit, nox quæ accessionem præcedit grauis, quæ vero subsequitur leuior solet existere. 13.2.

ANte crisim pugna summa intercedat est necesse naturæ & morbi: Quod scilicet materia morbifica cocta excernatur: præcedit autem hæc pugna crisim, ferè semper 24. horarum spatio: scribit verò Hip. illam pugnã superuenire nocte præcedenti, quia vt plurimum noctes in morbis soleant esse diebus molestiores, propter solis absentiam, qui sua præsentia naturam nostram multum iuuat, quare naturæ molestior esse solet morbus noctu, quàm interdiu, nox autem quæ sequitur crisim, est placidior, quod materia morbifica fuerit expulsa.

Quæ à morbis post crisim relinquantur, recidiuos morbos facere consueuerunt. 12.2.

MAteria quæ relinquitur post crisim corrumpit alimenta, tandémque ita crescit materiæ corruptæ copia, vt morbi recidiua generetur, cuius signa sunt sitis, ciborum fastidium, vigiliæ, somni turbulenti, lassitudo totius corporis, si crisis accidat, nullis antecedentibus signis coctionis, fiatque die non critico.

DE CRISIBVS.

CRisis in morbis iudicium significat. Crisim antecedit naturæ, & morbi contentio, in qua natura aut victrix, aut

victa remanet. Crisis Gal lib. de crisibus, est subita in morbis mutatio, ad salutem, aut ad mortem, fit enim, per motum alicuius materiæ; vel dicitur difficillimum morbi tempus, in quo natura pugnat cum morbo violenter. Vocatur etiam terminus, quia morbi historiam finit & terminat: quo significato crisis lethalium morborum mors dicitur. extra mortem vero, morbi finiuntur crisi, aut solutione: Solutio est morbi terminus, per insensilem dissipationem factus. Crisis verò ex Gal. sententia fit, aut per manifestas excretiones, aut per effatu dignos abscessus: 1. ab Auicen. lib. de crisibus, vocatur crisis excretionis, 2. permutationis: locum enim tantum mutat materia morbifica in abscessu, neque excernitur: verum in hac permutatione, ex eodem Auicen. non semper nascitur abscessus quem exituram appellant eius interpretes. Verum non raro abit in paralysim crurum, dolores spinæ dorsi, testiculorum, Morbum regium, & alia symptomata: crisis hæc permutationis, est à partibus internis corporis ad externas, aut saltẽ remotas à principibus, in morbo facta expulsione sine vlla sensibili excretione, quam sequitur aut abscessus, aut graue aliquod symptoma: Idem Auicen. lib. de crisibus duas causas assignat permutationis materiæ in crisibus, quarum vna est materiæ morbificæ dispositio, qua redditur inepta ad expulsionem, ob eius crassitiem, & copiam: 2. sita est in debili-

tate facultatis expultricis: fit ergo, vt materia, quæ cocta fuit non possit extrudi extra corpus: sed potius deponitur, & transfertur in partem aliquem ignobilem in qua producit, aut abscessum, siue tumorẽ præter naturam, aut parit aliquod graue symptoma. Ab accedentibus nascuntur aliæ multæ criseos diuisiones: Alia enim perfecta dicitur, in qua nihil morbi materiæuè morbificæ in corpus relictum est: alia imperfecta, in qua manet aliquid materiæ morbum committentis, & natura perfecte materiam morbificam non superat: hæc vero, aut tendit ad mortem, aut ad salutem. Alia tuta, quæ ratione tantum à perfecta distinguitur: quod scilicet sine periculosis symptomatis accidat, eius cõtraria periculosa est: alia manifesta, in qua excretio quædam, vel abscessus insignis est conspicuus; Alia occulta, quæ fit sine excretione, aut abscessu euidenti. Crisis fit in statu, in quo naturæ, & morbi summa sunt omnia. Ex quibus colligere licet morbos in simplici intemperie consistentes non posse crisi finiri: quod in illis nulla possit euacuatio, aut abscessus, vel graue aliquod symptoma excitari ex materiæ translatione in aliquas partes.

DE CAVSA EFFICIENTE CRISEOS.

QVæ nobis experientia offert, omnia rationum momentis fulciri non possunt, qualia sunt, quæ ab occultis emanant

proprietatibus, nonnulla tamen per experientiam comperta, rationibus possunt stabiliri. Dies critici maiorum experiẽtia, & quotidiana recentiorum probãtur, quorum rationem & causam detegere sunt conati authores medicinæ, celebriores. Experiẽtia certè varia est apud Hip. Nam alios recenset dies criticos in prognost. & aphorismis, alios in epidem. Incertam autem esse experientiam dierum criticorum apud Hip. arguit illa sentẽtia in prog. Ille namque postquam enumerauit crisimos dies scribit, neque verò horum quidquam integris diebus exacte numerari potest, cum neque annus integris diebus numerari soleat. Adde quod in recensendis illis diebus per quaternarios bis sit repetendus idem dies I. septenario. In secundo vero non est repetendus. Præterea Archigenes laudat magis 21. diem in criticis, Hip. vero 20. enumerationem illam diuersam dierum criticorum ex Hip. Antonius petiteus cap 4. lib. de ratione dierum criticorum, refert ad diuersam naturam dierum criticorum & intercidentium, In quibus propter errata dies contingunt, tum ad diuersam Hip. sententiam, qui artis præcepta colligens, multa scripsit diuersa ab his, quæ in Aphorismis, & prognosticis iudicio maturiori pronuntiauit, Verum errores non sunt occasiones, cur crises commoueantur diebus intercedentibus, sed potius symptomaticæ excretiones. Atque si Hip existimasset, male assignatos fuisse

dies descriptos in Epidemijs, senior & doctior factus correxisset. Hæc cum fracastorius vir doctissimus contemplaretur, cerneretque eo, quo erat perspicaci ingenio, omnibus fere diebus, pro varijs morbis crises concitari, rimatus est, & forsan nactus aliam rationem dierum criticorũ, quam authores antiqui, ad quam probandam, vt verus philosophus vtitur quibusdam suppositionibus, quas (quia paulo videntur obscuriores) breui explicatione elucidare instituimus. Neque in refutandis pythagoreorum, & astrologorum sententijs immorabimur: Cum à fracastorio lib de crisibus fuerint confutatæ. Neque Augerium ferrerium sequemur, qui sub finem libri de diebus criticis, dum non potest criticos dies omnes, ad numeros, ad astra, & ad vim naturæ corpus humanum gubernantis referre, censet illa omnia esse admiscenda, similis illis, qui metu erroris & defectu, pluribus chordis suos arcus armare consueuerunt, in quo perspicuè cernitur incertitudo sententiæ illius. Admonet autem fracastorius auditores suæ doctrinæ, & asseclas, his verbis. cap. 15. libr. criticorum. Diligenti opus est cura, anticipationésque paroxismorum considerandæ, & dies multo studio enumerandi, & quid in vnoquoque noui accidat. Quare contemplatio hæc, atque ars negligentis medici non est, aut ad lucrum euolantis: sed solertis & amantis philosophiam.

Prima ſuppoſitio, Duo ſunt, quæ expulſionem morbificæ materiæ faciunt, vnum eſt diſplicentia, ſiue irritatio, ſtimulúſque, quem corruptus iámque inimicus humor in membra ingerit ſenſu prædita. Altera eſt digeſtio, hoc eſt, præparatio, quæ requiritur, ſi expelli debeat criticè humor: omnibus namque partibus à natura datum eſt, vt expellant, quod noxium exiſtit. expulſio vero cenſeretur inutilis ſi materia non eſſet cocta. Ergo natura ſine arte docta ad ſui conſeruationem coquit ante quàm expellat, vt probauimus capite de expurgatione, in noſtra methodo. Vtrumque ergo cum ſimul conuenit, tum maxime expulſio humoris corrupti fit. Quamobrem doctè pronunciatum eſt à Gal. in paroxiſmis, & circa morborum ſtatum maxime excitari, criſes: in paroxiſmo enim ſtimulus atque irritamentum fit maximum: circa ſtatum vero concocta materia eſt. Cur autem cogatur ſæpe natura ante tempus noxia excernere diximus, cap. citato noſtræ methodi.

2. Suppoſitio. Rariſſime fit vt transeunte in humores vitio aliquo vnus tantum humor corrumpatur: Nam vt plurimum duo, vel plures vitium idem concipiũt, aut ſimul, aut aliquo interpoſito tẽpore, quippè humores in maſſa ſanguinis, qui intra venas cõtinetur, confuſi commiſtiq; ſunt. Verum in illa ſunt quodãmodo actu, & quodammodo potentia: potentia

quidem, quia ad minimas & indicibiles particulas secundum formam, siue formales redacti sunt: nec monstrari possunt separati, hoc esse phlegma, illud bilem, Illud succum melancholicum, nisi particulæ, quæ sunt simul in massa separentur, & tunc actu existunt. Igitur propter vicinitatem confusionemque eorum, rarissimè fit, vt infectionis causa, pluribus non fiat communis. Incipiẽtibus autem his vitiari, Tum quod corruptũ est secernitur, quantum fieri potest à reliquo, quod sincerum est, ita operante natura quæ solet, quantum in ea situm est, corrupta separare, à non corruptis, aut enim quod sanum est, & integrum expellit id quod corruptum: Natura enim consortis corrupti impatiẽs esse solet: aut quod corruptum est proximum sanum vitiat. In ea secretione, humorum particulæ cumulantur, ac sensibilem copiam conflant, quæ dum cocta est expellitur criticè per diuersas partes.

3. Suppositio, Dum natura separat corruptos humores, & actu facit, ita interdum illi separati, ab incorruptis, siue in vasis, siue extra vasa miscentur, vt vnam conficiant formam, siue vnam massam, siue molem, vnumque motum dent, ac morbum vnum, qui rationem dominantis sequitur, vnde choleræ nothæ, pituitæ nothæ, & melancholicæ nothæ contingunt, à quibus morbi desumunt sua nomina, vt tertiana notha: æquum namque est, vt humor qui quantitate reliquos superat, trahat

alios in suum motum,& impetum,non tamen sine resistentia,& alteratione: nothæ namque tertianæ longiores sunt propter adiunctum humorem pituitosum, & habent alia symptomata, quàm puræ & simplices tertianæ. Sæpissimè autem, non vnam omnes formam,& molem conflant, nec vnum motum dant,nec morbum vnũ, sed plures: vnde morbi compositi sunt: fit autem illud quando sunt separati in diuersis partibus,aut è vasis in habitum corporis propelluntur. Si igitur, qui peccat humor simplex & vnus tantum sit, aut plures quidem,sed in vnam massam redacti,tunc nulla dies criticorum ratio est expectãda, sed paroxismi soli considerãdi quotidiani, tertiani, quartani, in quos cadent crises. Quando scilicet materia erit cocta. Cognitio huius rei non potest haberi, nisi ex paroxismis, & intra aliquot dies. In hoc tamen videtur contradictio, quod nulla criticorum dierum ratio sit expectanda. Sed in eos paroxismos cadere crises. Nam in quibus diebus fiunt crises, Illi critici sunt appellandi: sed intelligenda est hæc sententia nullos dies criticos esse expectandos ex his,qui ab Hip. fuere descripti nempè 7.14. 20. & similes: & animaduertẽdos solum paroxismos,secundum, quos continget morbi solutio,quæ crisis potest dici: Ita in quotidianis, quotidie potest fieri, In tertianis 3. die, In quartanis 4. ad hoc Augerius ferrerius aduertere debebat. Non enim negat fracastorius vnum

ſimplicem poſſe peccare humorẽ, ſed plures corrumpi humores poſſe fatetur, in vnam formam redactos, qui producũt paroxiſmum ſecundum quem iudicantur: ſi ſint humores ſub vna forma, eſt aliquis humor dominans, cuius motum cæteri ſequuntur vt in notha tertiana. At vero vbi plures peccant humores, & non ad vnam formam redacti, ſed confuſi, ſolum propriam naturam ſeruantes, & circonſcriptionem, tunc ſperare poſſumus certos dies videre: in quibus criſes permultæ fiant, alias in quibus rariſſime, Alias in quibus medio modo ſe habeat natura ad criſim: quorum omnium cauſam ac certam rationem habere poſſumus: ac talis eſt maior morborum pars; quoniam vti rarum eſt vnum ſimplicem humorem peccare, ita & plures ad vnam formam conuenire perrarum eſt: Quare in multis morbis, aut criſes videri poſſunt, certis diebus, aut motus ſaltem humorum. Verum facilis, aut difficilis vnio humorum corruptorum contingit ex diſpoſitione eorum. Nam quia pituita non omnis, ſed liquida humida ſit, & facile idcirco poſſet diuidi in minimas partes, miſceri cum reliquis facile poteſt: ſuccus melancholicus, ineptiſſimus ad mixtionem, quia ſiccior & terreſtrior eſt, nihil tamen prohibet, & phlegma ſeorſum morbũ facere nec cum alio miſceri: ſed hoc eſt rarum, & melancholicum ſuccum coire, & miſceri cum

alio in vnam formam, Cum ſcilicet attenuatur: Omnes namque humores conſiſtentia liquidi ſunt in venis, licet quidam craſſiores, alii liquidiores. Corolarium tertiæ ſuppoſitionis tale eſt.

Cum plures humores in morbis peccant non autem ſub vna forma, accidit quidem interdum, vt vnus illorum manifeſtum paroxiſmum producat, cholera quidem tertianarium, phlegma quotidianum, ſuccus melancholicus quartanarium: Vnde & morbi manifeſte compoſiti ſunt. Interdum autem accidit, vt non omnes manifeſtum dent paroxiſmum, ſed aliquem eorum latentiorem edant, quod motus ille, ſit ſubobſcurus & ſubocultus, eius autem obſcuritatis plures cauſę ſunt: 1. pauca quãtitas humoris, quare leuiter exacerbat. 2. quia ille humor per moras putreſcit, & ſenſim, vnde nec horrorem excitat, nec calorẽ acrem apportat. 3. quia ſuperueniat maiori febri, à qua minor mot⁹, & afflictio obſcuratur. Ex his ſequitur contrariorum lege, vt ſi illud quod mouetur multum ſit repẽte, & cum violẽtia inuadat nõ ſenſim, & per articulas, nec maiori alteri morbo ſuperueniat, manifeſtũ edit paroxiſmũ, & manifeſtę inde prodeũt febres cõpoſitę, vt hemitritei. Alia quidem ex cholera alia ex ſucco melancholico, qui ergo præcipuè peccat humor manifeſtũ edit paroxiſmũ, qui vero minime pręcipuè, latentiorẽ ex his ratio omniũ dierum criticorum pẽdet omnis, & eorũ quæ contingunt in morbis.

Iſta vero primis diebus dignoſci non poſſunt, cum nos lateat humorum peccãtium numerus & formã eorũ, hinc modus mixtionis, tum denique quantitas: Quare ad dignotionem, eſt opus pluribus diebus. Quam ob cauſam Galenus cap. 2. libri 1. de criſibus ſcribit, neque abſurdum eſt, ad duplicis morbi cognitionem duobus opus eſſe diebus, ſicut ſi triplex fuerit, tribus. Animaduertat ergo medicus iſtos motus, quo facilius dignoſcat, quibus diebus ſit futura criſis, paribuſne, aut imparibus. Verum cum phlegma quotidie moueatur, qui fit vt quidam dies, ſint placidi & ſine motu, etiam in compoſitis morbis: reſpondet fracaſtorius, Quod phlegma ipſum, vt plurimum formam vnam cum aliis cõſtituat & pauca quantitate ſit, Ita vt aliorum motum tantum ſequatur, dominantium ſcilicet. Differunt autem dies ratione moleſtiæ, nam in quibus vnus humor tantum mouetur, acerbi ſunt, acerbiores in quibus duo, in quibus omnes acerbiſſimæ. Ex quibus ſequitur poſſe fieri criſes in diuerſis diebus aptiſſimas, aut eſſe illas in quibus concurſus fit humorum omnium. Acerbiſſimus enim tunc paroxiſmus fit, & & ſtimulus irritamentumque naturæ maximum, quod eſt neceſſarium, vt criſes fiãt ex prima ſuppoſitione: At illud contingit potiſſimum, ſecundum motum ſucci melancholici: Nam criſis non fit niſi præparato, & cocto humore toto, non poteſt autem eſſe perfecta coctio: donec quod

crassius est, ac segnius, coctum digestumque fit: crassior vero, & segnior omnibus humoribus est succus melancholicus. Quare fit vt potissimũ circa humoris melancholici motus, & crises animaduertantur, in illis morbus vbi confusus, & non perfectè alijs mixtus peccat humor melancholicus, hoc argumentum appellat sophisticũ Augerius ferrerius, rectius appellasset non necessarium, probat autem quod ex indefinitis componatur, quæ nisi particulariter sumpta veritatem nõ continent: logici distingunt æquipollentiam indefinitarum propositionum, secundum materiæ conditionem. Indefinitæ enim in materia necessaria respondent vniuersalibus: In contingente verò particularibus. At propositiones illæ sunt ex materia necessaria compactæ, ergo æquipollent vniuersalibus: Et vt contrarium probet ferrerius, inquit, neque enim in crisibus omnium humorum est expectanda coctio: sed eius tantum qui morbum induxerit. Nec fracastorius aliter sentit, vt demonstrauimus in explicatione tertiæ suppositionis: Sed supponit si succus melancholicus peccauerit simul cum reliquis humoribus, crisim non fieri, nisi cocto & præparato succo melancholico, quod est necessarium. Si namque crisis excitetur incocto humore melancholico, non esset crisis, sed symptomatica excretio. Quare argumentum est necessarium in sorite. Quod autem opponit. Omne quod cras-

sum est, id melancholici succi permixtionem non habere: suam enim quisque humor habet crassitudinem, Quam ex propria ipsius materia metiuntur, omnes medici, non ex alterius permixtione. Hoc verissimum est, sed fracastorius intelligit simul cum crassa natura domatu esse difficilem succum melancholicum, vt potest colligi facile ex longitudine morborum à succo melancholico nascentium: & quod succus melancholicus sit praditus duabus qualitatibus natura penitus contrariis. In hac itaque fracastorii propositione consistit huius opinionis pręcipuum fundamẽtum est autem maximè probabile. Cum quotidie cernamus multos morbos constare pituita, & bile, & tamen vno die simul & semel fieri perfectam crisim. Tardius nãq; pituita coquitur quàm bilis, & succus melancholicus, quam reliqui: satius tamen videretur si natura coctum expelleret. Deinde semi concoctum perfecte coqueret, nam oneris parte leuata, melius quod reliquum est coqueret. Verum excretioni & coctioni non potest simul vacare natura, vel minus in cõmodum sequitur ex mora materiæ coctæ cum coquenda, quã ex depulsione iam coctę, coctione perseuerãte, materiæ resistentis crudæ vt explicauimus in nostra methodo. Fracastorius confirmat hanc opinionem cap. 10. de crisibus sua experientia, tum ab his, quæ ab Hipp. & Gal. sunt constituta: Quid enim aliud inquit monstrant dies illi, qui

indicatiui dicuntur, qui omnes quarti sunt à die in qua perfecta crisis futura est: Quid aliud indicat totus progressus criseorum qui non per septenarias, sed per quaternarias periodos pergit. Quarum duæ, septenarium vnum faciunt. Hipp. quoque rem istam innuere fere videtur cum dicit quaternarios motus in morbis expectandos esse: Ne quis autem existimaret se velle Hipp. & Gal. decretis studio contradicendi refragari: respondet se eos motus non fingere, demonstrasseque sæpissimè cœtaneis suis: Hippocratem & Gal. etiam eosdem dies vidisse: sed sors ita tulit, vt ad causam non aduerterint: & fortè Hippocratem animaduertisse asseri potest ex iis quæ scripsit in Epidemijs. lib. 1. in quo numerat dies criticos 4. 6. 8. 10. 14. 28. 30. 40. 60. 80. 100. Et alios pares: in aphorismis autem multos pares, alios impares. His addenda est suppositio alia, ex doctrina fracastorij: vt patebit in progressu: Morbi diuiduntur in acutos mediocres, & chronicos, ratione durationis acuti sunt, aut acutissimi qui quarto die finiri possunt, aut mediocriter acuti qui 7. aut segniter acuti. qui 13. verum Hippocrates scribit in Aphorismis acutorum morborum 14. esse extremum. Respondemus fracastorium in his obseruasse motum humorum præsentium, secundum dominium humoris melancholici in quibus decimus-

tertius est finis : si inceperit corrumpi 1. die: Decimus autem quartus est, principium mediocrium secundum fracastorium quorum finis est 20. & secundum Hip. acutorũ simpliciter dictorum: Nam ex eius doctrina alij sunt simpliciter acuti, qui finiuntur 14. die alij exacte acuti, qui 9. aut 11. alij peracuti, qui 7. alij simpliciter peracuti, qui 3. & 5. Mediocres autẽ morbi ex fracastorio, vt dictum est, cum incipiãt 14. finiũtur 20. deinde chronici incipiũt. 21. ad 40. & vlterius. His positis subijciamus exemplum fracastorij, sit inquit, qui principaliter humor peccet cholera; Non quidem pura, sed mixta cum phlegmate sub forma vna, cum melancholico succo vicinitate sola, & confusione. Subpeccet autem melancholia, ac non multa, nec valde crassa; sed subtilior, in summa, quæ cito terminum dare possit, datum hoc est possibile, vnde nihil absurdi sequitur. Igitur putrescente cholera, simul quidem & eodem die computresceret, & melancholicus succus, morosúsque satis erit paroxismus ille primus, vtpotè duorum humorum, Dixit autem satis, quod ex Hip. in principio & fine mitiora sunt omnia. 2. autem die quietissima redibit. In qua nullus humorum motus fiet: non suppositum fuit cõmixtam esse bilem cum phlegmate sub bona forma. At 3. paroxismum choleræ sentiet, nam in mixtura illa dominatur bilis; tamẽ crisim non faciet, tum quia stimulus nondum est maximus tum, quia

totum non est digestum: non concurrit enim motus melancholiæ cum motu bilis. 4 autem dies motum habebit melancholiæ sed latentiorem, quia non multum est id quod tunc mouetur de melancholia, partim quidem, quia sub peccat solum, partim quia eius putrefactio quodãmodo pēdet à cholera, qua cessante in die quarta aliquem quidem motum dat melancholia ob concepta putrefactionis semina sed paruum & latentem, quoniam origo & fomes putrefactionis quiescit. Quinta verò choleræ motum videbit. Sexta nullus, aut perexiguus erit. At verò 7 acerbissimum omnium paroxismum apportabit, concurrētibus simul humoribus, qui peccabant omnibus, ac paulò largius melancholia, quoniam ex alterius contagione & impulsu non parum motionis recepit, qua die quoniam digesta est materia, & præsertim succus melancholicus. Fuerat enim suppositus subtilis & paucus, proindéque natus cito terminum recipere contingit itaque crisis: stimulus enim est acerbissimus, & totum digestum: In alijs autem diebus, aut stimulus abfuit, aut digestio. Hæc doctrina progrēditur per suppositionem, ac medicus practicus ex effectis colligit causas. Progredietur ergo ex molestia & placabilitate paroxismorum & dierum: ex quo sequitur, non posse quidquam certò prædicere de crisi futura, nisi antea obseruarit aliquos dies: & licèt excrementa signa suggerant humorum

dominantium, tamen modos non possunt significare mixtiones diductæ in vnam massam & formam, ac confusionis humoris. Securitatis signa, periculi, & mortis sumentur semper ex coctionis signis, cruditatis, & ex alijs quæ ab Hippocr. descripta sunt. quibus autem diebus sit futura crisis, ex his quæ diximus secundum fracastorium patet: reuertamur ergo ad illius suppositionem; per præscriptum (inquit) exemplum monstrari fortasse potest, quomodo 4. & septima dies criticæ sint. At quo pacto & 11. & 14. & 20. & 21. criticæ sunt demonstrari quidem non potest: Nam per assignatum exemplum, melancholicæ motus sunt, 4. 7. 10. 13. 16. 19. 22. 25. & 28. in quibus nec 11. nec 14. 20. 21. 27. locum habent. Ergo quo pacto, & hi quoque sint critici expediamus: Cum experientia sit probatum criticos esse. Primum autem illud scilicet ponamus, quod cum reliquis humoribus peccet succus melancholicus. Præterea prætermittamus melancholicæ modos, & conditiones multiplices esse: sæpè enim pauca est, sæpè multa: Interdum crassior interdum tenuior, modo soluta magis, modo calidior, modo frigidior, similiter se habet cholera. Ex hac diuersitate fit vt putrescente cholera, quandoque simul & eadem die, cumputrescat & melancholia, modo in principio paroxismi, modo in medio, modo in fine: Quod tunc ma-

ximè fit, cum pauca est subtilior & calidior magisque admixta bili: tum enim in ipsam citissimè transit infectio. nam quæ pauca, facile & cito vincitur, subtilis, cito penetratur, calida concipit putredinem. Interdum non simul & eadem die mouëri melancholia accidit, sed secunda, interdum tertia, fortasse etiam & quarta solum. In acutis enim morbis prima die motus fit vtriusque humoris, acuti namque morbi, à tenuiori, pauca & calida materia fiunt. In tardis autem, quoniam crassiorem illi, & multam, & tenacem frigentemque materiam habent, moueri quidem melancholicam accidit, non nisi tertio, etsi materia crassissima sit: fortasse non nisi quarto: in mediocribus, autem morbis quorum & materia est media quantitate, crassitiéque, talibus accidentibus, die quidem secunda recipitur in melancholia putredo. Igitur si 1. die cum bile, simul & succus melancholicus putrescat, & commoueatur, quod in acutis fit morbis, Quartanarij quidem erunt periódi. 4. 7. 10. 13. raro enim vltra hos protenditur status in acutis. Si ergo quam acutissima sit ægritudo, tum crisis in quarta fieri potest, his enim matèria paucissima est, & subtilissima, & feruens: si verò acuta segnior ad decimum-tertium protendetur eius status, si mediocriter acuta sit ad 7. in media autem cum sit 7. in ea finitur, qui mediocriter acutus est.

morbus. Media verò sæpiùs, quam extrema contingunt. Inde fit vt in genere acutorum, dies septima maximè critica sit: rarius enim est, morbum quam acutissimum esse, rarius quoque si acutus est, vt ad 13. producat statum. Nititur reddere rationem fracastorius eius, quod experientia constat nempè 7. Inter omnes dies criticos, esse maximè & sæpissimè criticũ, quod scilicet, media sæpius contingant, quam extrema, Tamen eorum, quę maiori sunt numero aliqua sæpius contingere rationi est magis consentaneum. Atqui extrema plura sunt: medium vnum est, 7. autem dies est vnus inter quartũ & 13. Quare sæpius contingent extrema quam mediũ: certè medium absolutum quantitatis vnicum est, à quo æqualiter extrema distant, at medium per cõparationem ad extrema multiplex est: Illa nempè quæ sunt à 1. vsque ad aliud extremum sunt omnia media, Qua ratione 3. & 4. & cæteri ad 13. essent medij dies, fracastorius non ita intelligit: sed ratione causæ morbum committentis: vt ostendit ratio subsequens nẽpè, quod rarius sit morbum quam acutissimũ esse, quia vt plurimum multa in morbis accumulatur materia crassa, rarius quoque, vt acutus perducat suum statũ ad 13. quod experientia comperitur. Nam si acutus sit, raro materia est ita crassa & multa, vt perducatur eius coctio, ad 13. Quare septimus cum medius sit inter 1. & 13. frequentiores crises habebit. Ergo ratione

materiæ 7. est medius, & frequētius criticus. Septenarij numeri dignitati attribuitur, hic effectus à pluribus medicis: verum res quæ illo numero contingūnt, septenarium faciunt nobilem, nec res ipsæ à numeris accidentibus, quippe & quantitatibus, suam mutuantur dignitatem, quod nec agant nec actionum possint esse instructæ: si tamen quandoque ad 13. prorogetur crisis, totus dierum progressus ita se habet 1. quidem dies tristis est, & inæqualis duos enim habet motus, 2. placidior redit, nisi duplex sit febris. 3. motum choleræ sentit. 4. melancholiæ, sed latentem ac morosum: tamen 5. reuersionem choleræ videt. 6. mitis pergit 7. valde quidem acerba est, non tamen crisim dat: quoniam non planè digestus est melancholicus humor 8. suauis dicitur 9. grauior, propter cholerę motum 10. latentem habet cholerę motum 11. choleræ manifestum. 12. placida est At 13. sæuissima & crisim adfert cum irritamento maximo: digesta enim materia est: si vero non 1. die, sed 2. solum motum dederit succus melanch. qui mediocribus morbis acutis accidit, tum quaternarij fiunt paroxismi. 2. 5 & 8. 11. 14. 17. 20. vltra hos autem rarissimè in mediocribus producitur status. Critici autem sunt 11. 14. 17. & 20. sed 11. criticus quidem est, si in hoc genere materia non multa sit, & acutis propria: si vero in eodem genere crassior sit: & chronicis vicinior, tum crisis ad 20. protendi-

tur: si vero in omnibus mediocris ad 14. Quoniam autem media sæpius quam extrema contingunt, Inde est quod 14. maximè critica sit in mediocribus morbis, modo 11. modo 17. Illud tamen non ignorandum in tertianis, quæ simplices sunt, pares dies raro criticos videri: eo quod in ijs paroxismus non accidat, nisi anticipatio forte fiat, quare, vt nec 4. nec 14. In his criticæ valde videntur, quoniam tamen in tertianis sæpè accidit, vt non simplices sint: sed duplices tum & sæpè continuæ, nec non, & anticipatio quoque paroxismorum contingat, Ex his euenit, vt 14. dies multas habeat crises & 20. sunt enim ex Gal. lib. 2. de crisibus: Quædam febres, quæ semper anticipant, & quæ subsequuntur. Hoc si attente legissent, qui fracastorij sententiam improbant, non absolute pronunciassent illum contendere, nunquam humorem purum etiam impermixtum in corpore reperiri. Subit autem mirari in progressu imparium dierum eos progredi ad 11. vsque, alternatim vno scilicet tantum die placido interiecto: ab 11. vero vsque ad 20. interponi duos dies nisi fiat 11. mutatio materiæ, vt humoris biliosi in melancholicum succum, quod falsum percipitur: Nam in omnibus non fit mutatio illium, multæ enim crises per excretiones biliosas cernuntur. An quia ad 11. vsque motus est factus: secun-

dum bilis dominium, Nam bilis 3. quoquo die commouetur, atque intra illos cocta fuit, quæ expelleretur tota, nisi succus melancholicus superesset concoquendus. Cum ergo matura perfectè non expellat, nisi cocta tota materia morbifica, perseuerat in coctione succi melancholici cessantibus paroxismis à bile natis. Et tunc progrediuntur paroxismi, per quaternarios: Qui vero in hoc progressu sint leues dies, qui acerbiores qui acerbissimi ex subscripto schemate, quã manifestissimũ potest esse 1.(2)3.4.(5)6.7.(8)9.10.(11)12.13.(14)15.16.(17.) 18. 19.(20.) At si 3. solũ die motum incipiat melãcholicus humor, quod in chronicis morbis fit, in quib⁹ crassa valde, & tenax & multa materia est: (Quod autem tale existit tarde coquitur,) periodi tunc erunt 3. 6. 9. 12. 15. 18. 21. 24. 27. 30. raro autem vltra contingunt crises: maxime autem harum criticus erit. 21. 27. & 15. si enim materia crassa quidem ac tenax extiterit, pauca autem, ad 15. status erit: si vero crassa ac valde multa ad 27. si mediocris ad 21. quod idcirco sæpius euenit, quoniam in medio est, quales autem dies sint futuri ex hoc schemate percipies. 1. 2. (3.) 4. 5. (6.) 7. 8. (9.) 10. 11. (12.) 13. 14. (15.) 16. 17. (18) 19. 20. (21.) Concludit ex his quæ dicta sunt & soluit difficultates, in quibus primæ notę autores sũt versati, redditque rationem breuiter omnium criticorũ dierũ: hoc loco excusãdus est fracastorius: quod vtatur nominibus

admodum diuersis ab illis, quæ solent vsurpari à Gal. & alijs medicis, vocat enim morbos ad 21. pertingentes chronicos, comparatione facta cum acutis, cum antea absolute sumendo diuidat morbos in acutos mediocres, & chronicos, acuti proprie finiuntur. 13 mediocres 20. Chronici verò incipiunt 21. ex his omnia illa monstrari possunt, quæ circa crises spectantur. At primum illud, cur tam 20. quam 21 critici sint. In quo tantopere Gal. laborauit mẽsem nimirum componit suo instituto accõmodatum, & horas subtrahit, vti libet: Patet enim in mediocribus 20. esse criticum, in chronicis 21. vter autem criticus magis sit, difficile est certè iudicare, casu enim fieri potest, vt aliqui plures in 20. alij plures in 21. crises perspexerint propter quod Archigenes magis 21. probarit. Hip. vero 20. illud quoque percipi potest, cur dierum aliqui præstent principatu, aliqui sint principatu minores; & cur alij critici sint, alij non, alij medio modo se habeant. Si 5. die incipiat putrescere melãch. succus ita progredietur, & sic in alijs licet numerare. 1. 2. 3. 4. (5.) 6. 7. (8). 9, 10. (11.) 12. 13. (14) 15. 16. (17.) 18. 19. (20) 21. 22. (23.) 24. 25. (26.) 27. 28. (29.) 30. a. 5. duc. lineam ad 8. ab. 8. ad 11. ab 11. ad 14. à 14. ad 17. à 17. ad 20. a 20. ad 23. a 23. ad 26. a 26. ad 29. Ergo inter omnes criticus maximè dicebatur 7. Quod idcirco fit, quoniam maxima criseωn pars in acutis fit morbis in iis enim & stimulus ingens fit & materia subtilis est,

media.

media vero vt demõſtratũ fuit frequẽtius cõtingunt, quam extrema: ab hoc ſecũdus principatu põnebatur, 14. Nam etſi quartus & 13. in acutis verſantur rarius tamen eſt, vt morbus acutiſſimus ſit, qui ſoluatur quarto rarius item vt in acutis ſimpliciter ſtatus protendatur ad 17. quam ob cauſam 14. crebriores criſes videt, quod in morbis mediocribus ſit, & in his maximè criticus exiſtat: propter eãdem cauſam & 20. & 21. & 11. magis etiam critici ſunt quam, 4. & 13. inter ipſos autem. 20. & 21. ſuperant principatu 11. nam quamquam 11. ſit in mediocribus morbis, rarius tamen ſit in illis vt ſtatus acceleretur ad 11. hoc loco per mediocres oportet intelligere mediocriter acutos, qui à 4. ad 11. protenduntur. à quo ad 13. ſunt ſegniter acuti, aut criticus in mediocribus eſt 21. vt ſi 2. aut 5. incipiat moueri melancholicus humor. Notandáque illa diſtinctio criticorum dierum in criticos numero, & effectu in quibus ſcilicet re vera contingunt criſes: numero autem in quibus poſſunt accidere: non critici autem erant plures 6. 8. 10. 12. 16. 19. 22. 23. 25. 26. 29. ac 6. rariſſimè criſes videt, quoniam in eo nec cholerae motus ſit, cum ſit par, neque melancholiae, niſi forte in periodis 31. diei, Id eſt quando ſuccus melancholicus incipit moueri. 3. die, at in illis multo lõgior ſpectatur criſis, qua de cauſa in ſexto criſes non fiunt, niſi forte aut paroxiſmus 7. diei anticipet, aut materia furens ſit, aut abun-

dantissima, neque vt diximus propriè crises sunt: sed magis violentæ quædam & symptomaticæ excretiones, propter quas rationes consueuit dici sæuus, & tyrannus dies: 8. quoque propter eandem causam, non est criticus, quod nec bilis motus, nec succi melancholici experiatur, nisi in periodis 2. diei, id est quando motus humoris melancholici incipit 2. die morbi, Quod ille humor non possit esse coctus 8. die, quare in illo commouebitur quidem, sed non expelletur: numero ergo erit criticus, non effectu. 10. vero bilis motum non habet, quamobrem fit, vt quamquam motum 1. diei habeat, non possit tamen critica esse, quod motus humoris melancholici, non fiat eo die nisi latens. At 12. & par est & motum habet humoris melanch. 3. diei, id est quando incipit moueri succus melanch. 3. die morbi, quod serius crisim faciat. 16. periodum habet 1. diei, Sed ad illum non protenditur status in acutis morbis. Consimiliter & 19. motus habet primi diei, vnde nec ipse crisim videt: sed neq; 22. eadē de causa. Vigesimus tertius autē periodum habet 2. diei Sed in mediocribus morbis, dictum est, statum non protendi vltra 20. Ad 25. autem transirent periodi primi diei si morbus non ante diiudicaretur. Idem de 26. & 29. dicatur. de 28. vero dubium apud antiquos fuit: Multi enim prætulerunt 27. quod quidem verum esse potest: si forsan melancholicus succus die quarto moueri in-

cipiat sic enim periodi erunt, 4.7.10.13. 16.19.22.25.28.31. quem motum nos semel obseruauimus in cōtinua febre, in qua duplicis tertianæ correspondentia fuit: acerbæ autem dies censentur esse. 7. & 10. in quo exacerbationes tertianæ cessarunt, exinde veró, cum continua, quartanarij motus solum nobis apparuere. Sæuissimi verò omnium fuerunt, 22. 25. & 28. in quo æger supræmam obijt diem, medij autem dies erant, 3.5.9.13.18. ac 3. 5. & 9. Ita se habent, quoniam in tertianis puris & ijs, qui non puræ sunt habent, aut vnam formam, multæ contingunt crises. 13. vero ad criticos propinquus est, vt diximus, quoniam, & impar est & inter periodos, primæ diei cadit: quare & ipse dies nōnullas crises videt. 17. aut periodos habet secundi diei, & in eo sæpe crises etiam fiunt. at 18. periodum sortitur diei 3. & quasdam etiam crises dat, vel anticipantibus paroxismis, vel in duplicibus tertianis: Indicantes vero dies sunt in quibus materia non est omnino digesta, proxima tamen vt digeratur: quoniam vero natura, quoties irritatur expulsionem nocentis tentat, vnde fit, vt certis diebus crises quędam appareant imperfectæ: aut potius aliquæ excretiones, vt per vrinas, quæ eius crisis nunciæ sunt, quæ perfecta futura est. Vt patet ex Hipp. In aphoris. nubecula enim rubicunda 4. die in vrinis apparens. 7. die crisim futuram prænunciant. Crisim quidem atque expulsionē tentat natura quo-

niam ſtimulatur: imperfectam autem facit expulſionem, quia non omnino digeſta eſt materia in parte etiam expelletur, propinquiſſima vero digeſtioni cum ſit, nunciat quidem in ſequente periodo, futuram eſſe perfectam criſim: Atque idcirco indicantes dicuntur illi dies, in quibus imperfectè contingunt excretiones propinquiſſimæ vero perfectis: omnes autem quaternarij ſunt à die perfectæ criſis, ſecundum Hipp. quod apertiſſimè monſtrat, rationem criſeon à melanch. humoris motu potiſſimum dependere. Dixit potiſſimum & ſæpius repetiuit: ne putent reprehenſores fracaſtorij, eum negaſſe, morbos alios habere progreſſus, quam eos, qui à ſucci melãcholici corruptione naſcuntur. Quartus igitur nuncius eſt ſeptimi, 11. 14. & 17. 20. 18. vero 21. vnde autẽ nos & 8. indicatiuũ fuiſſe ea in muliere quæ tertiana febre laborabat cognouimus, cuius acerbiores dies fuere. 2. 5. 8. Erat enim mota melancholia 2. die, in 8. autem vrina facta fuit ſanguinea, vnde indicauimus in 11. criſim futuram eſſe per menſtruum ſanguinem, quod non ſecus atque exiſtimaueramus euenit, nihil enim prohibet & eos dies, qui vt pluſimum indicantes ſunt quandoq; principes in criſi fieri. Hinc poſtremò argumento facto ad confirmationem motus humoris melancholici, Difficillimum eſt reſpondere, cum ſit ex Hipp. Nam licet ſeptimus ſit impar, eſt tamen quartus à quarto: interponũtur nimirum

duo dies in quibus quiescit humor melancholicus qui commotus fuit, 4. & 1. die morbi: huc vsque fracastorius totus fuit in probatione proprię opinionis de dieb⁹ decretorijs numerandis, secundum motus melancholici humoris, in morbis in quibus ipse dominatur: nunc vero docet præuidere futuras quietes, & molestias dierum, tum etiam crises: hoc autem (inquit) non est cuiusuis inuestigare: sed solertis & amantis philosophiam. (inquit,) itaque percurandum est si fieri possit, primam ægritudinis diem rescire; si igitur, circa initia datum fuerit accedere, ad hæc attendere eum oportet, qui eius progressum noscere volet. In primis videat qualisnam ægritudo oblata est, acuta mediocris an chronica, quod ex his signis cógnoscet, quæ à medicis tradi solent, vt nos declarauimus in nostra methodo cap. de motu morborum. quod si acutam esse ægritudinem viderit, materiamq; aeream & tenuem, siquidem cholera pura iudicabitur, ad impares tantum dies animaduertat: neque enim in ea melancholiæ periodi, separandæ erunt. Quid dilucidius dici potest, quid autem stupidum magis fingi, quam non aduertisse hæc verba: At si non syncera fuerit bilis, sed sordidior quodammodo, admixtione succci melancholici, tum separari poterunt quaternarij illi motus, qui ordinem in crisibus præbent. Quare ad primum paroxismum aduerte, si simplex est, Si tempora seruat sua, an.

magis, si aliquam recipiat diuersitatem. Quod si circa augmenta aut status, aut declinationem, contrahi rursus pulsus videatur, atque extrema frigere, suspicio quædam est, motam simul atq; eodem die fuisse melancholiam: quamquam id non est necessarium, possunt enim hæc eadem, aut ex motu phlegmatis, aut ex alia parte choleræ prouenire. Verum quarta dies in eo dubio certitudinẽ dabit: si enim debeat ea sine febre fieri, tristem tamen apportarit diem, & occultam quandam, sine vlla causa manifesta, ægro perturbationem immiserit, magnum quidem iudicium erit die prima motam simul fuisse melancholiam; quare inspecta vrina, & aliis digestionis signis, ad 7. animaduerte, In quo aut crisis fiet, si indicata in quarta fuerit, aut ægritudo soluetur, aut status erit. Si vero prima nullum dederit signum, commoti melanch. humoris, percipias autem signis materiam crassiusculam, tunc indica morbum vltra hebdomadam transiturum, quare nec quartum nec septimum diem curato, Si opus fuerit sanguinem mittere, aut pharmacari: Neque enim iste teneat timor ne impedias crisim. Ad secũdum vero diẽ respice, in quo vide, si quidquam commoueatur an nihil, quod si aliquid commoueatur videto, an clarus sit paroxismus & priori similis: forte enim febris erit duplex, an magis latens motus, & sine manifesta causa tristior, quo casu & ad quintum respicito si sæuum reportarit

paroxiſmum, ſi longum, inæqualem, non humoroſum: ſed ſiccum cum declinatione longa, moroſa, quæ ſi contigerit, dubitare nihil debes motum die 2. fuiſſe melancholicum humorem. computa igitur periodos ſecundæ diei, & metire materiam, qualitatemuè eius, & quantitatem, ac digeſtionem: ſi enim mediocris in omnibus viſa fuerit, ad 14. portēdit ſtatum: ſi craſſa medio modo. At multa ad 20. ſi tenuior & non multa ad 11. cognoſces autem, & quæ quietiores, & quæ acerbiores dies erunt, nimirum, in quibus fit motus alicuius humoris, aut plurium. At ſi neque prima, neque ſecunda die, ſigna vlla videris motæ melancholiæ, tum ad tertium te conuerte, & materiam bene examinato, quod ſi notæ apparebunt quæ ſuſpicionem dant eius motus, tunc ad periodos tertiæ diei ſpectato. Si igitur & 6. & 9. tibi reſponderint, quaternarios motus ſpectanti, tunc chronicam ægitudinem futuram. Tunc etſi materia craſſa quidem videbitur, mediocris autē quantitate, ad 21. decernere ſtatum videtur: ſi vero multa ad 27. Hoc poſtremò capite docet Fracaſtorius, qua ratione morbi 1. dies poſſit dignoſci à medico, qui longe ab ægritudinis principio fuerit accerſitus: nec ab aſtantibus reſcire potuerit. Inquit itaque, quoniam autem non ſemper aduocari medicum ad initia morbi accidit, ſiquidem primas dies vidiſſe non dabitur, percunctare tamen quæ 1. fuit dies, qualeſque re-

liquæ præteritæ, fortasse enim hoc modo periodos 1. 2. 3. diei nouisse poteris. Nam si quaternarios vllos motus deprehenderis facta ad diem primam supputatione, videbitis cuiusnam diei illæ periodi sint: Quod si nec 1. dare, nec aliarũ ordinem æger sciuerit, aut astantes, tu tamen morbi motus obserua: raro enim fit, vt re diligẽter perspecta, nõ sese offerant tibi quaternarij aliqui motus melancholiæ: quod si vllos videre poteris, considerato & signa digestionis, & propinquitatem status, & distantiam, nec non materiæ qualitatem: sic enim non modo futurarum, sed & præteritarum cognitor esse poteris. Quemadmodum nõ multo iam elapso tempore, contingit mihi: cum enim accersitus ad ægrum quendam, multis, post morbi initium diebus quæsijssem, qua die primum ægritudo inuasisset, nescire se æger & astãtes dixisse. Tum quæsiui quæ saltem grauiores præterijssent dies, hesterna inquit æger, & dies martis, grauiores fuere, fuerat autem quam hesternam dixerat veneris dies, 4. quidem à die martis. cognoui igitur melancholię motus illos fuisse: cum vero, & vrinam & alia signa digestionis examinassem, vidissemq; quamquam iam plures à prima præterijssent dies, statum tamen adhuc longinquum, iudicatiui periodos illos martis, & veneris 3. diei fuisse, quare & ægritudinem ad 27. transituram: facta vero die 3. comparatione, tandem compertum est ægritudinem die mart.

Primo incepisse ac tum 19. agi quæ Sabathi die erat, vti apparet ex schemate subiecto. Mar. Merc. Io. Ven. Sab. Dom. Lun.
1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9.
Mar. Mer. Iou. Ven. Sab. Dom. Lun. Mar.
10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17.
Merc. Iou. Ven. Sab. Dom. Lun. Mar. Mer.
18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25.
Iouis. Veneris.
26. 27.

DE CAVSIS AFFECTIONVM QVÆ IN TEMPESTATIBUS, & ætatibus contingunt.

HÆc morborum consideratio prodest ad cognitionem illorum: Nam ex anni tempore coniectura, & argumentum petitur probabile morbi in eo nascẽtis. & ad prædictionem: Nam ex Aphor. 34. lib. 2. minus periculose ægrotant, ij, quorum vel naturæ, vel ætati, vel consuetudini, vel tempori familiaris morbus est, quàm quibus horum nulli affinis cognatúsque existit: & ne quis existimaret Hip. doctrinam, de causis horum morborum necessariam tradi, scribit aph. 19. lib. 3. quilibet in quibusuis temporibus morbi fieri possunt: nonnulli tamen, in quibusdam magis tum fiunt, tum irritantur, vt significet à tempore anni, ad morbi speciem non esse necessariam consecutionem, fieri tamen aliquando. Quod vt cognoscatur

videndum num morbus, qui proponitur, sit Epidemius. Is namque ab aëris constitutione proficiscitur, sparsus: qui à victus ratione, aut à cuiusque temperamenti vitio ortum ducit. Aduertendum præterea, non omnes morbos tempestatibus proprios, habere ipsis tẽpestates familiares: Nam in tempestatibus fiunt morbi, aut ratione temporis aëris, vt ęstate febres ardentes: Quod tunc temporis magnus fiat prouentus humoris biliosi: aut ratione motus humorũ: quo pacto vere cutaneos morbos producit, depulsis foras humoribus: aut causa præcedentium temporũ: hoc modo vel procreat sudores, epilepsiá, melancholiam, ob humores genitos autummo, qui excludi, aut cõmoueri hyẽme non potuerunt: sed veris tepido calore excitantur: debet autem doctrina tempestatum vniuersalis, precedere particularẽ. Idcircò Aph. 15. lib. 3. pronuntiatum est, ex tempestatibus anni in vniuersum, siccitates imbribus assiduis sunt salubriores, & minimè lethales; quod in pluinosis temporibus multi humores superflui colligantur, & retineantur in corpore: vnde putredines excitantur: In magnis tamen siccitatibus ex Aphorismo 7. eiusdem libri febres acutæ fiunt, ob humorum biliosorum prouentum maximum: neque satis erat tempestatis salubritatem in vniuersum designasse: sed opportebat præterea explicare morbos proprios harum tempestatum. Quare Aph. 16. scribit morbi

per aſſiduos imbres, magna ex parte fiunt febres longæ, materiæ quantitate & qualitate, nempè viſciditate denſitatéque, tum prohibitione perſpirationis putredinem producentis: alui fluxus, collectione excrementorum, humiditatum copia, tum vaporibus humidis, corpus noſtrum lubricum efficientibus, & obſtructione pororum: At in pluuiarum copia, Auſter flare ſolet, Qui cum aquiloni ſit contrarius, diuerſum parit effectum planèque contrarium: Aquilonia autem tempeſtas cogit corpora ex Aph 16. huius lib. Ergo ſequitur auſtrinam tempeſtatem aperire, quare obſtructionem non parit. Verum perſpiratione prohibētur corpora, pororũ conſtrictione, quæ generantur à tempeſtate Aquilonia, aut obſtructione: ab humiditate auſtrina tempeſtate copioſa: à qua fiunt putredines, ex quibus vlcera & febres putridæ, morbi comitiales, ob collectam copiam craſſorum humorum, præſertim in capite eorum, qui illud debile habent: Ex iiſdem cauſis auctis fit apoplexia. Angina vero ex prolapſu eorum humorum in fauces. Per ſiccitates vero, morbi tabiſici, à diſtillatione in pulmones, à qua exulcerātur. Ophtalmiæ, quę ab eadem cauſa contingunt. Articulorum dolores, ſtillicidia vrinæ, ab acri humore bilioſo cum vrina mixto, tum reſiccata glandula, quæ humiditate ſua lenta, obtundit vrinæ acrimoniam: & dyſenteriæ, ab acri & rodente humore prolabente in.

intestina. Atque hæ affectiones solent diuturnas illas tẽpestates sequi, quotidianæ vero tempestates, & quæ sunt paucorum dierum, suos producunt in corporibus humanis effectus, ex quibus iudicare possumus de salubritate, aut morbo: idcirco Hip. scribit, Quotidianæ tempestates aquiloniæ cogunt corpora, frigore condensante poros, firmantque retento intus calore natiuo, & moderata partium siccitate, mobiliora item & expeditiora reddit, facultatis animalis virtute & instrumentorum mouentium robore, quod puri sint spiritus priuatione vaporum, & nerui sicciores: coloratiora, quia vt se habet alimentum partium ex 6. Epid. Ita & color, atqui melius coqunt calore concentrato, ob id enim hyeme & verè ventres sunt calidiores, huic sanguinis copia & bonitas coloris: auditu valentiora reddit, & reliquis sensibus. facultatis naturalis virtute, instrumentorum proba dispositione, & externi medij puritate: cum his autem salutaribus effectis, nonnulla incommoda pariunt aquilonę tempestates, aluos namque siccant priuatione generationis serosi excrementi, tum quod externa corporis superficies resiccata, attrahit ab interno corpore humiditates, quibus fæces humectatæ facilius fluerent: mordent oculos, quod frigore maximè exponantur, raritate autem dispositionis facile admittant frigus, à quo resiccati quodammodo diuelluntur, à diuulsione nascitur mordica-

tionis ille sensus: Et si dolor aliquis thoracem prius exercuerit exasperant, inspirato aere frigido, à quo læditur thorax, frigidum namq; ex Hip. partibus pectoralibus est inimicum. Contra Austrinæ tempestates corpora languida efficiunt, & humectant: vnde instrumentorum mouentium laxitas, ex qua inertia prouenit, auditum hebetant, ex cõtrarijs causis earum quæ de Aquilonia tempestate dictæ sunt, caput grauant; humoribus genitis & contentis in eo per tales tempestates. Vertiginem pariunt ab inordinato motu spirituum animalium, vaporibus crassis fœdatorum, oculis & corporibus tarditatem afferunt, propter easdem causas, quæ iam sunt dictæ, & aluum humectant, quod humore abundet multo, & coctrix retentrixque sint debiles, propter calorem præter naturam genitum, & humiditatem contrariam retentioni: generalibus ita constitutis ad particulares tempestates accedit Hip. Aph. Itaque 10. scribit, vere insaniæ, melancholiæ, morbi comitiales, propter causam iam dictam: sanguinis profusiones, natura grauata, quantitate sanguinis, quàm hyeme collegerat & vere pepererat: Ita vt non possit vasis contineri, vel irritata à qualitate, quando sanguis, aut acrior est, aut salsus : Tum quod verè sanguinis copia magis procreetur quam in reliquis tempestatibus. Anginæ præsertim à sanguine pituitoso in fauces prolabente, ob eandem causam fiunt, & grauedines, rau-

citates, tusses, producuntur & lepræ: impetigines, vitiligines, pustulæ vlcerosæ, plurima tubercula, articulorum dolores: Quod eo tempore natura incipiat expellere noxios humores, extra cutem, tum attenuentur humores, & pori extendantur corpore rarefacto. Æstate autem nonnulli horum nascuntur, nempè sub finem veris & initio æstatis, vsque ad mensem iulium. Febres continuæ, quod putredines ab externo aëre generentur. in maioribus vasis febres ardentes, & tertianę plurimæ à bile; Illo potissimum tempore dominãte: quartanę: in quas sæpè degenerant superiores, adustione humoris biliosi. Vomitiones, alui profluuia biliosa. lippitudines à bile aucta, aurium dolores acuti, ab eodem humore, oris exulcerationes, genitalium putredines & sudamina id est pustulæ quædam miliares toto sparsæ corpore, à materiæ sudorificę acrimonia: Autummo vero, æstiui etiam morbi multi fiunt: Nam frigus autumnale materias ab æstate genitas cogit & compellit intro: Quocirca excitantur ęstiui morbi: febres quartanę & erraticæ, illæ quidem ob atrem bilem per adustionem flauæ genitam: istæ vero ob materiam heterogeneam: lienes magni, ob melancholici succi abundantiam. Hydropes à succo melancholico, iecur refrigerante: tabes siue totius corporis siccitas, ob frigiditatem, siccitatem, & inęqualitatem autumni: vrinæ stillicidia, à bilis acrimonia quæ poris obstructis à fri-

gore autumni, non amplius euaporatur: sed in vesicam deerrat, excitatq; sua acrimonia, vrinæ stillicidia: lienteriæ, id est, cibi incocti citissimæ deiectiones, ab exulceratione interioris tunicæ ventriculi, & intestinorum: & a magna & insigni intemperie orta: dysenteriæ, ab acri humore bilioso intestina errodente: Coxæ dolores, à malignitate, & acrimonia humorum in coxas decumbentium. Fiunt etiam eadem ratione morbi articulares, Anginæ, à bile & atra bile: Asthmata, à descensu humoris, in pulmones debilitatos ob frigus: Ilei ob inflammationem & obstructionẽ intestinorum, Idque propter debilitatem eorum à frigore: insaniæ & melancholiæ, ab humore melancholico & atro dominãte. Hyeme pleuritides prolapsu pituitæ tenuis, aut admixtæ, cum aliqua portione bilis in latus. Promouetur autem defluxio à frigore externo comprimente partes superiores, & exprimente humores in latus. Pulmonis inflammationes, quæ eandem agnoscunt causam: lethargi, à pituitæ putridæ copia cerebrum occupante cum febre continua, & dormiendi cupiditate: grauedines, raucedines: tusses: à pituita è cerebro in nares & fauces delabente: dolores pectoris, qui procreãt vt plurimum notam pleuridinem, à pituita & à flatu laterum, & lumborum, à frigore & catharro: cephalalgiæ à pituita cerebrum replẽte: vertigines à flatu in cerebro nato ex pituita: apoplexia, à pituita perfectè ob-

ſum luxationes, quod partes faucium inflammatæ, trahant in conſortium neruos, & muſculos: vnde retrahuntur luxationémque afferunt vertebrę colli. Aſthmata, ex defluxu crudi humoris in bronchia pulmonis, quibus oppletis auguſtior fit via reſpirationi dicata. calculi duabus cauſis. 1. ob intemperantē victum, multi humores crudi collecti, vnà cum vrinis ad veſicam confluunt, qui calculi ſunt materia. 2. ob calorem, qui materiam indurat, vnde calculus naſcitur. vermes à putrente pituita in inteſtinis, ij autem ſunt lumbrici rotundi, aut aſcarides, ex hollerio in Aphoriſmum. verrucæ penſiles à materia craſſa & viſcida ad cutem erumpente. Satyriſmi hoc nomen ambiguum eſt. Oribaſio verrucarum eſt turba, in qua maiorem circundant aliæ minores: Ariſtoteli eſt morbus in quo propter flatus facies tumida repræſentat ſatyrum. Galeno lib. de tumoribus pręter naturam, eſt elephantiaſis, & lepra, quia conſumptis muſculis temporalibus fit oſſium eminentia. Ita vt caput in modum ſatyrorum cornutum appareat, alij vocant affectionem penis. Cum turget à flatu maligno venereo, nec diſſolui poteſt tenſio: aut ſignificat glandularum tumores prominentes circa aures, Qui hoc loco ſunt intelligendi. Stranguriæ ſiue vrinæ ſtillicidia, à retentricis ipſius veſicæ imbecillitate: ſtrumæ, à pituitæ copia in colum prolabēte: aut à melancholico ſucco, & alia tubercula quæ

ſunt inflammationes glandularum, præſertim in inguinibus, & axillis: grandioribus autem, & ad pubertatem accedẽtibus, ſuperiorum etiam morborum, multi accidunt, vt febres diuturniores, quatuor de cauſis. 1. ob materiæ quantitatem copioſam. 2. propter frigidiorem, & craſſiorem materiam à voracitate natam: 3. ob denſitatem corporis 4 propter imbecillitatem virium, proficiſcentem à copia humorum, quæ parit oppreſſionem virium. Sanguinis è naribus copioſa profluuio: propter ſanguinis copiam, & veneris vſum: Iuuenibus ſanguinis ſpuitiones, tenuitate, ſcilicet, & copia eius ſanguinis: tabes nam à ſputo ſanguinis puris ſputum, & inde tabes: febres acutæ ob bilem dominantem, & vitæ errata: morbi comitiales propter victum intemperatum, à quo magna pituitæ copia cumulatur in cerebro, vnde epilepſia. vltra hanc ætatem prouectis, ad annum. 60. Aſthmata: quia propter intemperantem victum colligitur in cerebro pituita; quæ labitur in bronchia pulmonum iam imbecillium: pleuritides, à bile tenui in pleuram illabente, pulmonis inflammationes, ob eandem cauſam. Lethargi, à pituita ſubſtantiæ cerebri impacta, quæ putreſcit, & malignam febrẽ parit; diuturna alui profluuia, a multitudine materiæ biliosæ permixtæ multis cruditatibus. choleræ morbi, ab eadem cauſa vellicante vẽtriculum & inteſtina, proindéq; excitante vomitum & alui fluxum: difficultates in-

testinorum, leuitatésque eorundem: aut à cruda pituita chilum deturbante, aut ab vlceribus ventriculi: aut à debilitate retentricis eiusdem: hæmorrhoides, ijs præsertim quibus suppressa solemnis aliqua euacuatio: addenda est etiam apoplexia quæ à 42. anno ad 60. fieri maximè solet ex aph. 37. lib. 6. Senibus autem difficultas spirandi, distillationes, & tusses tribus de causis: Nam senibus fit cerebrum frigidius, & imbecillius, quare prompte à causis externis patitur, vt ab aëre, & colligit excrementa, deinde thorax, qui calore gaudet, is vero calet minus, imbecilliórq; est: quocirca fluxiones recipit facilius. 3. corpus habet siccissimum, poros astrictos, compactos: vt non transpirent excrementa: ob id senum morbi, sunt interiores, magisque à superficie intro demersi. Străguriæ quoque, & dysűriæ, quarum affectionum causæ sunt propriæ, & communes. Communes existunt imbecillitas vesicæ, excrementorum copia collecta, ob imbecilliorem calorem natiuum: Tum propter astrictionem cutis; quæ etiam ab excretionibus cessant: causæ vero propriæ sunt, quia stranguriꝺ materia, humor est acrior, & ferè pituita salsa in senibus, a qua excitatur vrinæ ardor, proindéq; stillicidium. Dysuriꝺ, siue suppressionis vrinæ causa est, materia crassior & frigidior, à qua prohibetur exitus vrinꝺ, propter obstructiones. Articulorum dolores ab eorum imbecillitate, & excrementorum copia: Nephriti-

des, id est, dolores à calculis renum, qui generantur in senibus, à copia excrementorum viscidorum, & caloris acrimonia: nascuntur autem in renibus potissimum, Quod cum magno calore sit opus ad calculi generationem, vesica senum frigida est, renes illorum calidiores: & præsertim si extiterint temperamento calido&sicco: vertigines à vaporoso spiritu, qui ortum ducit à debili calore senum: & debilitate spirituum. Apoplexiæ à multa pituita, & succo melancholico: cerebri ventriculos, & substãtiã eius obstruẽte: Malus corporis habitus, ob debilitatẽ vẽtriculi, & hepatis, vt & pruritus totius corporis. vigiliæ, à salsa pituita cerebrum vellicante, aut priuatione benigni illius vaporis qui somnum concitare solet. Humiditates ventriculi, à deprauata coctrice, humiditas narium, ab eadem causa: Nam cerebrum humiditatibus serosis repletur. Hebetudines oculorum, à copia frigidi humoris cerebrum occupantis Glaucedines ab exsiccatione oculorum, ob penuriam humidi radicalis: & auditus hebetudines, ob copiam frigidorum humorum. Hic morborum grauissimorum catalogus, apertè ostendit verissimam esse sententiam Hip. 1. de diæta: nempè senes omnes esse morbosissimos cui tamen aduersatur aphorismus 39. lib. 2. Inquit enim Hip. senes magna ex parte minus, quàm iuuenes ægrotant: Semel autem diuturnis morbis correpti, ferè vna moriuntur. respondemus, Minus

ægrotant victus ratione, non ætatis salubritate: quod senes sint cantiores, & victus rationem corruptam (pericula experti) fugiant; ætatis vero ratione morbosiores, propter senectutis debilitatẽ naturalem. Est enim ipsa morbus: tum quia vitæ præcedentis errata efficiunt senum corpora languida & effœta. commoriuntur vero morbis frigidis. præsertim, quod coctionem in illis non recipiant propter debilitatem caloris.

DE MORBIS, CAVSIS MORBORVM, ET SANITATIS:

De signis eorumdem, & partium affectarum.

QVicunque parte aliqua corporis dolent, & dolorem omnino non sentiunt ijs mens ægrotat. 6. 2.

SIgnum mentis alienatæ est, dolorem non sentire: oportet ergo doloris caussam adesse nimirum intemperiem, aut continui solutionem: verum mentis alienatio, aut est cum morbo, vt in phrenitide, aut sine morbo, vt in iratis, multi enim ira accensi vulnerantur, sine sensu vulneris, est autem in ijs non mentis alienatio: sed potiùs alio conuersio.

Dolores & febres, accidunt magis, cùm pus fit quàm iam confecto. 47.2.

HOc aphorismo continentur signa vigentis & declinãtis inflammationis: sunt autem dolores & febris, qui cum vigent inflammatio, viget. Cum remittuntur declinat: ratio vero horum symptomatum, pendet ex causis doloris & febris, vigenti enim inflammatione, magna est in parte intemperies, & à distentione solutio continui, tum euaporatio multa feruens ad cor fertur, vnde febris & dolor suscitatur: ijs remissis, dolorem & febrem imminui est necesse.

Quibus est aluus humida in iuuentute, meliore sunt conditione: quam quibus astricta est. Verum senectute difficilius defunguntur, ipsis siquidem senescentibus resiccatur. 53 2.

EX 20. aph. 2. lib. qui habent humidas aluos in iuuentute, habent siccas in senectute, & contra. Nunc vero comparat illas dispositiones, secundum commoditatem sanitatis, & morborum: Cum vero ventris laxitas, sit præferenda, propter excrementorum euacuationem, quare in quacunque ætate aluus extitit lubrica, ea est commodior ad salubritatem, & ad morborum curationem: verum, quia qui iuuenes habent aluum liquidam, in senectute

aſtrictam patiuntur, commoditas iuuentutis, incommoditate ſenectutis mulctatur. Quare fit, vt qui iuuenes propter aluum liberam melius haberent, cum peruenerint ad ſenectutem, peiori ſunt in ſtatu, quàm ſenes: quorum aluus fuit ſicca in iuuentute, & in ſenectute fluida eſt. Refertur ergo hic aphoriſmus ad ſimioticam. Nam aluus fluida naturali conſtitutione, ſignificat ætatis bonam diatheſim, ſiue diſpoſitionem.

Magnitudo corporis iuuentuti liberalis eſt, nec indecens: ſenectuti vero inutilis, & peior paruitate. 54. 2.

REferendus hic aphor. ad ſimioticam præſentis conſtitutionis, aut futuræ. In iuuentute namque magnitudo corporis ſpecioſitatis eſt indicium, & ſignum ſenectutis illius viri incommodæ: Quod tales viri incuruentur, & propter debilitatē minus commode poſſunt mouere & agitare molem illam vaſtam corporis. Ex paruitate contraria ſequuturi.

Qua parte corporis ſudor eſt, ibi morbum eſſe oſtendit. 38. 4.

SVdor in parte aliqua ſuſcitatus, eſt ſignum morbi, in ea parte exiſtentis, à materia namque ibi contenta ſudor emanat, aut multitudine materiæ, vel retentricis imbecillitate, vel robore naturæ. Eſt

autem hic sudor symptomaticus, si copia materiæ, aut partis imbecillitate fluxerit. Criticus si robore naturæ.

Et qua parte corporis calor, aut frigus est, ibi morbus existit. 39. 4.

EXtra febrem intelligendus est aphor. & à re per se, & continenter à causa morbifica emanante.

Quibus tusses sicca modice incitantes, in ardentibus febribus diu durant, ij non admodum siticulosi fiunt. 54. 4.

SIgnum febris ardentis est sitis inexplebilis, quæ ægrum non præmit, quoties tussis adest sicca, sine expectoratione modice irritans pulmones, & tracheam arteriam. Nam ex eo quod sicca est, tenuis humoris significatur defluxio, & quia modice irritat, benignum humorem demonstrat, quo irrigantur fauces, & lingua: humor vero illa est pituita aquea, per quam sitis causa extinguitur. Si quis ergo in ardente febre, non sitiat, aut significatur illius partis insensibilitas, in qua est sedes sitis, aut irrigatio ab humore frigido humido, quæ ostenditur tussi sicca modice irritante. At in febre ardente qui potest fieri ille defluxus cum bilis & pituita salsa In cerebro adsint, non autem pituitæ tenuis copia?

Quibus

Quibus cum vrina crassa exigua caruncula, aut veluti pili vna exeunt, ijs à renibus excernuntur. 76 4.

SIgnum proprium & inseparabile vlceris renum est, carnucularum excretio cum vrinis, magni vero vlceris signum esse est necesse, siue carunculæ fuerint veræ, aut substantia carunculis similis. Cum enim sit firma & dura renum caro, non facile eroditur, nec per frustula separatur. Est ergo non tantùm vlcerationis, sed prægrandis signum: secundum signum nec proprium nec inseparabile est pilus; pilosa namque illa substantia, per vrinas excreta potest fieri in venis, in iecore, in vreteribus, & in vesica, ex pituita viscida & à calore vehementiore.

Quibus in vrina subsident sabulosa, ijs vesica calculo laborat. 79.4.

NOn scribit Hip. arenulas, sed sabulosa, quæ referunt speciem arenæ, arena autem non sunt. Nam arena sola micta, cum sit in sua specie & forma perfecta, indicat causam procreatricem, & materiam commodam ad procreandum calculum, nullo autem pacto calculum: præter rationem hanc, experientia fidem facit: hoc signum neque proprium est neque inseparabile præsentis calculi, licet fieri possit, vt existente calculo in vesica

arenæ mingantur: ſed non eſt neceſſariũ. Eſt ergo cenſendum hoc ſignum, in ijs, quæ diſpoſitionem ad calculum demonſtrant: non quæ procreatum oſtendunt.

Si quis ſanguinem, aut grumos meiat, aut vrinam guttatim emittat dolore ad hypogaſtrium pectinem, & perinæum pertinente, ad veſicam loca laborant. 80.4.

MVltum intereſt an coniunctim legatur an diſiũctim hic aphoriſmus. D. Duretus præceptor meus. 1. modo legendum exiſtimat, putatque certum miniméque fallax, veſicæ graui aliquo affectu laborantis ſignum eſſe, ſi in liquidi aut grumoſi ſanguinis mictione, imus vẽter, & pærineum doleant: certius vero, ſi iam dolor accidat in vrinæ ſtillicidio: certiſſimum autem, ſi tribus hiſce ſymptomatis vna conſpirantibus, dolor veſicam, partéſque veſicę annexas ac vicinas exerceat, dolor hypogaſtrici, pectinis, & perinæi, veſicam affici demonſtrat: niſi ſit ſuſpicio aliqua tumoris alicuius præter naturam dolorifici, partium extimarum illius regionis; ſi cum his ſignis veſicam affectam declarantibus, adiungãtur mictio ſanguinis, aut grummorum illius, aut vrinæ ſtillicidium, certum eſt loca ad veſicam laborare: vrinæ quidem ſtillicidium eſt ſymptoma veſicæ affectæ proprium, vt enim mictio eſt propria veſicæ actio, Ita deprauata mixtio & imminuta, illius propria

sunt symptomata: ex his ergo sequitur esse affectam vesicam. Sanguinis vero mictio neque proprium, neque inseparabile, sed iūctum cum alijs fit proprium, aut primarij vesicæ affectus, aut secundarij: potest enim sanguis aliunde in vesicam descendere, ibique corrumpi, & parere reliqua symptomata. verus ergo est aph.

Quibus cum vrina crassa, quadem furfurosa vnà exeunt, his vesica scabie laborat. 77. 4.

FVrfurosa cum vrina eiecta, aut in febre ardente excernuntur, aut extra febrē: in vtrisque significant affectum scabiei similem partium aliquarum; in febre venarum, extra febrem vesicæ vrinariæ.

Quicumque inopinanter sanguinem meiūt, is in renibus venulæ ruptionem significat. 78. 4.

HOc signum non est proprium, sed inseparabile, si namque in renibus vena rumpatur, necessario inopinanter sanguis meietur. Sed non contra: Nam eo pacto sanguis potest educi, aut à vasis spermaticis, propter eorum imbecillitatem, vt scribit Holernis, aut à renibus nimeo exercitio calefactis: aliquando à rupta vena, aperta, exesa, in vijs vrinarijs: Nōnumquam propter collectionem sanguinis factam, qui naturæ impulsu, in re-

nes detruditur. Cum ergo plures ſint cauſæ mictionis ſanguinis, diſtinctione eſt opus, per ſigna anaſtomoſeos, erroſionis, & ruptionis, ſigna à quantitate ſanguinis ſumpta ſunt, partibus quibus inſunt, communia. Quare ad partem affectam deſignandam nihil conferunt: Adiungenda ergo alia, nempè dolor partis, aut aliquid aliud partis, vnde manat, affectæ propriũ.

Si ſanguinem, aut pus meiat, aut ſquammulas, grauiſque odor adſit, veſica exulceratio ſignificatur. 81. 4.

INſeparabile ſignum exulceratæ veſicæ eſt puris mictio: Sed illud non ſatis eſt ad demõſtratiuam ſignificationem: Nam ab apoſtemate gibbæ partis hepatis proficiſci poteſt, & à renum vlcere. Quamobrem, Hipp. addit alia nempè, ſquamularum mictionem extra febrem ardentem, quæ vt dictum eſt leuem exulcerationem veſicæ oſtendit, tum grauem odorem puris. Pus namque conceptum in veſica magis fœtet, quàm in alijs partibus: Nam educitur ex parte exangui, cuius propriũ eſt fundere pus fœtidum: in qua cum non poſſit diu cunctari, à veſica crudum mittitur: & proinde fœtidius, coctum autem minus olet. Cæterum, cum pituita micta olet, aut ſemen corruptum, poſſunt fallere medici iudicium, iſta diſtinguenda per ſigna dicta.

Mictio noctu copiose facta, exiguam deiectionem significat. 83.4.

APhorismi explicatio simpliciter considerati facilis est. Nam deriuata materia in partes vrinæ excernendæ dicatas, deiectionem imminui est necesse: verum obseruatio huius aphorismi, facit ad crises per vrinas commotas: in quibus parum, aut nihil deijcitur per intestina Admonetur ergo medicus, ne in copia vrinarum, suppressa aluo, indicationem sumat purgandi per deiectionem: cum rationi sit consentaneum, in vrinarum abundantia, exiguam esse deiectionem.

Qui spumantem sanguinem extussiunt, ijs ex pulmone educitur. 13.5.

CVm omne excrementum præ se ferat, Ideam partis à qua proficiscitur, spumosus sanguis tôtus sine dolore reiectus, rotundus: non continuo fluens: sed per interualla intercisus, ac separatus, dilutus, sed albescens propter aerem plurimum admixtum, & pulmonis similitudinem, è pulmone manat.

Si qua nec pragnans est, nec puerpera lac habet, ei menstrua defecerunt. 39.5

SIgnum deficientium menstruorum per negationem collectũ, est, lac in mammis eius mulieris, quæ nec puerpera, est

nec prægnans. Prægnantes multæ, ante quam pariant lactis serosi copia abundant: quod incipiant refluere sursum, à comprimente fœtu grandiori: In pueris lac prouidentia naturæ gignitur ad fœtum alendum: lactis namque procreatio statim post fœtum editum, naturæ prouidentiæ effectus censeri debet. Nam cum puerpera in enixu miram sanguinis copiam effundat per inferiores partes, fieri deberet diuersio à partibus superioribus. Quamobrē cum præter rationem hoc fiat, Dei prouidentia contingit, vt lac in puerperarū mammis gignatur. Si ergo, quæ nec prægnans est, nec puerpera, & menses iam experta lac habeat, certum est lac non posse aliunde emanare, quàm ex mensibus suppressis, qui sursum refluunt in mammas.

Si scire velis an mulier conceperit, dormituræ aquam mulsam potui dato: Et si ventris tormina patiatur, concepit; sin minus non concepit. 41.5.

Signum describitur cōceptionis incertum, experimento solo, non ratione suffultum.

Mulier grauida si marem gerat coloratior est: si fœminam decolor. 42.5.

Hoc signum facile est explicatu: Mares enim fœmellis calidiores, effi-

ciunt, vt matres sint coloratiores; rubedo enim à copia caloris & sanguinis.

Quæ mulieres mediocriter corpulentæ, abortum faciunt secundo mense, aut 3. sine causa manifesta, ijs cotyledones lentoris sunt plenæ, nec præ pondere fœtum continere possunt: sed abruptis decidit. 45.5.

SIgnũ ducitur ex hoc aphorismo, causæ peculiaris aborsus, indéque curationis indicatio. Nam si propter mucum accidat abortus, humores illi purgandi corpusque exsiccandum. In hoc autem euentu oportet excludere alias abortionis causas internas, & externas, alui profluuium hæmorrhagias, vteri morbos, ictus, casus & alias.

Quæ præter naturam crassæ non concipiunt, ijs vteri os ab omento comprimitur: itaque grauidari donec extenuentur, nequeunt. 49. 5.

SIgnum describitur sterilitatis excessiuè obesarum: cum obesæ abundent sanguine laudabili, facile deberent cõcipere. si steriles efficiantur, in causa est compressio orificij interioris vteri, facta ab omento. Verum intelligendum obesas mulieres esse alias natura, & habitudine insita: alias vitæ instituto. Hipp. Has intelligit. Pręterea pinguedo potest efficere sterilem mulierem, aut priuatione seminis, quod materia seminis conuertatur in

pinguedinem: aut quia pinguis vterus lubricus, sinit elabi semē receptum. Signum itaque ab Hip. Designatum, nec est proprium, nec inseparabile sterilitatis.

Quæ vtero gerunt ijs os vteri conniuet. 51. 5.

Signū est fœt⁹ cōcepti in vtero, hoc autē potest resciri ab obstetricè, aut chirurgo digitū immittēte in vterū. Cōniuet autē ne ab aëre frigido lædatur, ne spiritus dissipētur, ne semē prolabatur. quæ omnia sequūtur ad amplexum quem facit vterus circa semē, vt ventriculus circa cibos proprer delectationem.

Mulieri vtero gerēti si lac è māmis fluat copiose fœtū imbecillē significat. Si verò firmæ solidæuè māmæ extiterint, valentiorem cōceptum iudicant. 52. 5.

Signū debilitatis fœtus est, lac è māmis effluēs magna copia. ratio est, quod fœt⁹ prę imbecillitate, sāguinē ad se allicere nō possit. Quare redundās, ad māmas cōfluit, quas distēdit: Illæ vero minimum distētæ, irritatione facultatis expultricis effundūt. Lactis ergo larga profusio mōstrat fœtus imbecillitatē: vel si lac copiose confluens ad māmas, propter earū debilem retentricē nō possit retineri, illud lactis effluuiū, facit vt fœtus debilitetur: Contrarium vero effluuij lactis est retentio. Cur ergo nō dixit Hip. Si non fluat copiose lac, fortē significat? non debuit, quia licet non fluat, flaccide esse posśūt māmæ, & fœtus imbecillis. quare erat necessariū scribere: si verò firmæ solidæuè māmæ extiterint, fortiorū conceptū ostēdunt. Nam soliditas siue du-

rities mãmarũ, significat repletionẽ à copia sãguinis: quę satis esse possit, nutriẽdo fœtui & replẽdis mãmis. At nũquid fortior erit, si flaccidæ existãt mãmę, quod scilicet significetur maior attractio sanguinis ad fœtũ ipsũ, proindéq; maiorẽ vim attractricẽ? Maior esse potest vis attractrix fœtus in sanguinis penuria, ex qua debilis efficietur fœtus, & mãmæ flaccidæ: Sed in magna sãguinis abundãtia sine effluxu lactis, robustus est fœtus alimenti laudabilis copia, & mammæ turgent cum duricie ab eadem.

Si prægnanti, purgationes mẽstrua cursũ suũ obseruẽt, fœtũ bene valere impossibile est. 60. 5

SIgnum debilitatis fœtus, est mensium effluxus periodos suos seruans: In valde sanguineis mulieribus; primis gestationis temporibus potest forsan per venas colli veteri c[illegible]ndi mẽstruus sanguis, statis periodis, sine fœtus detrimento: Quod in multis contigisse testatum est, multis historijs: verum fœtu iam grandiori, hoc euenire pręter eius imbecillitatem, forsan est impossibile. Priuaretur enim suo alimento, & debilis efficeretur: Omnis enim priuatio necessarij alimenti, parit debilitatem.

Si mulier non concipit: & scire placeat an sit conceptura, veste prælígata vndique, & obuolutam subter suffito. ac si odor corpus peruadere videatur ad nares, & os vsque, non sua culpa sterilem esse scito. 59. 5.

HOc signum significat corpus illius mulieris esse peruium & permeabile: nec tamen est necessarium: quod possit

etiam cum eo esse sterilis, vt si sanguis sit tenuior semen frigidius, vterus humidior, aut appertus.

Si mulieri purgationes non prodeant, neque horrore, neque febre superueniente, cibique fastidium accidat, pragnantem esse putato. 61. 5.

MVlier illa quæ consueta erat singulis mensibus fundere sanguinem per vterum, modo & quantitate naturali, eo fluxu priuetur, cum sanguis effluere solitus in corpore remaneat, alio feratur oportet. Natura enim solet superflua æque, ac corrupta excernere: Siquidem feratur in corpus vniuersum, horrorem & febrem inducit, quod superfluus corrumpatur. Sin autem ad v●rum nutriendi fœtus causa iam iam concepti, horrorem non producit, neque febrem. quod autem fœtus sit paruus, neque possit primis mẽsibus consumere totum sanguinem, à natura retentum, remanet aliqua illius pars superflua, quæ confluens in ventriculum, parit fastidium cibi: neque putandum est sanguinem illum tantum confluere in ventriculum, Sed etiam in alias corporis partes: vnde intumescunt mammæ, & afficiuntur reliquæ partes corporis: Sed cibi fastidium maximè percipitur. cur vero horror non sentiatur: neque febris in superfluitate illa sanguinis? Existimo illud contingere propter superflui sanguinis

exiguam copiam, & caloris natiui incrementum, à fœtu concepto: Ex quo accidit, vt nec superfluus ille sanguinis, nec lochia toto fœtus tempore, putrescant & fœteant.

Quæ frigidos & densos habent locos, vtero non concipiunt: & quæ præhumidos habent, grauidari nequeunt, extinguitur enim in ipsis genitura: & quæ sicciores, & æstuosos, nam alimenti defectu semen corrumpitur. Quæ verò ex vtraque oppositione moderatam nactæ sunt locorum temperaturam, eæ fœcũditate valent. 62.5.

RECenset Hip. Hoc aph. vnam causam sterilitatis mulierum, ex intemperie varia vteri, quæ cum vera sit parum tamen ad praxim conducit. Quod scilicet tantum cognita curari possunt, nec agnoscantur, nisi per signa: nostrum autem in concinnando hoc opere est institutum, reuocare aphorismos ad praxim: signa ergo explicanda:

Hippocrates dẽsitatem vteri anteponit frigiditati ordine retextionis: dẽsitas nãq; vt effectus frigiditatis, est posterior natura: antecedens tamen resoluendo siue regrediendo ab effectu ad causam vera est propositio: qui frigidos habent vteros, habent & densos & duros, qui tamen duros habent, non necessario frigidos: Nam in grauidis fiunt vteri densiores: tum in calidis à dissipatione humoris. Durus

namque deusus est: sed densum, aut significat, cuius ambæ superficies longe distant à se inuicem, quod aliter appellamus spissum, aut quod cum superficies nō habeat, multū à se inuicem distantes, compactum existit, & compressum: hoc loco densum intelligitur hoc posteriori modo. Qui ergo vteros habent frigidos & densos nō concipiunt. Quæ propositio probatur ab his, quæ scribuntur ab Hip. initio libri de morbis mulierum: quæ menstrua non patiuntur nō cōcipiūt. Quę frigidos & dēsos habent vteros menstruis priuantur: Ergo non concipiunt. Secunda propositio probatur facile ex eo, quod propter frigiditatem, & densitatem venæ clauduntur: Ita vt sanguis menstruus affluere non possit: frigiditatis vteri signa, prodit auicen. cap. 4. fen. 2. lib. 3. petita ex humoribus in vtero & toto corpore dominantibus. Quæ vt plurimum sunt inseparabilia, propria pauca. recenset itaque retentiones menstruorum, eorum paucam quantitatem, victus rationem præcedentem, ex crassis, & frigidis cibis: & multum coitum, præcedentem frigiditatem: veluti quendam stuporem in partibus matricis perceptum, pilorum carentiam, in pectine, vrinam aquosam, & deprauati coloris, quæ affectiones vteri non sunt primo & per se, sed iecoris: quæ præterquam inseparabilia sunt (possunt namque à pluribus causis proficisci) Existunt communia in dominatu pituitæ, & succi melancholici: tenuitas, & albedo pituitosa: sunt quodammodo propria pi-

tuitæ redundantis indicia. Succus namque melancholicus, neque tenuis, neque albus esse potest: nigredo vero ſucci melancholici exulcerantis eſt indicium.

Quibus vteri ſunt præ humidi grauidari nequeunt, extinguitur enim in illis genitura; nimirum ſuffocatur calor, & ſpiritus, quibus abūdat genitura, à copia humoris. Humiditatis redūdantis ipſius vteri ſigna deſcribit idem Auicennas, tenuitatem menſtruorum, & copiam humiditatum ſeroſorum: aborſus autem, quia ortum ducit à multis alijs cauſis, humiditatis redūdantis in vtero, ſignū eſſe nequit cognitioni conducibile: Quæ vero ſiccos & calidos habent vteros: non concipiunt: quod alimenti defectu corrumpatur ſemen: Semen namque ſanguinem ad ſui nutritionem attrahere debet ex ſententia Hip. At calor vehemens diſſipat ſanguinem. Ergo defectu alimenti interit calor. Signa caloris excedentis vteri, ſunt calor totius corporis perceptus, pauca menſtrua, calor autem ſanguinis excreti demonſtrat humoris calidioris dominium: præſertim, ſi linteo lineo excipiatur: erit namque aut flauus, aut rubeus, flauus corpus totum, & vterum dominatu bilis teneri oſtendit. Rubeus autem ſanguinis: qui licet ſit calidus, non poteſt tamen diſſipare alimentum ſeminis: labiorum pudendi exſiccatio, pilorum in pectine exiſtentium multitudo: reliqua vteri non ſunt, ſed iecoris: & cordis incaleſcentium: Quæ ſuper-

ſunt facile exprimi poſſunt, & demonſtrari.

Mulier podagra non laborat, niſi ipſam menſtrua defecerint. 29. 6.

VEra fuit ſententia temporibus Hip. ob moderatum victus rationem, qua vtebantur: falſa eſt noſtris temporibus ob luxum.

Mulier non fit ambi dextra. 43. 7.

PRopter debilitatem ſexus, uiri autem quidam fiunt ambidextri propter robur totius corporis. Dextra tamen fortior ſemper exiſtit ſiniſtra.

DE PODAGRA.

Eunuchi podagra non laborant nec calui fiunt. 28. 6.

NOſtris temporibus vt explicat Gale. propter intemperantiã vexantur podagra, multi qui Eunuchi non ſunt: Nam cum nõ vtantur venere, eorum articuli nõ debilitantur, nec copia crudorum humorum in his congeritur, quæ ſolent eſſe cauſæ podagræ: Calui autem non fiunt quod humiditate redundet corpus, à ſiccitate autem caluities.

Puer podagra non laborat, ante veneris vsum. 30. 6.

HOllerius vidit pueros natos tantum decem annos laborasse podagra: Sed hoc potius vitio principij generationis, quam propter alias causas Artritidis. Non enim debilitantur in eis iuncturæ, quæ causa est vna ex præcipuis podagræ: Cæterum his tribus aphorismis significatur ab Hip. quàm vtilis sit purgatio, ad podagram declinandam: & quàm noxius sit vsus veneris immoderatus illis, qui podagræ sunt obnoxii.

Qui podagrici morbi fiunt, sedata inflammatione. Intra dies quadraginta conquiescunt. 49. 6.

SPectat hic aph. ad prædictionem durationis morbi podagrici: sed intelligendus est de nouo morbo, non inueterato, & in iuuene sanguineo, laudabili victus ratione vtente. Proponit autem ob oculos terminum podagræ bene moratæ: vt ex illo de reliquis male moratis iudicium instituatur. Est vero quadragesimus dies finis morborum acutorum ex decidentia, qualis tamen non est podagra.

Quibus per diarrhæas spumosa sunt alui excrementa, ibi à capite fit defluxio. 30. 7.

HIc aphorismus continet signum loci vnde materia diarrhęę potest delabi.

inseparabile quidem videtur, vt quoties è cerebro humor diarrhææ, concitatus labitur, spumescat, ob viæ longitudinem & descensus rapiditatem; nihilominus omnes deiectiones spumosæ à cerebro non proficisci, praxim exercentibus Experientia certum est: Nam in dysenteria & alijs fluxibus spumea excrementa apparent, à feruore & humorum agitatione excitata, intra intestina: Quare ad illud inseparabile, alia signa sunt adiungenda: quo fiat proprium: Ea vero esse possunt alia signa onusti cerebri: vt catarrhus, grauitas capitis, surditas, appoplexia, nocturnum alui profluuium: si deiectio alba, & viscida extiterit.

In doloribus lateris, & pectoris, caterarúmq; partium si multum differunt agri discendum. 5. 6.

MVltum differre est, ambiguum. Differim⁹ nãq; ab alijs, aut à nobisipsis diuersis tẽporibus. quo pacto hoc loco sit intelligendum diuersa est authorum interpretatio. De differentia ægrorum loquitur Hip. non de discrimine dolorum, vt multi interpretantur. Differre autem ægros ab alijs qui diei potest, cum loquatur de particulari, in curandis ægris inspectione. Quare de differentia à se intelligat est necesse: à se vero differt æger quando erat sanus. Quantum ergo recessit à naturali constitutione, tantus est affectus præ-

ter naturam,& tantus dolor, à quantitate autem recessus, magnitudo remedij eligitur & periculi captatur coniectura.

Rigores incipiunt mulieribus ex lumbis magis, & per dorsum perueniunt in caput: Sed & viris parte corporis posteriore magis, quàm anteriore, veluti ex fœmoribus & cubitis, indicio est cutis raritas, quàm ipsam pilus ostendit. 69.5.

HOllerius sentit scribēdum, viris vero etiam arteriore corporis parte similiter, & in partibus corporis exterioribus magis, quam interioribus: veluti cubitis & fœmoribus. Duretus doctissimè explicat hunc aph. Cæterum ex hoc aph. nihil aliud vtilitatis percipitur ad medicam artem, nisi quod mulier est frigidior viris. Non tantum ducto argumento ex loco generationis rigoris. Sed etiam ex pilorum abundantia.

Auriginosi non admodum ventosi. 72.5.

MVltum controuersa est hæc sententia, ad medendi vero artem parum vtilis. Vide alios commentarios.

Lata pustula non admodum pruriginosa. 9.6.

VIde commentaria. Ad praxim parum facit hic aphorismus: nisi ex latitudine dignoscatur materiæ pustulæ con-

humoris, quæ vbi adeſt ſanitatem abeſſe demonſtrat.

Conuulſio ex repletione fit vel euacuatione: Ita vero & ſingultus. 39. 6.

MVlta dicuntur à commentatoribus in hunc aph. Eraſtus in theſib. de conuulſione hanc ſententiam probat: Sed intelligit repletionem & inanitionem eſſe cerebri, conuulſionem vero eſſe motum iuſſum, de quo fuſius diximus in noſtra praxi.

Quibus in corpore pus, nullum ſui dat ſignificationem, ob craſſitiem ſui, aut loci non ſe prodit. 41. 6.

CLarus eſt aph: & ferè nullius momenti ad medendum.

Quibus cerebrum vulneratur ijs febrem, & bilis vomitum ſuperuenire neceſſe eſt. 50. 6.

SIgna duo prodit cerebri vulnerati, febrem, & vomitum bilioſum: febris quidem naſcitur ex corrupto ſanguine intra cerebrum, aut eius inflammatione. Vomitus vero propter eum conſenſum, qui eſt cerebro cum ventriculo. Inflammationis namque effectus per conſenſum ventriculi patiens bilioſos humores attractos, ex proximus partibus vbi continebantur, per ſuperiores partes excludit.

Si de repente lingua incontinens fiat, aut aliqua pars corporis attonita stupet, signum est melancholicum. 40.7.

COnsequens huius aphorismi non est necessarium: vide doctum commentarium dureti.

Sternutamentum cietur ex capite, cerebro excalfacto, aut perhumectato spatio in capite inani: aër enim intus contentus foras erumpit, strepit autem quia per Angustum, ipsi est exitus. 51.7.

REcenset causas sternutamenti à quibus duci potest indicatio iuuandi sternutamenta, aut expurgandi cerebri onusti, per sternutamenta: Adde irritationem, quæ mouet cerebrum ad expellendum, quod noxium est. Quare medici commoturi sternutamentum, in nares acria immittunt.

Anxietudinem, oscitationem, horrorem, vinum pari aqua portione potum, soluit. 56.7.

PErtinet hic aph. ad curationem eius autem doctissimam explicationem vide in commentarijs dureti.

Sudor multus calidus, aut frigidus superfluens, humiditatem in robusto quidem supernè, imbecillo vero infernè vacuãdam esse demonstrat.

SIgnum describit purgationis per vomitum, aut secessum. Sudor namque copiam humoris, vt plurimum corrupti ostendit, quæ purgationem indicat.

A sanguinis vomitione tabes, & puris supernè eruptio, à tabe fluxio de capitè, à defluxu, alui profluuium, ab alui profluuio retentio superioris purgationis, à retentione mors. 7. 4. 4.

VOmitio largo modo sumitur, prout præter vulgarem significationem denotat etiam sanguinis è pulmonè reiectionem: non sequitur tamen eam phthisis, vt multis experientijs probatum est. Quia tamen vt plurimum reiectionis illius consectaria est tabes, vt est Hipp. sententia, A tabe permouetur fluxio è capitè in partes subiectas, & vt plurimum in pulmones, in vlceris & tabis incrementum; pendet vero hic fluxus è capitè, à debilitata facultate naturali; tum à calore vehementi fundante, & colliquante humores: eius vero materiæ è cerebro delabentis pars aliqua, in ventriculum defertur: Vnde nascitur alui profluuium; tum à debilitata facultate retentrice: morbi

violentia. Ex alui profluuio debilitante totum corpus, & potissimum facultatem musculorum motricem, fit suppressio sputi, quod expelli non possit: ab eo suffocatio & mors.

Qualia quæ per vrinas, & aluum subeunt, & quæ per carnes obeunt: & si qua alia corpus à natura recedat, spectare oportet: Nam si parum, paruus morbus est: si multum magnus: si valde multum, iam tale fuerit perniciosum. 75.5.

HIc aph. tam facilis est, vt explicatione non egeat; facit vero ad prognosim Quæ parùm à natura sanorum recedunt, exiguum significant morbum: si verò multum, magnum: quæ autem extremum recessum indicant, perniciosi morbi signa existunt.

FINIS.